

การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านเขานา

ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ

บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านเขานา

ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

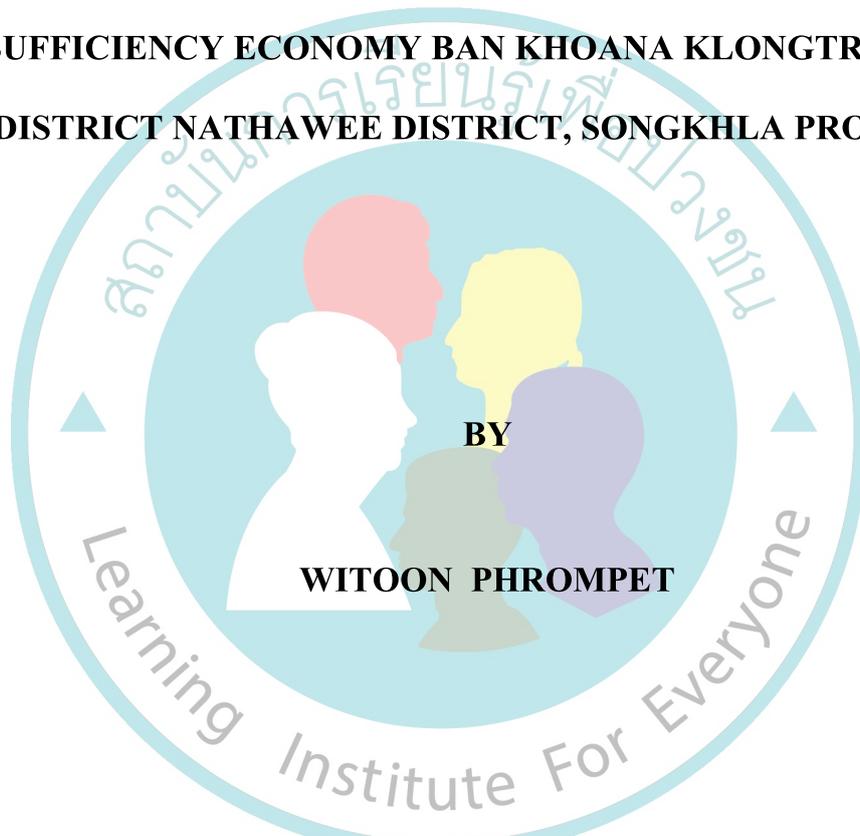
สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ

บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

ปีการศึกษา 2560

**THE VILLAGE DEVELOPMENT AS THE MODEL FOR SELF
SUFFICIENCY ECONOMY BAN KHOANA KLONGTRAY SUB
DISTRICT NATHAWEE DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE**

**THE THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
IN THE PROGRAM OF
INTERGRATED LOCAL DEVELOPMENT
FACULTY OF GRADUATE STUDY
LEARNING INSTITUTE FOR EVERYONE (LIFE)**

2017

วิทยานิพนธ์เรื่อง (Title)	การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านเขานา ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา
ผู้วิจัย	วิจิตร พรหมเพชร
สาขาวิชา	การพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ดร. ไมตรี อินเดริยะ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	-

คณะกรรมการการสอบวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.จรรยา สุวรรณทัต)

ลงชื่อ..... กรรมการ (ผู้ทรงคุณวุฒิ)
(ดร.ศรีปริญญา รูปกระจ่าง)

ลงชื่อ..... กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก)
(ดร.ไมตรี อินเดริยะ)

ลงชื่อ..... กรรมการ (ผู้แทนบัณฑิตศึกษา)
(รองศาสตราจารย์ ดร.เสรี พงศ์พิศ)

ลงชื่อ..... กรรมการ (ผู้แทนบัณฑิตศึกษา)
(ดร.สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์)

ลงชื่อ..... เลขานุการ
(อาจารย์อัญมณี ชุมณี)

บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน อนุมัติให้วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง	การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านเขานา ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา
ชื่อผู้เขียน	วิฑูร พรหมเพชร
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	การพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
ปีการศึกษา	2560
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ดร. ไมตรี อินเดริยะ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	-

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาภูมิสังคมและการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านเขานา ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเรียนรู้ 2) ด้านการเอื้ออาทร 3) ด้านการลดรายจ่าย 4) ด้านการเพิ่มรายได้ 5) ด้านการประหยัด 6) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และผลสำเร็จ 3 ระดับ ในระดับของการพัฒนาหมู่บ้านเขานาตามเกณฑ์ตัวชี้วัดกระทรวงมหาดไทย พออยู่ พอกิน 10 ตัวชี้วัด อยู่ดี กินดี 17 ตัวชี้วัด มั่งมี ศรีสุข 23 ตัวชี้วัด การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก แบบเจาะจง 4 กลุ่ม 1) ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้าน 2) ปราชญ์ชาวบ้าน 3) เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ให้การสนับสนุน 4) ตัวแทนสมาชิกกลุ่มชาวบ้านที่ดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มละ 5 ราย และแบบสัมภาษณ์ส่วนบุคคล จำนวน 10 ราย รวมทั้งหมด 30 ราย

ผลการวิจัยมีดังนี้ ประเมินผลตามตัวชี้วัดหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านเขานา ผ่านเกณฑ์ประเมิน 17 ตัวชี้วัด จัดอยู่ในระดับหมู่บ้าน อยู่ดี กินดี

ข้อเสนอแนะ 1) เพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน นำไปเป็นต้นแบบการบริหารจัดการในการพัฒนาชุมชนต่อไป 2) เพื่อเป็นต้นแบบเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลสำเร็จต่อการพัฒนา 2) ควรศึกษาระบบเศรษฐกิจชุมชน

Abstract

Thesis Title	The village development as the model for self sufficiency economy Bankhoana Klongtray sub district Nathawee district, Songkhla Province.
Researcher	Witoon Phrompet
Degree	Master of Arts
In the Program of	Integrated Local Development
Year	2016
Principal Thesis Advisor	Dr. Maitree Interiya
Associate Thesis Advisor	-

The purpose of this were to (1) to study on geo-social village development as the model for self sufficiency economy, Ban khoana, klongtray sub district, Nathawee district, Songkhla Province for six aspects as follows 1) the aspect of learning 2) the aspect of kindness 3) the aspect of decreasing of purchasing 4) the aspect of increasing of incomes 5) the aspect of saving and 6) the aspect of nature and environment reservation (2) to study the problems, obstacles and success in tree levels in level of village development according to interior ministry indicators for being sufficiency, living sufficiency in ten indicators. For good living and good eating in seventeen indicators. Healthy and worthy in twenty three indicators. This is the qualitative research. The instrument for data collection was in-dept interview form, for ten persons, the key informants for four groups by purposive sampling 1) community leaders and committee of community 2) local philosophers, 3) government staffs and 4) the behalf of people who living along with self sufficiency economy for five persons in each group and interview for ten persons totally thirty persons.

The study result found that the evaluation according to village indicators as the model for self sufficiency economy in Ban Khoana there passed just seventeen indicators and can be set in being sufficiency, living sufficiency village.

The study suggest 1) for the useful of research findings. The government sectors which are concerned on community development can be brought and deployed as model for community development in the future. 2) for model in learning and practice according to self sufficiency economy philosophy. The suggestion for the next research 1) there should study factors in development. 2) there should study on community economy system.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ดีด้วยความอนุเคราะห์ของอาจารย์จากสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ที่ให้คำแนะนำความรู้ การตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ทุกขั้นตอน เพื่อการทำวิจัยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ มีความสมบูรณ์ โดยเฉพาะอาจารย์ ดร.ไมตรี อินทรีย์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก คอยอำนวยความสะดวกให้คำปรึกษา แนะนำ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณข้าราชการในหน่วยงาน สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานเกษตร ศูนย์การศึกษาตามอัธยาศัย หน่วยงานโรงพยาบาลตำบลชุมชนตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ประชาชนชาวบ้าน และประชาชน หมู่ที่ 8 บ้านเขานา ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างมาก ขอขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

วิฑูร พรหมเพชร

สารบัญ

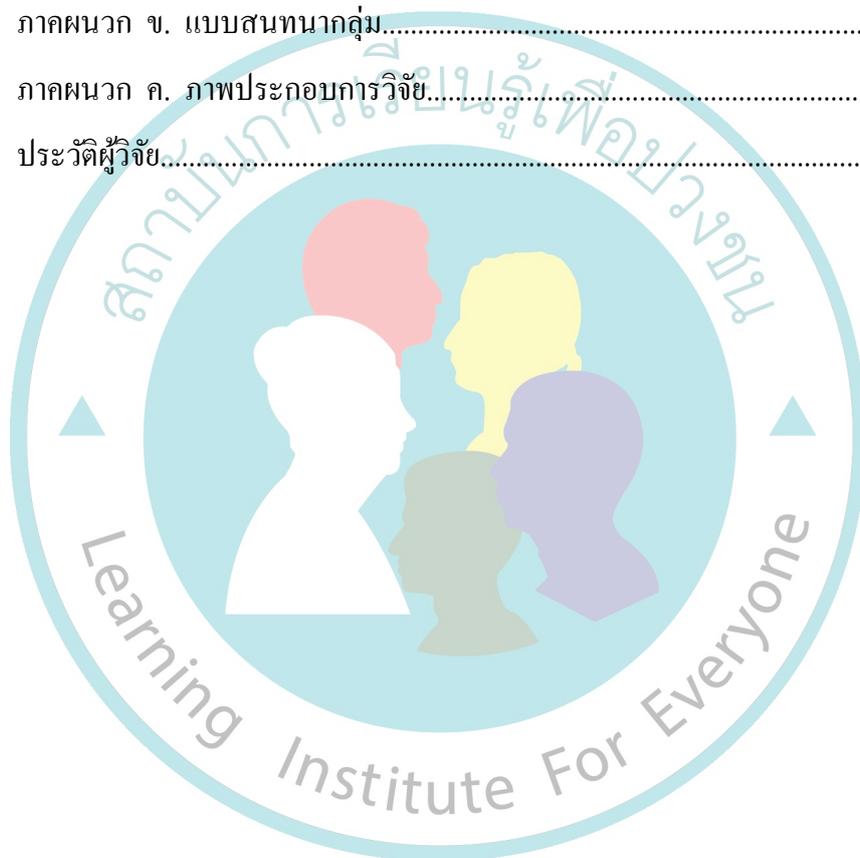
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ซ
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชื่อเรื่อง.....	6
กลุ่มประชากร/กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	7
คำถามสำคัญในการวิจัย.....	7
คำนิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	9
แนวความคิดระบบเศรษฐกิจพอเพียง.....	17
แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนบนฐานความรู้.....	23
แนวคิดตัวแบบ (Role Model) ของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนเข้มแข็ง.....	23
แนวคิดการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ.....	25

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	40
กรอบความคิดในการวิจัย.....	43
3 วิธีดำเนินการวิจัย	
รูปแบบในการวิจัย	44
วิธีการและเทคนิคที่ใช้ในการวิจัย.....	44
ประชากรเป้าหมาย วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างและขนาดตัวอย่าง.....	44
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	45
วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
สถานที่ในการวิจัย.....	46
ระยะเวลาการดำเนินการวิจัย.....	47
ปฏิทินการปฏิบัติงาน.....	47
การนำเสนอข้อมูล.....	48
4 ผลการวิจัย	
การศึกษาภูมิสังคมและการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง บ้านเขานา ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา 6 ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้ ด้านการเอื้ออารี ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....	49
เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และผลสำเร็จ 3 ระดับ ในระดับของการพัฒนา หมู่บ้านเขานา ตามเกณฑ์ตัวชี้วัด กระทรวงมหาดไทย พออยู่ พอกิน 18 ตัวชี้วัด มั่งมี ศรีสุข 23 ตัวชี้วัด.....	64
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย.....	75
อภิปรายผลการวิจัย.....	78

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ข้อเสนอแนะ.....	81
บรรณานุกรม.....	83
ภาคผนวก ก. แบบสัมภาษณ์.....	87
ภาคผนวก ข. แบบสนทนากลุ่ม.....	90
ภาคผนวก ค. ภาพประกอบการวิจัย.....	91
ประวัติผู้วิจัย.....	94

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 ปฏิทินแผนปฏิบัติงาน.....	47
4.1 แสดงผลการประเมินเกณฑ์ตัวชี้วัดหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ของกระทรวงมหาดไทย.....	66

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	14
2.2	กรอบความคิดในการวิจัย.....	43
1.	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านเขานา.....	91
2.	ทัศนียภาพทางเข้าหมู่บ้าน.....	91
3.	ถนนกินได้ทางเข้าหมู่บ้าน (ต้นข่า , ต้นตะไคร้).....	92
4.	ถนนกินได้ทางเข้าหมู่บ้าน (ต้นมะม่วงหิมพานต์).....	92
5.	ถนนกินได้ทางเข้าหมู่บ้าน (ต้นขี้เหล็ก).....	93
6.	ป้ายอนุรักษทรัพย์ากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....	93

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาหลักคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) ได้ทรงพระราชทานให้กับปวงชนชาวไทย ได้นำไปปฏิบัติในทุกระดับ ทุกองค์กร ทุกอาชีพ เพื่อความอยู่รอดของสังคม มีความเป็นอยู่ที่ดี มีความมั่นคง ยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แนวทางการพัฒนาของประเทศไทยเริ่มตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ในปี พ.ศ.2504 เป็นต้นมา เป็นการวางแผนพัฒนาแบบมุ่งเน้นการพัฒนาแบบตะวันตกที่มุ่งเน้นให้ความเจริญทางด้านอุตสาหกรรม แต่ความเจริญทางเศรษฐกิจดังกล่าว มีการกระจุกตัวเฉพาะอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และตามเมืองใหญ่ ความเจริญดังกล่าวไม่ได้กระจายสู่ชนบทส่งผลให้เกิดปัญหาการกระจายรายได้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนมากขึ้น ปัญหาขีดความสามารถในการแข่งขันเกิดขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายเพื่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมตลอดจนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบเดิม ๆ ได้เปลี่ยนไป

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 1-7 มีข้อสรุปว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน” เป็นการพัฒนาที่เห็นผลเพียงระยะสั้น ขาดความยั่งยืนต่อเนื่องในอนาคต (ทิวติตา เพชรรัตน์, 2551, หน้า 23) จุดเปลี่ยนสำคัญของการพัฒนาประเทศไทย เริ่มตั้งแต่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 8 จากเดิมที่ใช้การพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นการบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องช่วยให้คนมีความสุข และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งนี้มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ประกอบกับการพัฒนาที่ผ่านมาไม่ได้พัฒนาบนพื้นฐานความเข้มแข็งของเศรษฐกิจ จึงทำให้เกิดปัญหาหลายด้าน (นิรวิทย์ เพ็ชรราษฎร์, 2553, หน้า 34) จนกระทั่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้มีการเผยแพร่และอัญเชิญพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และนำ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” (Sufficiency economy) มาเป็นปรัชญานำทางการพัฒนาประเทศในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) โดยมุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นความสมดุลของการพัฒนาในทุกด้าน ใช้แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจแบบคู่ขนาน (Dual Track Economy) และรัฐบาลกำหนดให้การแก้ไขปัญหาค่าความยากจน และกระจายรายได้เป็น 1 ใน 4 ของวาระแห่งชาติ ซึ่งถือเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับรากหญ้า ซึ่งรัฐบาลได้จัดทำ ยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาค่าความยากจน เพื่อให้คนจนหมดไปในปี พ.ศ.2551 โดยกำหนดโครงการเชิงนโยบายเพื่อลดค่าความยากจน ความเหลื่อมล้ำระหว่างความยากจนของกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคม โดยดำเนินการใน 3 แนวทางดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ลดรายจ่าย เพื่อให้ครอบครัวสามารถ ดำรงชีพแบบพออยู่พอกิน โดยใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ที่แต่ละครัวเรือนอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ โดยเฉพาะการใช้พื้นที่ทำกิน การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิต การแปรรูป ผลิตภัณฑ์
2. ยุทธศาสตร์เพิ่มรายได้ โดยส่งเสริมอาชีพแก่ ราษฎร สร้างงาน สร้างรายได้
3. ยุทธศาสตร์ขยายโอกาส เพื่อให้ประชาชน สามารถเข้าถึงแหล่งทุนต่าง ๆ ได้โดยตรง และมากขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555, หน้า 126)

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 9 เป็นต้นมา และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ซึ่งเป็นฉบับที่มุ่งให้พัฒนาโดยยึดหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดและปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัสแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขปัญหาค่าความยากจน เพื่อให้สังคมไทยสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และยั่งยืนภายใต้โลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสังคม เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2549 กรมการพัฒนาชุมชน ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาขยายผลในกระบวนการทำงานเป็นระยะ ดังนี้

ระยะแรก ปี พ.ศ.2549-2551 ดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยเกณฑ์ประเมิน 6 ด้าน คือ 1) ด้านการลดรายจ่าย (ทำสวนครัว ปลูกดอกบวบ) 2) ด้านการเพิ่มรายได้ (มีอาชีพสุจริต ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม) 3) ด้านการประหยัด (มีการออม มีกลุ่มออมทรัพย์ฯ) 4) ด้านการเรียนรู้ (สืบทอดภูมิปัญญา มีการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) 5) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ใช้วัสดุดิบในชุมชนประกอบอาชีพ ปลูกต้นไม้) 6) ด้านการเอื้ออารีต่อกัน (ช่วยเหลือคนจน รู้รักสามัคคี)

ระยะต่อมา ตั้งแต่ปี พ.ศ.2552-ปัจจุบัน ได้ขยายผลการดำเนินงานสู่ความยั่งยืนโดยพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบ มีศักยภาพ 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด คือ ด้านจิตใจ และสังคม (สามัคคีมีข้อตกลงข้อมูลหมู่บ้าน มีกองทุน ยึดหลักประชาธิปไตย มีคุณธรรม/จริยธรรม ชุมชนปลอดภัยพอเพียง) 7 ตัวชี้วัด ด้านเศรษฐกิจ (จัดทำบัญชีครัวเรือน ลดรายจ่าย สร้างรายได้ รวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ มีการออม มีกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน) 5 ตัวชี้วัด ด้านการเรียนรู้ (มีและใช้ข้อมูลชุมชน ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างคุณค่า มีศูนย์เรียนรู้ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับหมู่บ้าน สร้างเครือข่ายการพัฒนา) 7 ตัวชี้วัด ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ฯ มีกลุ่ม/องค์กรด้าน สิ่งแวดล้อม มีการใช้พลังงานทดแทนและการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) 4 ตัวชี้วัด กรมการพัฒนาชุมชน ได้เลือก หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกจัดระดับด้วยเกณฑ์ชี้วัดของกระทรวงมหาดไทย 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด มาพัฒนาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในแต่ละระดับ ด้วยการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

โครงการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเป็นการจัดกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดระบบบริหารจัดการชุมชน ซึ่งหมายถึง กระบวนการในการทำหน้าที่ต่าง ๆ ที่มุ่งสู่เป้าหมายของชุมชนที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้ทรัพยากรได้อย่างเฉลียวฉลาด และคุ้มค่า การตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง ปฏิบัติการสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ จากการทำงานร่วมกัน โดยใช้บุคคล กลุ่มคน ทรัพยากร รวมทั้งการออกแบบ และรักษาบรรยากาศแวดล้อมในชุมชน ให้ทุกคนในชุมชนร่วมกันทำงานได้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์ ขององค์ประกอบภายในชุมชน คือ การมีกลุ่มคน หรือองค์กรของชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบเคลื่อนไหว ผลักดันกิจกรรมการพัฒนาทั้งปวง โดยจัดให้มีและใช้ระบบข้อมูล ใช้ข้อมูลเป็นฐานในการจัดประชุม คิดวิเคราะห์ จัดทำแผนเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน ดำเนินการกิจกรรมตามแผนพัฒนาและบูรณาการเงินทุนทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชน เพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ ซึ่งระบบการทำงานเช่นนี้ของชุมชนจะทำให้มีกิจกรรมเกิดขึ้น และมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงยกระดับเพิ่มขึ้นตลอดเวลา

การจัดโครงการพัฒนาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จึงเป็นการนำหมู่บ้านที่มีความพร้อม มีผลการปฏิบัติที่สำเร็จชัดเจนอยู่แล้วมาเพิ่มเติมความสามารถในการเป็นต้นแบบ สำหรับการขยายผลแนวทาง วิธีปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน เพื่อใช้เป็นสถานที่เรียนรู้สำคัญให้กับหมู่บ้านอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้เริ่มต้นในการพัฒนาตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลสำเร็จในการพัฒนามี 3 ระดับ ประกอบด้วย “พออยู่ พอกิน” 10 ตัวชี้วัด “อยู่ดี กินดี” 17 ตัวชี้วัด และ “มั่งมี ศรีสุข” 23 ตัวชี้วัด ก็เพื่อใช้เป็นต้นแบบในการเรียนรู้ให้กับหมู่บ้านที่มี

จุดเริ่มหรือมีพื้นฐาน สถานการณ์ของหมู่บ้านใกล้เคียงกัน สามารถเรียนรู้ เลียนแบบ ได้โดยไม่ต้อง ใช้ความรู้ความชำนาญที่ต่างกันมากนัก

บ้านเขานา หมู่ที่ 8 ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา เดิมเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ประมาณ 20 ครัวเรือน คนในหมู่บ้านประกอบอาชีพการทำนา สวนยางพารา สวนผลไม้ เป็นหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลจากหมู่บ้านอื่น ๆ การคมนาคมไม่สะดวก ในสมัยนั้นเรียกว่า บ้านเขานา มีนายคำ และนายลานควาย เป็นผู้บุกเบิกมาอาศัยเป็นคนแรก เป็นหมู่บ้านที่อยู่กลางหุบเขามีภูเขา ล้อมรอบ ส่วนที่เป็นที่ราบลุ่มเชิงเขาที่จะเป็นที่ทำนา ส่วนที่เป็นไหล่เขา และเชิงเขา เป็นที่อยู่อาศัย ปลูกยางพารา สร้างสวนผลไม้ต่าง ๆ เช่น เงาะ ทุเรียน ลองกอง และมังคุด หมู่บ้านนี้เดิมเป็นท้องที่ ขึ้นอยู่กับการปกครองของหมู่บ้านล่องมุด อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา และได้แบ่งการปกครอง ออกเป็นหมู่บ้าน หมู่ที่ 8 บ้านเขานาเมื่อปี พ.ศ.2525 โดยมีนายยี่โก๊ะ ลิมจิ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก มีประชากรประมาณ 72 ครัวเรือน ประชากร 293 คน ระบบเศรษฐกิจในช่วง ปี พ.ศ. 2549-2551 ดิมาก ประชากรมีรายได้ครอบครัวละ 20,000-30,000 บาทต่อเดือน ด้วยเหตุผลยางพารามีราคาแพง กิโลกรัมละ 100-120 บาท สถานที่สำคัญของหมู่บ้าน คือ มัสยิด และโรงเรียนตาดีกา (เป็นโรงเรียน สอนศาสนาสำหรับเยาวชนอิสลาม บ้านเขานามีฐานข้อมูลหมู่บ้านที่ละเอียดครบถ้วนในทุกด้าน มีผู้นำคือ นายชัยยุทธ หมั่นหลัง เป็นผู้ใหญ่บ้านและมีคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีหน้าที่รับผิดชอบ เขตบ้านจำนวน 7 เขตบ้าน แต่ละเขตบ้านจะมีจุดเด่น จะมีเอกลักษณ์ที่นำมาตั้งเป็นคำขวัญของเขต บ้านที่ทุกคนในเขตบ้านจะต้องปฏิบัติตามคำขวัญเพื่อรักษาเอกลักษณ์เขตบ้านของตนเองแต่ละเขต บ้านมีการบริหารจัดการแบบกระบวนการกลุ่มภายในเขตบ้าน มีการวางแผนพัฒนาชุมชน มีการวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเน้นการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน ทุกครัวเรือน เช่น หาหนทางลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ประหยัด อดออม ร่วมกันเรียนรู้ ร่วมกันอนุรักษ์ และมีความเอื้ออาทรต่อกัน จากสภาพความเข้มแข็งและมีความพร้อมในทุกด้าน หมู่บ้านแห่งนี้ จึงได้รับเลือกจากกรมการพัฒนาชุมชน ให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ปีพ.ศ.2558 ของ จังหวัดสงขลา โดยมีกิจกรรมด้านการเรียนรู้ มีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง คัดลानการเอื้ออาทร มีกองทุนช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ด้านการลดรายจ่าย มีการปลูกผักสวนครัว และเลี้ยงไก่ไข่ แต่ละ ครัวเรือน ลด เลิก อบายมุขทุกอย่าง ด้านการเพิ่มรายได้ ชุมชนมีกิจกรรมกลุ่มเลี้ยงแพะ กลุ่มเลี้ยง ปลาชุก และกลุ่มจัดทำน้ำยาล้างจาน ด้านการออมมีกองทุนกลางหมู่บ้านและกลุ่มออมทรัพย์ เป็นที่ ออมทรัพย์และแหล่งเงินทุนของชุมชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีกลุ่มอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

รางวัลแห่งความภาคภูมิใจของหมู่บ้าน 1) โล่รางวัลชนะเลิศหมู่บ้านรักษ์สงขลา ระดับจังหวัด ปี พ.ศ.2558 จากหน่วยงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสงขลา 2) รางวัลบ้านหนังสืออัคริยะดีเด่น ระดับตำบล ปี พ.ศ.2558 จากศูนย์การศึกษาตามอัธยาศัย ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา 3) รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 หมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมปลอดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง จังหวัดสงขลา ปี พ.ศ.2558 จากสำนักงานสาธารณสุขสงขลา 4) โล่รางวัลพระราชทานเศรษฐกิจหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง (อยู่เย็น เป็นสุข) จังหวัดสงขลา ปี พ.ศ.2558 จากกระทรวงมหาดไทย

โครงการกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ปี พ.ศ.2558-2559

1) โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบสืบทอดภูมิปัญญาเยาวชน งบประมาณ 30,000 บาท จากสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอนาทวี 2) โครงการหมู่บ้านเกษตรต้นแบบ งบประมาณ 250,000 บาท จากสำนักงานเกษตรอำเภอนาทวี 3) โครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาจุก งบประมาณ 12,000 บาท จากศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ 4) โครงการหมู่บ้านสันติธรรม งบประมาณ 70,000 บาท จากศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาภูมิสังคมของหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง บ้านเขานา ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา มีลักษณะเป็นอย่างไร มีการพัฒนาและรูปแบบการบริหารจัดการของหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีการดำเนินการอย่างไร แก้ไขปัญหาความยากจนโดยการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทาง ผู้นำ และประชาชนในหมู่บ้านเขานา มีวิธีการดำเนินการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร มีใครหรือหน่วยงานใดบ้างเข้ามามีบทบาทร่วมในการดำเนินงาน และในการดำเนินการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ในชุมชนมีปัญหา อุปสรรค และ ปัจจัยแวดล้อมอะไรบ้างที่ส่งผลให้ดำเนินการประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิสังคมและการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง บ้านเขานา ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเรียนรู้ 2) ด้านการเอื้ออาทร 3) ด้านการลดรายจ่าย 4) ด้านการเพิ่มรายได้ 5) ด้านการประหยัด 6) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และผลสำเร็จ 3 ระดับ ในระดับของการพัฒนาหมู่บ้านเขานา ตามเกณฑ์ตัวชี้วัด กระทรวงมหาดไทย พออยู่ พอกิน 10 ตัวชี้วัด อยู่ดี กินดี 18 ตัวชี้วัด มั่งมี ศรีสุข 23 ตัวชี้วัด

ขอบเขตของการวิจัย หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชื่อเรื่อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง บ้านเขานา ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา โดยศึกษา ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับกรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับครัวเรือน และชุมชน ซึ่งจะนำไปใช้ในการประเมินหมู่บ้านที่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิต โดยศึกษาจากกรอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการเรียนรู้ 2) ด้านการเอื้ออาทร 3) ด้านการลดรายจ่าย 4) ด้านการเพิ่มรายได้ 5) ด้านการประหยัด 6) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความเป็นมาของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ การบริหารจัดการการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ปัญหา และอุปสรรคต่อการดำเนินงานของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ แนวทางการพัฒนา ศักยภาพของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในประเด็นต่าง ๆ รวมทั้งการศึกษาเกี่ยวกับบริบทชุมชน เพื่ออธิบายถึงลักษณะที่เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ให้ประสบความสำเร็จ

กลุ่มประชากร/กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มประชากรตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบบจำเพาะเจาะจง 4 กลุ่ม จำนวนทั้งสิ้น 30 ราย ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 1 คน คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 7 คน 2) ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 4 คน 3) เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ให้การสนับสนุน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคลองทราย จำนวน 1 คน นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรอำเภอนาทวี จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองทราย จำนวน 1 คน 4) ครูการศึกษาอนุบาลตามอัครยาชัย จำนวน 1 คน ประชาชนในหมู่บ้านที่ดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 12 คน

คำถามสำคัญในการวิจัย

1. ภูมิสังคมและการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง บ้านเขานา ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา มีลักษณะ และดำเนินการอย่างไร
2. ปัญหา อุปสรรค และผลสำเร็จในการดำเนินงานหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีอะไรบ้าง

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

หมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านเขานา ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา หมู่บ้านที่เป็นต้นแบบศูนย์เรียนรู้ด้านการใช้ชีวิตของชุมชนที่อยู่อย่างพอเพียง โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกับนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้เป็นต้นแบบให้ชุมชนนำไปปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาชุมชนในการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ของชุมชน มีกิน มีใช้อย่างพอเพียง มีความมั่นคงและยั่งยืน ซึ่งได้เรียกว่า หมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนา หมายถึง การนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนบ้านเขานา อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ภูมิสังคม หมายถึง ลักษณะสภาพพื้นที่ทั้งทางภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม ชีวภาพ วิถีชีวิต ประวัติชุมชน ศาสนา การศึกษา ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม บ้านเขา ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน มั่นคงและมีคุณธรรม ช่วยเหลือ
 เกื้อกูลแบ่งปันกัน มีการเรียนรู้ การเอื้ออารี การลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ การประหยัด การอนุรักษ์
 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เศรษฐกิจพอเพียง 3 ระดับ หมายถึง 1) ชุมชนพออยู่ พอกิน 2) ชุมชนอยู่ดี กินดี 3) ชุมชน
 มั่งมี ศรีสุข

ศูนย์เรียนรู้ หมายถึง สถานที่เรียนรู้ระบบการจัดการ การพัฒนา และข้อมูลกิจกรรมต่าง ๆ
 ของบ้านเขานา ที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา และภูมิสังคมของหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจ
 พอเพียง บ้านเขานา ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา
2. ทำให้ทราบถึงการพัฒนาของหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง บ้านเขานา
 ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา
3. ทำให้ทราบถึงปัญหา และอุปสรรคของการดำเนินการพัฒนาและกรอบเกณฑ์ตัวชี้วัด
 ความสำเร็จของการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บ้านเขานา
 ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง บ้านเขานา ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

1. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. แนวความคิดระบบเศรษฐกิจพอเพียง
3. แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนบนฐานความรู้
4. แนวคิดตัวแบบ (Role Model) ของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนเข้มแข็ง
5. แนวคิดการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบความคิดในการวิจัย

1. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ความเป็นมาของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

มูลนิธิชัยพัฒนา (2560, หน้า 1) ได้สรุปหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ เนื้อหาสาระของแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ.2517 แก่บัณฑิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ใจความสำคัญว่า “...ในการพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นเริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือความมีกินมีใช้ของประชาชนก่อน ด้วยวิธีการที่ประหยัด ระมัดระวังแต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญขั้นที่สูงขึ้นตามลำดับต่อไป...” “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยแนวคิดตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทย เป็นแนวทางการพัฒนาที่ตั้งบนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท

คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัว ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรม เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่สำคัญจะต้องมี “สติ ปัญญา และความเพียร” ซึ่งจะนำไปสู่ “ความสุข” ในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง ดังพระบรมราชดำรัสแนะนำทางรอดของคนไทยเมื่อวันที่ 4 ธันวาคมพ.ศ.2517 ความว่า “...คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้มล้มล้มว่าเมืองไทยเซย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่ดีใหม่ แต่เราอยู่พอมีพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทย พออยู่พอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐาน ตั้งปณิธานในทางนี้ที่จะทำให้เมืองไทยอยู่แบบพออยู่ พอกิน ไม่ใช่ว่าจะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่ที่มีความพออยู่พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ถ้าเรารักษาความพออยู่พอกินนี้ได้เราก็จะรอดยิ่งยวดได้...” (4 ธันวาคม พ.ศ.2517) พระบรมราโชวาทนี้ ทรงเห็นว่าแนวทางการพัฒนาที่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นหลักแต่เพียงอย่างเดียวอาจเกิดปัญหาได้ จึงทรงเน้นการมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่ในเบื้องต้นก่อน เมื่อมีพื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควรแล้ว จึงสร้างความเจริญ และฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น

กล่าวโดยสรุป หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัส ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยในการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน “ทางสายกลาง” เนื้อหาสาระของแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในครั้งแรกในปี พ.ศ.2517 แก่บัณฑิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยแนวคิดตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทย โดยให้คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัว ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรม เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และการพัฒนาประเทศ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีความสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อ

การรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทางด้านวัตถุสังคมสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาอื่น ๆ มาร่วมกันประมวลถกเถียง พระราชดำรัสและนำกราบทูลขอพระบรมราชานุญาตให้นำออกเผยแพร่ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ ทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเปรียบคำว่า “พอเพียง” กับคำว่า “SelfSufficiency”

“...Self-Sufficiency นั้นหมายความว่า ผลิตอะไร มีพอที่จะใช้ไม่ต้องไปขอยืมคนอื่นอยู่ได้ด้วยตนเอง.. เป็นไปตามที่เค้าเรียกว่ายืนบนขาของตนเอง... แต่ว่าพอเพียงนี้มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือ คำว่าพอก็พอเพียงนี้ ก็พอแค่นั้นเอง คนเราถ้าพอใจในความต้องการมันก็มี ความโลภน้อยเมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนผู้อื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็คืออยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก มีมากอาจจะมิของหุหุหุก็ได้แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณ พุคจากก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติพอเพียง...”

ฉะนั้น ความพอเพียงนี้ก็แปลว่า ความพอประมาณ และความมีเหตุผลจากพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียง มิได้จำกัดเฉพาะของเกษตรกร หรือชาวไร่ชาวนาเพียงเท่านั้น แต่เป็นเศรษฐกิจของทุกคนทุกอาชีพ ทั้งมีอยู่ในเมืองและอยู่ในชนบท เช่น ผู้ที่เป็นเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม และบริษัทในระบบเศรษฐกิจพอเพียงถ้าจะต้องขยายกิจการ เพราะความเจริญเติบโตจากโรงงาน โดยอาศัยการขยายตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไป หรือหากจะกู้ยืมก็กระทำตามความเหมาะสม ไม่ใช้กู้มาลงทุนจนเกินตัวจนไม่เหลือที่มั่นให้ยืนอยู่ได้ต้องรู้จักใช้จ่ายไม่ฟุ่มเฟือยเกินตัว (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2550, หน้า 28-40)

พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ (2551, หน้า 11-14) กล่าวว่า พอเพียงประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผลการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ซึ่งหลักการ 3 ข้อจะใช้โดยมีเงื่อนไข 2 ข้อเป็นพื้นฐานสำคัญ คือ เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม รวมเรียกว่า 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ทั้งหมดจะก่อให้เกิดผลที่ดีที่จะเกิดขึ้น คือ ชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมที่มั่นคง สมดุลยั่งยืน

1. ความพอประมาณ หมายถึง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมิได้ปฏิเสธความสุขจากการบริโภคสิ่งของที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกหรือสิ่งของที่ฟุ่มเฟือย เพียงแต่จะต้องรู้จักขั้นตอนพอเพียงได้โดยมีกิน มีอยู่ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หุหุหุ หรือหากจะมีความสุขโดยไม่ฟุ่มเฟือยบ้างก็สามารถทำได้หัวข้อสำคัญคือ ต้องไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน

กล่าวโดยรวมแล้ว ความพอประมาณ หมายถึง ความเหมาะสมของการดำเนินงานทั้งในแง่ของขนาดที่ไม่เล็กเกินไปหรือไม่ใหญ่จนเกินตัวแต่เป็นไปตามอัตราและสภาพแวดล้อม และในแง่ของจังหวะเวลาที่ไม่เร็วเกินไปหรือไม่ช้าเกินไป แต่รู้จักทำเป็นไปตามขั้นตอน เพื่อให้การดำเนินงานมีความก้าวหน้าโดยที่ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน ความพอประมาณในมิติต่าง ๆ ของการกระทำ 5 ประการ คือ

1. ด้านจิตใจคือเริ่มต้นจากตนเองต้องตั้งสติมีปัญญา มีจิตสำนึกที่ดีมีเมตตาเอื้ออาทร มีความเข้าใจและประนีประนอม คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

2. ด้านสังคม คือการสร้างความปลอดภัยในทุกระดับของสังคม โดยเริ่มจากครอบครัว ชุมชนและสังคม ซึ่งต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รู้จักฝึกกำลัง และที่สำคัญมีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากฐานรากที่มั่นคงและแข็งแรง

3. ด้านเศรษฐกิจคือ ต้องอยู่อย่างพอดี พอมีพอกิน ไม่หุงหา ฟูมเฟื่อย

4. ด้านเทคโนโลยีคือควรเหมาะสมสอดคล้องกับสถานะและความต้องการของประเทศและควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของเรา

5. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือใช้อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนรณรงค์รักษาทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การพิจารณาที่จะดำเนินงานใด ๆ ด้วยความถี่ด้วยความรอบคอบ ไม่ย่อท้อ ไร้อคติคำนึงถึงเหตุและปัจจัยแวดล้อมทั้งหมดเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องดีงาม เกิดประสิทธิผลเกิดประโยชน์และความสุขโดยปราศจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

“เศรษฐกิจพอเพียงนี้ขอขำว่า เป็นทั้งเศรษฐกิจ หรือความประพฤติที่ทำอะไรเพื่อให้เกิดผล โดยมีเหตุและผลคือเกิดผลมันมาจากเหตุถ้าทำสิ่งที่ดีถ้าคิดให้ดีให้ผลที่ออกมาคือสิ่งที่คิดตาม เหตุผลการกระทำก็จะเป็นการกระทำที่ดีและผลของการกระทำนั้น ก็จะเป็นการกระทำที่ดีดีแปลว่ามีประสิทธิผล ดีแปลว่ามีประโยชน์ ดีแปลว่าทำให้มีความสุข”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกลอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในได้อย่างดี เฉพาะหน้าเท่านั้น เพราะว่าคนใดทำหน้าที่เฉพาะของตัวเอง โดยไม่มองไม่ดูแลคนอื่น งานก็ดำเนินไปไม่ได้เพราะเหตุว่างานทุกงานจะต้องพึ่งพิงกัน จะต้องเกี่ยวโยงกัน ฉะนั้นแต่ละคนจะต้องรู้ถึงงานของผู้อื่นแล้วช่วยกันทำ ผู้ที่ทำงานให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนร่วมย่อมได้ประโยชน์แก่ส่วน

ของตนด้วยผู้ที่ทำงาน โดยเห็นแก่ตัวเบียดเบียนส่วนรวม ย่อมบั่นทอนทำงานความมั่นคงของประเทศชาติและที่สุดตนเองก็จะเอาตัวไม่รอด

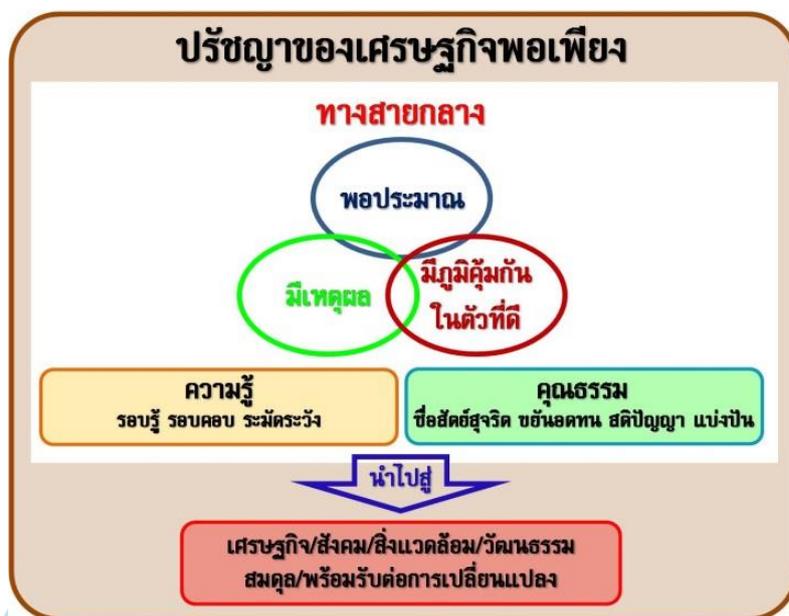
ทองทิพภา วิริยะพันธุ์ (2550, หน้า 12) ได้กล่าวถึง หลักคิดในการสร้างภูมิคุ้มกันที่เป็นขั้นตอน โดยในขั้นแรกเป็นการจัดการกับเหตุภายในตัว เช่น การที่ไม่ก่อหนี้ที่ไม่เกิดประโยชน์แก่ตนเองขึ้นมาเป็นการจัดการกับเหตุภายนอกตัวเช่น การอุดหนุนจนเจือแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องรอบข้าง ซึ่งถือเป็นการปลูกสร้างภูมิคุ้มกันอย่างเป็น “ระบบ” ด้วยการรวบรวมและการจัดการเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปโดยไม่เกิดความเสียหายจนถึงขั้นที่อยู่ไม่ได้

1. เงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

1.1 เงื่อนไขความรู้ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรู้ลึกในงานที่ทำและความรู้กว้างในสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำ ความรู้(สติ) คือ การยั้งคิดพิจารณาและรู้ทันสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนจะทำการใด ๆ และความรู้ซัด(ปัญญา) คือการเห็นและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างกระจ่างชัดถูกต้องตามเหตุผลและตามจริง และ มีความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ “การสร้างความสำเร็จในกิจการงานทุกอย่าง ทุกระดับ รวมทั้งความสำเร็จในชีวิตของแต่ละคนด้วยนั้นต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐาน หรือเป็นเครื่องมือปฏิบัติงานแท้ ๆ ส่วนที่หนึ่งคือความรู้และความชำนาญทางวิชาการ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐาน หรือเป็นเครื่องมือปฏิบัติงานแท้ ๆ ส่วนที่สองคือความละเอียดถี่ถ้วน ความตั้งใจและความอดสาพยายาม ซึ่งเป็นเครื่องมือช่วยให้ทำการไม่ให้เกิดผิดพลาดบกพร่อง และสำเร็จลุล่วงได้ตลอดไม่ทิ้งขว้าง และวางเสถียรกลางกัน ส่วนที่สามนั้นได้แก่สติระลึกรู้ตัวและปัญญาความรู้ซัด หรือความเฉลียวฉลาดที่จะหยุดคิดพิจารณาถึงที่ท่า คำที่จะพูด ทุกอย่างให้ขึ้นไปอย่างถูกต้องเที่ยงตรงตามกระบวนการของเหตุผล ซึ่งจะช่วยให้ดำเนินชีวิตและการทำงานไปในทางเจริญ”

1.2 เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตไม่คดโกงไม่หลอกลวงและไม่เอารัดเอาเปรียบ ความบากบั่น ความกล้าแข็ง มีความหนักแน่นไม่ท้อถอย ทำให้การดำเนินงานรุดหน้าเรื่อยไปจนประสบผลสำเร็จและความรอบคอบระมัดระวังคือการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนในทุกแง่ ทุกมุมก่อนที่จะดำเนินงานเพื่อมิให้เกิดความเสียหายและพลังพลาด

1.3 แนวทางปฏิบัติ/ ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้คือการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

ภาพที่ 2.1 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : รงค์ ประพันธ์พงศ์ (2550, หน้า 36)

1.4 นิยามของเศรษฐกิจพอเพียง

สุเมธ ตันติเวชกุล (2550, หน้า 15) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศหรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ

เสน่ห์ จามริก (2550, หน้า 250) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็นทั้งหลักการและกระบวนการทางสังคม ตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน และขยายเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน การพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตและการบริโภคอย่างพออยู่พอกิน ไปถึงขั้นแปรรูปอุตสาหกรรมครัวเรือนสร้างอาชีพและทักษะวิชาการที่หลากหลาย เกิดตลาดซื้อขาย สะสมทุน ฯลฯ ทำให้ระบบเศรษฐกิจจะพัฒนาขึ้นอย่างมั่นคง และเป็นเสมือนภูมิคุ้มกันให้กับโลกาภิวัตน์

มาฆะ จิตตะสังคะ (2553, หน้า 204-205) เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงการให้ความสำคัญในด้านการผลิตเพื่อยังชีพ และให้พอเพียงต่อความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐานของบุคคลในสังคมนั้นๆก่อนเป็นสำคัญ ให้ประชาชนรู้จักพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ไม่ฟุ้งเฟ้ออยากได้ออกอยากมีในสิ่งที่เกินแก่กำลังของตน

บุญเสริม บุญเจริญผล (2553, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่าเป็นวิธีการดำเนินการเลี้ยงชีวิตแบบรู้จักพอด้วยการพยายามผลิตสินค้าขึ้นมาเอง ให้พอเพียงสำหรับคนในครอบครัวกัน และใช้หากผลิตได้เหลือกินเหลือใช้จึงขาย หากผลิตได้ไม่พอก็ต้องซื้อบ้าง มิได้มุ่งผลิตเพื่อขายเพียงอย่างเดียวโดยไม่นำมาบริโภคด้วย นอกจากนั้นการผลิตและการบริโภคต้องอยู่ในหลักของความพอดี รู้จักพอในการผลิตและการบริโภคลักษณะการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงมีหลัก 4 ประการดังนี้

1. ต้องพึ่งตัวเองให้มากที่สุด
2. ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลคุ้มค่าที่สุด
3. ไม่ผลิตและบริโภคเกินกำลัง แสวงหาความพอเหมาะพอดี
4. ต่างมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันและกัน ไม่ต่างคนต่างอยู่โดยไม่เหลียวแล

ประเวศ วะสี (2550, หน้า 16-18) ให้ความเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้แปลว่าไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขายไม่ผลิต ไม่ส่งออกไม่ทำเศรษฐกิจมหภาคแต่ หมายถึง การที่มนุษย์เรามีความพอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการด้วยกัน

1. พอเพียงสำหรับทุกคน
2. จิตใจพอเพียง
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง
5. ปัญญาพอเพียง
6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง
7. มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่วูบวาบ เดี่ยวจน เดี่ยวรวย

ซึ่งเมื่อทุกอย่างเกิดความพอเพียงก็จะเกิดความสมดุลคือความปกติและยั่งยืนซึ่งอาจจะเรียกในชื่ออื่น ๆ ได้เช่น เศรษฐกิจพื้นฐานเศรษฐกิจสมดุล หรือเศรษฐกิจบูรณาการ เป็นต้น

สมพร เทพสิทธิ (2550, หน้า 34-35) พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงมีหลัก 3 ประการ คือ การรู้จักประมาณ การมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันความเสี่ยงโดยหลัก 3 ประการนี้ไม่ได้นำไปใช้เฉพาะเรื่องเศรษฐกิจเท่านั้น เรื่องการศึกษา เรื่องวัฒนธรรมก็นำไปใช้ได้

สุเมธ ตันติเวชกุล (2550, หน้า 112) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า

“...เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานของแผ่นดินเปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกต้องรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้ นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็ม และลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป...”

สมพร เทพสิทธา (2550, หน้า 23-25) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงแก่ผู้เข้าเฝ้าถวายพระพรชัยมงคลเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา พุทธศักราช 2517 ดังนี้

“...คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จู่ว่าเมืองไทยว่าล้ำสมัย ว่าเมืองไทยเซย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่ทันสมัย แต่เราอยู่อย่างพอมีพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทย พออยู่พอกิน มีความสงบช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอควรพออยู่พอกิน มีความสงบ ไม่ให้คนอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้...”

“...คนเราถ้าพอในความต้องการมันก็มี ความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้ามีความคิดอันนี้มีความคิดว่าอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณซื้อตรงไม่โลภมากคนเราก็คืออยู่เป็นสุข...”

ปรียานุช ธรรมปิยา (2555, หน้า 55) ได้สรุปความหมาย เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่เป็นทั้งแนวคิด หลักการ และแนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคล และองค์กร โดยคำนึงถึงความพอประมาณกับศักยภาพของตนเองและสถานะแวดล้อม ความมีเหตุมีผลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง คือ ไม่ประมาท ในการดำเนินชีวิต โดยใช้ความรู้ต่าง ๆ อย่างถูกต้องหลักวิชาการด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม รู้จักแยกแยะ ผิดชอบชั่วดี มีการแบ่งปัน ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

สรุปความหมาย “เศรษฐกิจพอเพียง” ว่าเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ เป็นแนวทางในการดำเนินไปในทางสายกลางเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง พอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2560, หน้า 284)

2. แนวความคิดระบบเศรษฐกิจพอเพียง

1. เศรษฐกิจพอเพียงเป็นระบบเศรษฐกิจที่ยึดถือหลักการที่ว่า “คนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือพอจากการบริโภคแล้วจึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้าเป็นอันดับรองลงมาผลผลิตส่วนเกินที่ออกสู่ตลาดก็จะเป็นกำไรของเกษตรกรในสภาพการณ์เช่นนี้เกษตรกรจะกลายเป็นผู้กำหนดหรือเป็นผู้กระทำต่อตลาดแทนที่ว่าตลาดจะเป็นตัวกระทำหรือเป็นตัวกำหนดเกษตรกรดังเช่นที่เป็นอยู่ขณะนี้ และหลักใหญ่สำคัญยิ่งคือการลดค่าใช้จ่ายโดยการสร้างสิ่งอุปโภคบริโภคที่ติดตนเอง เช่น ข้าว น้ำ ปลา ไม้ผล พืชผัก ฯลฯ

2. เศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้าน กลุ่มชาวบ้านหรือองค์กรชาวบ้านจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้หลากหลายครอบคลุมทั้งการเกษตรแบบผสมผสานหัตถกรรมการแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจค้าขายและการท่องเที่ยวระดับชุมชน ฯลฯ เมื่อองค์กรชาวบ้านเหล่านี้ได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็งและมีเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้นแล้วเกษตรกรทั้งหมดในชุมชนก็จะได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งได้รับการแก้ไขปัญหาในทุก ๆ ด้าน เมื่อเป็นเช่นนี้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศก็จะสามารถเติบโตไปได้อย่างมีเสถียรภาพ ซึ่งหมายความว่า เศรษฐกิจสามารถขยายตัวไปพร้อม ๆ กับสภาพการณ์ด้านกระจายรายได้ที่ดีขึ้น

3. เศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีความเมตตาความเอื้ออาทรและความสามัคคีของสมาชิกชุมชนการสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชนความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของไทยให้คงอยู่ตลอดไป

อัตลักษณ์ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ว. วชิรเมธี (2550, หน้า 52) ไว้ว่า ปัจจุบันยังมีบุคคลจำนวนมากมีความสับสนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งท่านได้อธิบายว่ามีเอกลักษณ์บางประการที่จะทำให้เข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงได้มากขึ้น

1. เน้นทางสายกลาง (ไม่ปิดประเทศ หรือเปิดเสรีเกินไป)
2. เน้นความรู้จักพอประมาณ (รู้จักศักยภาพที่แท้จริงของตน/ชุมชน/องค์กร/ประเทศ)
3. เน้นความมีเหตุผล (เน้นความจำเป็น ไม่ใช่ความอยาก)

4. เน้นภูมิคุ้มกัน (รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์และสามารถรับมือความเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี)

5. เน้นการพึ่งตนเอง (ไม่เน้นการนำเข้าไปเสียทุกอย่าง/วิชาการ-เทคโนโลยีสินค้า-เงินตรา)

6. เน้นประโยชน์สุขของตนเองและของประชาชนร่วมกัน (พระปฐมบรมราชโองการ)

7. ไม่ปฏิเสธเงินแต่ใช้เงินทำงานไม่ใช่เป็นนาน (ไม่ปฏิเสธเมกะโปรเจ็ค)

8. คำนึงถึงหลักความสมดุลระหว่างความมั่นคงทางวัตถุ (Material Wealth) คู่กับความมั่นคงทางจิตใจ (Spiritual Wealth)

9. ใจความ “อยู่เย็นเป็นสุข” มากกว่า “มั่งมีศรีสุข”

10. เป็นระบบเศรษฐกิจที่ให้ความสำคัญกับ “จริยธรรม” ทุกขั้นตอน

11. เป็นระบบเศรษฐกิจที่มองมนุษย์ในฐานะที่เป็นมนุษย์ไม่ใช่แค่ทรัพยากรมนุษย์
การประยุกต์ปรัชญาการพัฒนาประเทศตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

1. ทางสายกลางไม่พัฒนาไปในทิศทางหนึ่งจนเกินไป เช่น ปิดประเทศหรือเปิดเสรีเต็มที่

2. ความสมดุลและความยั่งยืน เน้นการพัฒนาไปในลักษณะองค์รวม

3. ความพอประมาณอย่างมีเหตุผล มีความพอดีทั้งในการผลิตและการบริโภค

4. ภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทัน โลกรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่าง

รวดเร็ว

5. การเสริมสร้างคุณภาพคนเน้นให้มีความซื่อสัตย์สุจริตมีศรัทธาไม่ตรีเอื้ออาทรมีความเพียร มีวินัย มีสติไม่ประมาท พัฒนาปัญญาและความรู้อย่างต่อเนื่อง

ความลับสนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

1. คิดว่าเศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่เป็นเรื่องเดียวกัน

2. คิดว่าในระบบเศรษฐกิจพอเพียงปฏิเสธความร่ำรวย/เทคโนโลยี

3. คิดว่าระบบเศรษฐกิจพอเพียงไม่มีเมกะโปรเจ็ค

4. คิดว่าระบบเศรษฐกิจพอเพียงใช้ไม่ได้สำหรับคนในสังคมเมือง

5. คิดว่าความรู้จักพอจะไม่ก่อให้เกิดการพัฒนา

ระดับของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงแบ่งตามความเข้าใจ

1.1 เศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน

เศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน คือเศรษฐกิจพอเพียงในระดับที่เลี้ยงตัวเองได้บนพื้นฐานของความประหยัดและการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นการพึ่งตนเอง ซึ่งตรงกับคำว่า Sufficiency-Economy นั้นมีความหมายกว้างกว่าการพึ่งตนเองได้

1.2 เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า

เศรษฐกิจพอเพียงในระดับที่มีการรวมตัวกันเพื่อร่วมกันดำเนินงานในเรื่องต่าง ๆ มีการสร้างเครือข่ายและการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจในรูปแบบต่าง ๆ โดยประสานความร่วมมือกับภายนอก

ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียงจึงมิใช่แค่เรื่องของการพึ่งตนเองโดยไม่เกี่ยวข้องกับใครและมีใช่แค่เรื่องของการประหยัดแต่ยังครอบคลุมถึงการเกี่ยวข้องกับผู้อื่น การช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน แท้จริงแล้วเศรษฐกิจพอเพียงสามารถจำแนกได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้ (พิพัฒน์ ยอดพฤติการ, 2550 หน้า 26)

2. เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่หนึ่ง เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐานที่เน้นความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัวคือการที่สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ในลักษณะที่สามารถพึ่งตนเองได้สามารถสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน เช่น ความต้องการในปัจจัยสี่ของตนเองและครอบครัวได้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกัน มีความสามัคคีกลมเกลียวและมีความพอเพียงในการดำเนินชีวิตด้วยการประหยัดและการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นจนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขทั้งกายและใจ

3. เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สอง เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าที่เน้นความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กรคือเมื่อบุคคลครอบครัว มีความพอเพียงในระดับที่หนึ่งแล้วก็จะรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์เพื่อร่วมกันดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาดความเป็นอยู่สวัสดิการการศึกษา สังคมและศาสนาโดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานราชการ มูลนิธิและเอกชน

3. เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สาม เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าที่เน้นความพอเพียงในระดับเครือข่ายคือเมื่อกลุ่มหรือองค์กรมีความพอเพียงในระดับที่สองแล้วก็จะร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อการสร้างเครือข่าย มีการติดต่อร่วมมือกับธนาคารและบริษัทต่าง ๆ ทั้งในด้านการลงทุน การผลิต การตลาดการจำหน่ายและการบริหารจัดการ

เศรษฐกิจพอเพียงแบ่งตามการดำเนินชีวิตได้เป็น 2 ระดับ คือ

1. เศรษฐกิจพอเพียงระดับครอบครัว เศรษฐกิจพอเพียงระดับครอบครัว เป็นความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างไม่เดือดร้อนมีความเป็นอยู่อย่างพอประมาณคนตามฐานะ ตามอัถภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลตามกระแสวัตถุนิยมมีอิสรภาพในการประกอบอาชีพเดินทาง สายกลาง ทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเองและสามารถพึ่งพาตนเองได้ การดำเนินชีวิตทางสาย กลาง “เศรษฐกิจพอเพียง” ยึดหลักการพึ่งพาตนเองดังนี้

1.1 ด้านจิตใจ รู้จักทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง มีจิตใจสำนึกที่ดีสร้างสรรค์ให้ตนเอง และชาติโดยรวม คำนึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

1.2 ด้านสังคมและชุมชน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันสร้างเครือข่ายชุมชน

1.3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการอย่างชาญฉลาดรู้คุณค่าของ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

1.4 ด้านเศรษฐกิจเพิ่มรายได้ลดรายจ่ายการออม สะสมเป็นเงินทุน (การออมเป็นการ สร้างวินัยในเรื่องของการใช้จ่ายภายในครัวเรือน เป็นการพัฒนาและสร้างครัวเรือนให้มีศักยภาพใน ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ทุนและเพื่อประโยชน์ของครัวเรือนในอนาคตอันเป็นกระบวนการที่ เชื่อมต่อไปสู่การสร้างระบบภูมิคุ้มกันของครัวเรือน เมื่อประสบปัญหาหรือวิกฤตจึงประกอบไป ด้วยออมเงิน ออมต้นไม้ ออมทรัพยากร เช่น น้ำ ดิน พลังงาน)

1.5 ด้านหลักพระพุทธศาสนา การลดละเลิกอบายมุข หมายถึงการสร้างจิตสำนึก และความนึกคิดตามแนวทางของศาสนาคืนความสุขความอบอุ่นให้ครอบครัวอบายมุข หมายถึง หนทางที่นำไปสู่ความเสื่อม 4 ประการ

1.5.1 เป็นนักเลงผู้หญิง: ก่อให้เกิดการเสียทรัพย์เสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์

1.5.2 เป็นนักเลงสุรา: บั่นทอนสุขภาพร่างกายทำให้ประกอบการทำงานไม่เต็มที่

1.5.3 เป็นนักเลงการพนัน: เป็นมูลเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทไม่เป็นที่ไว้วางใจ

คบคนชั่ว

1.5.4 เป็นมิตร: ขอนำพาไปสู่ความเสื่อมเสียทั้งปวงนำกรรมมาเป็นสิ่งยึด เหนี่ยวจิตใจเช่น อุตตาคืออุตตานิโนนาโ “คนเป็นที่พึ่งแห่งตน” สัปบุริสธรรม 7 “กรรมแห่งความ ไม่ฉิบหาย” อิทธิบาท 4 “กรรมแห่งความสำเร็จ” “อริยสัจ 4 ความจริงอันประเสริฐ”

กิจกรรมการดำเนินงานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงระดับครอบครัว มีการดำเนินงานในกิจกรรม 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. การจัดทำบัญชีครัวเรือน หมายถึง การให้ทุกครอบครัวรู้จัก รู้รายได้รู้ประหยัด การให้บุคคลหรือครอบครัว สามารถจดบันทึก และวิเคราะห์รายรับ และรายจ่าย ได้อย่างเป็นประจำ และส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกครัวเรือนใช้จ่ายในภารกิจครัวเรือน 3 ส่วน และเก็บออม 1 ส่วน

2. การออม หมายถึง การสร้างวินัยในเรื่องของการใช้จ่ายในครัวเรือน เป็นการพัฒนาและสร้างครัวเรือนให้มีศักยภาพในประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ทุน และเพื่อประโยชน์ของครัวเรือนในอนาคต อันเป็นกระบวนการที่เชื่อมต่อไปสู่การสร้างระบบภูมิคุ้มกันของครัวเรือน เมื่อประสบปัญหาหรือวิกฤต จึงประกอบไปด้วยออมเงิน ออมต้นไม้ ออมทรัพยากร เช่น น้ำดิน พลังงาน

คู่มือชีวิตพอเพียง ตามแนวพระราชดำริวิถีพอเพียงการจะนำปรัชญาพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประพฤติปฏิบัติได้นั้น ควรทำเป็นแผนสำหรับปฏิบัติในแต่ละวัน แต่ละเดือน แต่ละปี และทำไปจนกลายเป็นนิสัยประจำตัว มีวิธีการดังนี้ (สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร, 2549, หน้า 42)

2.1 การออมเงินมี 7 วิธี

2.1.1 กำหนดเป้าหมายการเก็บออม (ออมแต่ละเดือน แต่ละปีจะมีเงินเก็บออมเท่าไร)

2.1.2 กำหนดเป้าหมายการใช้จ่าย (แต่ละวัน แต่ละเดือน จะมีเงินเท่าไร เมื่อต้องใช้จ่ายก้อนใหญ่)

2.1.3 ประหยัดรายจ่าย (จ่ายน้อยกว่าหรือเท่ากับเป้าหมายการใช้จ่ายเพื่อให้มีเงินเหลือมากขึ้น)

2.1.4 จ่ายค้ำค่า (จ่ายเท่าเดิมแต่ได้ประโยชน์มากขึ้น)

2.1.5 ใช้เท่าที่จำเป็น (น้ำประปาไฟฟ้าโทรศัพท์มือถือ)

2.1.6 พึงระวังค่าใช้จ่ายที่มักจะนึกไม่ถึง (ค่าธรรมเนียมรายเดือน รายปีค่าภาษี ค่าดอกเบี้ยบัตรเครดิต ค่าปรับจ่ายหนี้ช้า)

2.1.7 ไม่ก่อกวนโดยไม่จำเป็นและเกินกำลัง (หนี้มีได้แต่ต้องไม่เกินกำลังต้องชำระคืนให้หมดโดยเร็ว)

2.2 เพิ่มรายได้ลดรายจ่าย หลักง่าย ๆ ในการออม ฉลาดซื้อ ฉลาดใช้ช่วยลดรายจ่ายสบายกระเป๋า

2.2.1 การลงทุนทำมาค้าขาย

2.2.2 หาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้โดยอาจไม่ต้องลงทุนทั้งทุนทั้งแรง

2.2.3 ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

2.3 จุดทุกครั้งที่ง่าย หลักง่าย ๆ ในการบริหารเงิน

3. บ้านเรือนน่าอยู่ หมายถึง บ้านและครอบครัวที่มีความพอเพียงและความพอดี

4. เกษตรยั่งยืนหรือเกษตรประณีต คือ การทำเกษตรที่มีกิจกรรมเกื้อกูลกันในพื้นที่อันจำกัดเพื่อให้เพียงพอต่อการยังชีพ และมีรายได้ต่อเนื่องตลอดทั้งปีมีวิธีการ คือ 1) แบ่งปันพื้นที่เป็นสัดส่วน ได้แก่ ที่อยู่อาศัย แหล่งน้ำ พื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เลี้ยงสัตว์ 2) เน้นกิจกรรมที่เกื้อกูลกันของพืชและสัตว์ ให้เกิดระบบนิเวศน์ที่สมดุลรวมไปถึงแผนการปรับปรุงดิน แผนการตลาด แผนเวลา

2. เศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน

เป็นเศรษฐกิจเพื่อการเกษตรที่เน้น “การพึ่งพาตนเอง” เกษตรจะใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการที่ดิน โดยเฉพาะแหล่งน้ำ และกิจกรรม การเกษตรได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ และความต้องการของเกษตรกรเองด้วยการนำเรื่องทฤษฎีใหม่ขั้นที่หนึ่ง: ฐานการผลิตความพอเพียงมาใช้ในไร่นาของตนเอง โดยเริ่มจากการผลิตจะต้องทำในลักษณะพึ่งพาอาศัยทรัพยากรในไร่นาและทรัพยากรธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ให้มีความหลากหลายของกิจกรรมการเกษตรในไร่นา มีกิจกรรมเกื้อกูลกิจกรรมเสริมรายได้ใช้แรงงานในครอบครัวทำงานอย่างเต็มที่ลดต้นทุนการผลิตลดจนการผสมผสานกิจกรรมการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และประมงในไร่นา ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

กล่าวโดยสรุป แนวทางการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็น 3 ระดับ คือ ระดับบุคคล หรือครอบครัว ชุมชน และประเทศ โดยระดับบุคคลควรเดินในทางสายกลาง และมีความพอกพียงสามารถพึ่งตนเองได้ระดับชุมชน ควรสร้างความสามัคคี ใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด พัฒนาชุมชนให้มีความสมดุล และพัฒนาไปเครือข่ายระหว่างชุมชนต่าง ๆ และด้านการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศ เริ่มจากการส่งเสริมให้ประชาชนส่วนใหญ่สามารถอยู่อย่างพอมมี พอกิน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ จากหลากหลายภูมิสังคม หลากหลายอาชีพ หลากหลายความคิด ประสบการณ์ เพื่อสร้างความเข้าใจและความรู้ ความเป็นจริงระหว่างกันของคนในประเทศ

3. แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนบนฐานความรู้

เสรี พงศ์พิศ (2554, หน้า 67) กล่าวว่า ระบบเศรษฐกิจชุมชน เป็นระบบที่เกิดจากการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกันจนเกิดพลังและสามารถขับเคลื่อนไปได้ด้วยตัวมันเอง ซึ่งการพัฒนาที่ผ่านมาได้ทำลายระบบเศรษฐกิจชุมชนแบบเดิมไปจนหมด เศรษฐกิจชุมชนดั้งเดิมนั้นเป็นระบบ เพราะทุกอย่างสัมพันธ์กัน เกื้อกูลกัน เป็นวิถีชุมชนพึ่งพาตนเองได้ พึ่งพาอาศัยธรรมชาติ พึ่งพาอาศัยธรรมชาติ พึ่งพาอาศัยกันเอง

ระบบเศรษฐกิจชุมชนถูกทำลายไปด้วยนโยบายพัฒนาแบบ “พุงนี้รวย” ที่ลากชาวบ้านเข้าสู่ระบบทุนนิยมโดยไม่มีความพร้อมอะไรเลย ไม่มีการเรียนรู้ ไม่มีข้อมูลเพียงพอเพื่อการตัดสินใจด้วยตัวเอง ต้องพึ่งพาอาศัยคนอื่นที่ให้แต่ข้อมูลดี ๆ เพียงด้านเดียว ข้อมูลที่เสริมความอยากของชนชั้นนายทุนซึ่งมีกันทุกคน อยากมี อยากรวย เพื่อจะได้สบาย ไม่ลำบาก ระบบทุนนิยมมีปรัชญาที่ก่อให้เกิด “ลัทธิการบูชาเงิน” และ “สังคมบ้าบริโภคนิยม” ซึ่งต้องไปด้วยกัน นี่คือเหตุผลที่ต้องกระตุ้นให้ “รากหญ้า” ใช้จ่ายเงิน ซื้อข้าวของที่มักอ้างว่าเป็นผลผลิตจากในประเทศ โดยไม่คำนึงว่าหนี้สินที่เกิดขึ้นจะกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านขนาดไหน และจะส่งผลกระทบยาวต่อสังคมโดยรวมอย่างไร ความล้มเหลวของชาวบ้านมาจากการขาดความรู้ และไม่มีใครสนใจช่วยให้พวกเขาเกิดการเรียนรู้จริง ๆ ปล่อยให้เรียนกันตามบุญตามกรรม จัดอบรมก็จัดตามที่คนจัดอยากให้รู้ หรือไม่ก็บอกให้ไปลงทะเบียนเรียนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และไปต่อมหาวิทยาลัยเปิดเพื่อจะได้ประกาศนียบัตรและใบปริญญา

4. แนวคิดตัวแบบ (Role Model) ของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนเข้มแข็ง

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่ “กระบวนการ” การเรียนรู้และการจัดการชีวิต จัดการทรัพยากร จัดระบบเศรษฐกิจสังคมของชุมชน โดยมี “สถานที่” ใหญ่เล็กไม่สำคัญ ขอให้ผู้คนสามารถไปพบปะประชุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทำงานร่วมกันในชุมชน โดยมี “คณะกรรมการ” ซึ่งอาจเรียกสภาผู้นำหรือชื่ออะไรก็ได้ให้เป็นผู้แทนจากทุกชุมชนในตำบลนั้น ร่วมกันพัฒนา “ยุทธศาสตร์” การพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เครื่องมือการทำ ประชาพิชัย” ทำแผนแม่บทชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อทำแผนชีวิตของชุมชน จัดการเพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองให้มากที่สุด

กระบวนการเรียนรู้และการจัดการขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมหรือบริบทของภูมิสังคมของแต่ละแห่ง แต่ก็สามารถสรุปได้ คือเนื้อหาที่เกี่ยวกับการทำการเกษตร ซึ่งเน้น “เกษตรผสมผสาน” เพื่อตอบสนองการบริโภคในครัวเรือนและในชุมชนเป็นหลัก ถ้ามีเกษตรกรพืชเดี่ยวก็ไม่ควรเอาชีวิตไปผูกไว้กับพืชเดี่ยวนั้นมากเกินไป แล้ให้สร้าง “ระบบความปลอดภัย” ไว้รองรับในยามที่พืชเดี่ยวนั้นราคาตกหรือเกิดปัญหา

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนเกิดขึ้นได้เพราะสาเหตุ ดังนี้

1. หลักการ หลักคิด ที่ชัดเจนว่าต้องการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองให้พึ่งตนเองได้ เชื่อมมั่นว่ามีทุนท้องถิ่นเพียงพอเพื่อจะเริ่มต้นอย่างมั่นคง ที่เหลือให้ข้างนอกมาเติมเต็มให้ได้ ต้องมีเครื่องมือวิธีการที่ดีที่จะนำไปสู่เป้าหมาย คือกระบวนการทำประชาพิชัย

2. แรงจูงใจ เป็นผลลัพธ์ (output) หรือผลผลิตที่เห็นได้ สัมผัสได้ และในระยะสั้นทำให้ชุมชนอยากมีส่วนร่วม เช่น ทำให้มีรายได้ แก้ปัญหาหนี้สินได้ ทำแล้วสุขภาพดีขึ้น

3. แรงบันดาลใจ เป็นผลสัมฤทธิ์ (outcome) ที่มาจาก “ข้างหลัง” และมองเห็น “ข้างหน้า” คือ ความปรารถนาที่จะเห็นชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ แก้ปัญหาความทุกข์ยากจากวงจรอุบาทว์ของหนี้สินและการกินการอยู่ที่ไม่เหมาะสม

ตัวชี้วัดความสำเร็จมากน้อยของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

1. ระบบโครงสร้าง

1.1 มีที่ตั้ง สถานที่ที่เป็นสัญลักษณ์ ที่พบปะ ประชุม เรียนรู้ร่วมกัน มีอุปกรณ์เครื่องมือบุคลากรที่ทำหน้าที่ประสานงาน ทำข้อมูล และจัดการดูแลงานต่าง ๆ ของศูนย์

1.2 มีคณะกรรมการศูนย์ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากชุมชนต่าง ๆ

1.3 มีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบพอเพียงสำหรับตำบล มีกระบวนการเรียนรู้ที่ดี มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มีเป้าหมาย

1.4 มีการประสานงานกับระบบอื่น ๆ ในท้องถิ่นมากพอและมีประสิทธิภาพ เช่น องค์กรการบริหารส่วนตำบล เทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หน่วยงานราชการต่าง ๆ ภาคเอกชน และอื่น ๆ

2. การเรียนรู้และการจัดการตนเองของชุมชน

2.1 มีกระบวนการเรียนรู้ที่ดีเพื่อการได้มาซึ่งแผนแม่บทชุมชนและยุทธศาสตร์พัฒนาตนเอง

2.2 มีระบบการเรียนรู้ตามอัธยาศัย นอกกรอบ ในระบบ ในชุมชน มีหลักสูตร

2.3 เกิดระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นขึ้นมาอย่างน้อยเพียงใด มีกิจกรรมที่ชุมชนทำกินทำใช้เอง จัดการชีวิตของตนเอง เช่น การผลิตข้าวปลาอาหาร สมุนไพร ของใช้ ปู่ย สามารถลดการซื้อกินซื้อใช้ได้มากน้อยเพียงใด

2.4 เกิดระบบการจัดการชุมชนที่เป็นแผนมากขึ้น มีคณะกรรมการดูแลทรัพยากรของส่วนรวม ดิน น้ำ ป่า มีระบบทุน ระบบสวัสดิการในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ผู้สูงอายุ ภัยพิบัติต่าง ๆ วาเวจุกเงินต่าง ๆ มีระบบกลไกอะไรที่จะทำให้ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง ให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3. การพึ่งตนเอง

3.1 ชุมชนได้ปรับวิถีชีวิตของตนเองจากการคิดแต่จะพึ่งพารัฐหรือคนอื่นจากภายนอกมาเป็นการพึ่งตนเอง เปลี่ยนจากวัฒนธรรมอุปถัมภ์มาสู่วัฒนธรรมความรู้ การเรียนรู้ เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเอง

3.2 ชุมชนมีความกล้าพอที่จะลงหุ้นกันทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการผลิตที่เกิดขึ้นตามแผนแม่บทชุมชน

3.3 ชุมชนมีความเป็นตัวของตัวเองอย่างน้อยเพียงใดในการดำเนินงาน ทำตามแผนที่ตนเองได้เรียนรู้และพัฒนาขึ้นมา

3.4 ชุมชนได้สร้างระบบการเรียนรู้และการจัดการตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

3.5 ชุมชนมีความเป็นอิสระในการจัดการระบบจัดการชีวิตของตนเอง จัดการทั้งหมดด้วยตัวของตัวเองตั้งแต่เกิดจนตาย โดยไม่เกี่ยวข้องจะได้รับความช่วยเหลือจากใครหรือไม่เพียงใด ระบบที่วันนั้นมีความมั่นคงยั่งยืนเพียงใด (เสรี พงศ์พิศ, 2554, หน้า 93-96)

5. แนวคิดการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

กรมพัฒนาชุมชน (ม.ป.ป., หน้า 3) การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เกิดจากกระทรวงมหาดไทยได้มอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำโครงการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดระบบบริหารจัดการชุมชนในหมู่บ้าน เป็นการนำหมู่บ้านที่มีความพร้อม มีผลการปฏิบัติที่สำเร็จชัดเจนอยู่แล้วมาเพิ่มเติมความสามารถในการเป็นต้นแบบสำหรับการขยายผลแนวทางวิธีปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน เพื่อใช้เป็นสถานที่เรียนรู้สำคัญให้กับหมู่บ้านอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้เริ่มต้นในการพัฒนาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การแยกประเภทหมู่บ้านเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย “พออยู่ พอกิน” “อยู่ดี กินดี” และ “มั่งมี ศรีสุข” เพื่อใช้เป็นต้นแบบใน

การเรียนรู้ให้กับหมู่บ้านที่มีจุดเริ่ม หรือมีพื้นฐานสถานการณ์ของหมู่บ้านใกล้เคียงกัน สามารถเรียนรู้หรือพัฒนาได้ตามสภาพของแต่ละหมู่บ้าน ทั้งนี้กรมการพัฒนาชุมชน ได้กำหนดเกณฑ์ให้หมู่บ้านได้ยึดเป็นแนวทางในการดำเนินงานของหมู่บ้านในการยึดถือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานของชีวิต โดยมีตัวชี้วัด 6 ด้าน ดังนี้

1. ตัวชี้วัดด้านการลดรายจ่าย

1.1 ครัวเรือนทำสวนครัว คือ ครัวเรือนใช้พื้นที่ว่างบริเวณบ้าน หรือใช้กระถาง/ภาชนะที่ทิ้งแล้วในการปลูกผักไว้กินเองในครอบครัว รวมทั้งการปลูกผักแบบแขวน ในกรณีพื้นที่ไม่สามารถปลูกผักได้อาจมีกิจกรรมอื่นที่ทดแทนกันได้

1.2 ครัวเรือนปลอดอบายมุข คือ สมาชิกทุกคนในครัวเรือนไม่เสพสิ่งเสพติด ไม่เล่นการพนัน ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี

2. ตัวชี้วัดด้านการเพิ่มรายได้

2.1 ครัวเรือนมีอาชีพเสริม คือ ครัวเรือนมีอาชีพอื่นนอกจากอาชีพหลักที่ทำประจำ ทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น

2.2 ครัวเรือนใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม คือ ครัวเรือนมีการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือในการประกอบอาชีพ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือนที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ทำให้เกิดความคุ้มค่าและประหยัด เช่น การใช้ปุ๋ยชีวภาพในการเพาะปลูกและได้ผลผลิตคุ้มค่าการปลูกผักปลอดสารพิษ การใช้พลังงานทดแทน

3. ตัวชี้วัดด้านการประหยัด

3.1 ครัวเรือนมีการออมทรัพย์ คือ สมาชิกในครัวเรือนมีการฝากเงินไว้กับธนาคาร/สถาบันการเงิน/กลุ่มออมทรัพย์ฯ /หรือกลุ่มอื่น ๆ ที่มีการรับฝากเงินกับสมาชิก

3.2 ชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์ คือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หรือกลุ่มออมทรัพย์อื่นที่มีลักษณะคล้ายกัน เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์/กลุ่มออมทรัพย์สตรี/กลุ่มออมทรัพย์ของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น มีการเชื่อมโยงเครือข่าย มีการเชื่อมโยงกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่หรือพื้นที่อื่น

4. ตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้

4.1 ชุมชนมีการสืบทอดและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ชุมชนมีการบันทึกภูมิปัญญาในรูปแบบต่าง ๆ มีการถ่ายทอด และนำไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง

4.2 ครัวเรือนมีการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน คือ คนในครัวเรือนมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดหรือจัดเวทีการเรียนรู้หรือกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ นำไปสู่ความเข้าใจในการดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

5. ตัวชี้วัดด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

5.1 ชุมชนใช้วัตถุดิบอย่างยั่งยืนในการประกอบอาชีพ คือ ชุมชนมีการใช้วัสดุหรือทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่า และประหยัดในการประกอบอาชีพ โดยมีการวางแผนจัดหาทรัพยากรทดแทนควบคู่กับการอนุรักษ์ เช่น การปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ทดแทน การดูแลรักษาแหล่งน้ำ ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

5.2 ชุมชนปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นเป็นหมู่บ้านน่าอยู่ คือ ชุมชนส่งเสริมให้มีการปลูกต้นไม้บริเวณที่สาธารณะ ถนนในหมู่บ้าน บริเวณบ้าน หรือที่ว่างในหมู่บ้าน ฯลฯ และมีการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่อง

6. ตัวชี้วัดด้านการเอื้ออารีต่อกัน

6.1 ชุมชนมีการดูแลช่วยเหลือคนจนด้อยโอกาส และคนประสบปัญหา คือ ชุมชนมีการจัดสวัสดิการสำหรับคนจน คนด้อยโอกาส และคนประสบปัญหา เช่น การจัดให้มีกองทุนประกอบอาชีพ กองทุนสงเคราะห์ต่าง ๆ การจัดสรรเงินกำไรจากกองทุนชุมชนเพื่อเป็นสวัสดิการการจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ตลอดจนมีการช่วยเหลือ เกื้อกูลกันในรูปแบบอื่น ๆ ที่มีใช้เกี่ยวกับการเงิน เป็นต้น

6.2 ชุมชน “รู้รักสามัคคี” คือ ชุมชนมีการจัดทำแผนชุมชน และนำแผนไปสู่การปฏิบัติเพื่อการแก้ไขปัญหาชุมชนร่วมกัน

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เกิดจากกระทรวงมหาดไทย ได้มอบหมายให้กรมพัฒนาชุมชน เป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำโครงการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดระบบบริหารจัดการชุมชนในหมู่บ้าน และขยายผลแนวทางการพัฒนาตนเองของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงไปยังหมู่บ้านอื่น ๆ ต่อไป ได้กำหนดตัวชี้วัดตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงมหาดไทย

คำอธิบายรายละเอียดตัวชี้วัด

นิยามความหมาย

หมู่บ้าน หมายถึง พื้นที่ที่ประกอบด้วยครัวเรือนของประชากร จัดตั้งขึ้นเป็นหมู่บ้านตามประกาศของกรมการปกครอง

ชุมชน หมายถึง เขตพื้นที่ ที่ประกอบด้วยครัวเรือนของประชากรในตามประกาศขององค์การบริหารปกครองส่วนท้องถิ่น

ตัวชี้วัดที่ 1 หมู่บ้านหรือชุมชน ประชาชนมีความสามัคคีและความร่วมมืออันดีระหว่างกัน หมายถึง การที่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ด้วยการร่วมกันแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจเพื่อการแก้ปัญหาและการพัฒนา แสดงออกถึงพฤติกรรมความร่วมมือ แบ่งเบาภาระการทำงานเพื่อส่วนรวม ประองคองเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

พิจารณาจาก

1. การเข้าร่วมการประชุม การประชุมของหมู่บ้านหรือชุมชนเพื่อแก้ปัญหา และพัฒนาชุมชน โดยประชาชนผู้ร่วมแสดงความรู้ความสามารถของตนเอง รับฟังข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล จากทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อชุมชน แสดงความคิดเห็นในกระบวนการติดตาม ตรวจสอบ การดำเนินงานการพัฒนาของหมู่บ้านหรือชุมชน ร่วมกับสมาชิกชุมชนอื่นๆ อย่างเต็มที่ และเต็มศักยภาพ ทั้งนี้คณะกรรมการบริหารหมู่บ้าน จะจัดประชุมหรือการประชุม ขึ้นเพื่อการปรึกษาหารือ และเรียนรู้ร่วมกันเป็นประจำสม่ำเสมอ เช่น ทุกวันที่ 10 ของทุกเดือน และตามวาระสำคัญ เร่งด่วนตามความต้องการ

2. การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่หมู่บ้านหรือชุมชน จัดขึ้นเพื่อให้มีผลต่อการพัฒนาหรือแก้ปัญหากับส่วนรวม ด้วยความสมัครใจ พร้อมเพรียงกัน โดยการออกแรงงาน เงิน หรือวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ

ตัวชี้วัดที่ 2 หมู่บ้านชุมชนมีข้อตกลงกำหนดเป็นข้อปฏิบัติของหมู่บ้าน หมายถึง การที่หมู่บ้านหรือชุมชน ได้มีการร่วมกันพิจารณา สภาพปัญหา ค่านิยม จารีต ประเพณี วัฒนธรรม ที่สืบทอดต่อกันมาของหมู่บ้านชุมชน จนได้ข้อตกลงกำหนดข้อปฏิบัติ เป็นกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร มีระบบและช่องทางการสื่อสารสร้างความเข้าใจให้ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนรับทราบ เช่น ป้ายประกาศ เอกสารเผยแพร่ ประกาศในที่ประชุม หอกระจายข่าว เสียงตามสาย และประชาชนยอมรับนำไปปฏิบัติอย่างเต็มที่ ในการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชนก่อให้เกิดความสงบสุข

ตัวชี้วัดที่ 3 หมู่บ้านหรือชุมชน มีกองทุนเพื่อสวัสดิการของชุมชนเพื่อให้บริการแก่สมาชิก กลุ่มสวัสดิการ หมายถึง กลุ่มที่มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดระบบการจัดบริการ ทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ปัญหา การพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี พึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และการมีส่วนร่วม

บริการสมาชิก หมายถึง กลุ่มสวัสดิการจัดสิ่งเอื้ออำนวยในชีวิตของสมาชิก ให้สะดวกสบายยิ่งขึ้นเป็นสิ่งตอบแทนต่าง ๆ รวมถึงบริการและประโยชน์พิเศษที่กลุ่มจัดให้มีขึ้น เพื่อความพอใจและคุณภาพชีวิตที่ดีของสมาชิก หรือรวมทั้งจัดขึ้นเพื่อให้บริการกับบุคคลหรือกลุ่ม

บุคคลซึ่งอยู่ในสภาวะยากลำบากหรือที่จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ เช่น เด็ก เยาวชน คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือผู้ทุพพลภาพ ผู้ด้อยโอกาส หรือกลุ่มบุคคลอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด แบ่งสวัสดิการเป็น

1. สวัสดิการด้านเศรษฐกิจ หมายถึง สวัสดิการต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกและครอบครัวดีขึ้น ได้แก่ บริการที่พักอาศัย บริการอาหารกลางวัน บริการการรักษาพยาบาล บริการค่าเล่าเรียนบุตร บริการเงินช่วยเหลือบุตร บริการการกู้ยืม และบริการเงินสะสม

2. สวัสดิการด้านสังคม หมายถึง สวัสดิการต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ทางจิตใจ ความนึกคิด การเพิ่มพูนความรู้ตลอดจนความสนุกสนานรื่นเริงของสมาชิก เช่น บริการห้องสมุด บริการการศึกษาต่อ และบริการการกีฬาและด้านนันทนาการต่าง ๆ

ตัวชี้วัดที่ 4 หมู่บ้านหรือชุมชนยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย หมายถึง ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนมีความตื่นตัว รู้จักการรักษาหน้าที่ปฏิบัติตามสิทธิ ในฐานะการเป็นพลเมืองของประเทศ ใช้เสรีภาพทางการแสดงออกทางการเมือง มีส่วนร่วมในการบริหารงานของหมู่บ้านหรือชุมชนท้องถิ่น ด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ให้ข้อมูล รับฟังเหตุผล ด้วยข้อมูลที่ถูกต้องและหลักการความรู้ ในการร่วมตัดสินใจเพื่อส่วนรวม และยอมรับในความเห็นเหตุผลของส่วนใหญ่ แสดงออกต่อกันของคนในครอบครัวอย่างเคารพและเสมอภาค

การพิจารณาให้คะแนนในเกณฑ์การไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง คู่มือผู้มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ ขึ้นไป ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ประจำในครัวเรือนนี้รวมกันไม่น้อยกว่า 6 เดือน ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งครั้งหลังจากที่ผ่านมาล่าสุดของการเลือกตั้งที่เกิดขึ้น ทุกประเภท ใดๆอย่างหนึ่ง

ตัวชี้วัดที่ 5 หมู่บ้านหรือชุมชน มีหลักคุณธรรม จริยธรรม ในการดำเนินชีวิตร่วมกัน คุณธรรมและจริยธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดีทางความประพฤติและจิตใจของประชาชนที่มีอยู่และสามารถนำมาประพฤติปฏิบัติตน เพื่อการบรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่า การปฏิบัติตนต่อกันและกันของประชาชน อาจนำหลักคำสอนทางศาสนามาใช้หรือนำหลักปฏิบัติที่มาจากวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี มาใช้แยกเป็นรายละเอียดแต่ละประเภท เช่น เมตตา กรุณา เสียสละ ซื่อสัตย์ อุดมคติ ฯลฯ เช่น ความเป็นผู้ไม่กล่าวเท็จโดยหวังประโยชน์ส่วนตน เป็นต้น

เกณฑ์การพิจารณาให้คะแนน

1. จากการที่คนในหมู่บ้านหรือชุมชน ได้แสดงออกถึงความศรัทธาในหลักปฏิบัติของศาสนา เข้าร่วมในกิจกรรมเพื่อการก่อเกิดความเข้าใจในคำสอนของศาสนา สร้างความเชื่อและศรัทธาเพื่อกล่อมเกล่าจิตใจให้เหมาะสมกับค่านิยมของสังคม เช่น การเข้าร่วมในกิจกรรมทางศาสนาที่ชุมชนจัดขึ้น หรือกิจกรรมตามวันสำคัญทางศาสนา เป็นประจำ

2. คนในชุมชนปฏิบัติต่อกันด้วยหลักมนุษยสัมพันธ์ เคารพยกย่อง ให้เกียรติ แสดงออกด้วยท่าทีตามวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นหรือตามมารยาทไทย เช่น การไหว้ ขอโทษ ขอบุญและอื่น ๆ ช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปัน ด้วยความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันทั้งชุมชน

3. การเสริมแรงให้กับบุคคลที่ทำความดีกระทำตนเป็นแบบอย่างเพื่อสังคม การจัดกิจกรรมเพื่อแสดงการยกย่องเชิดชู เพื่อเป็นการประกาศเกียรติคุณให้ทราบและยอมรับโดยทั่วไป เพื่อใช้เป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติของบุคคลอื่นในหมู่บ้านหรือชุมชนต่อไป เช่น การมอบเกียรติบัตร เกียรติคุณ ให้เป็นกรณีพิเศษ หรือจัดเป็นกิจกรรมบุคคลดีเด่นแห่งปีของชุมชน เป็นต้น

4. เมื่อมีเหตุการณ์ที่เกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชน ชุมชนมีวิธีการในการบริหารจัดการจนสามารถแก้ปัญหาเหล่านั้น ได้ด้วยชุมชนเองบนพื้นฐานความสัมพันธ์อย่างกลมเกลียว เช่น การใช้ผู้อาวุโสในหมู่บ้านเป็นผู้ไกล่เกลี่ย

ตัวชี้วัดที่ 6 คนในครอบครัวมีความอบอุ่น ชุมชนมีความปลอดภัย คนในครอบครัวอบอุ่น หมายถึง ความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้านหรือชุมชน มีลักษณะได้มีโอกาสอยู่พร้อมหน้ากัน (พ่อ แม่ ลูก หรือญาติ พี่น้องที่อาศัยอยู่ประจำในบ้านเดียวกัน ได้ทำกิจกรรมภายในครัวเรือนด้วยกัน เช่น รับประทานอาหาร พุดคุย เล่นกีฬา ปรึบปรุ้งที่อยู่อาศัย ปลูกพืชผักสวนครัว และอื่น ๆ) เป็นประจำ อย่างน้อย 6 ครั้งต่อปี คนในครัวเรือนให้การเคารพต่อกัน ปรึกษาหารือเพื่อแก้ปัญหาในครัวเรือน คนในครัวเรือไม่หนีออกจากบ้าน กรณีที่มีผู้อยู่คนเดียวดำรงชีวิตอย่างมีความสุข หรือได้รับการดูแลให้มีความสุขจึงถือว่าเป็นครัวเรือนอบอุ่น หรือผ่านเกณฑ์ จปฐ.ข้อ 21

ชุมชนมีความปลอดภัย หมายถึง หมู่บ้านหรือชุมชนมีภูมิคุ้มกันในการป้องกันภัยด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ชุมชนเห็นสมควร เพื่อให้หมู่บ้านหรือชุมชนปลอดภัยเสพติด ไม่มีผู้ค้า ผู้เสพได้รับการรักษา ผู้ได้รับการรักษาแล้วไม่กลับไปใช้สารเสพติดอีก รวมทั้ง หมู่บ้านหรือชุมชน มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริม สนับสนุน การลดละ เลิก อบายมุข เพื่อให้คนในชุมชน ไม่ติดสุรา (ต้องดื่มทุกวัน ขาดไม่ได้ และต้องการในปริมาณเพิ่มขึ้นหรือเป็น โรคพิษสุราเรื้อรังปรากฏ เช่น อาการมือสั่น จปฐ.ข้อ 32) ไม่สูบบุหรี่ (จปฐ.ข้อ 33) ไม่ติดการพนัน คือ คนในชุมชน รู้และเข้าใจตระหนักในโทษที่เกิดจากการเล่นการพนันและไม่มีพฤติกรรมเล่นการพนันจนเป็นนิสัยทำให้เสียทรัพย์สิน เป็นหนี้สินเกิดความเดือดร้อนต่อตนเองและครอบครัว

ตัวชี้วัดที่ 7 คนในชุมชนมีความเชื่อมั่นในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง คนในหมู่บ้านหรือชุมชนได้รับการเรียนรู้ มีความเข้าใจ ยอมรับและนำหลักการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต

หมู่บ้านหรือชุมชน จัดให้มีกิจกรรมในการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และการยอมรับในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน ในรูปแบบต่างๆ เช่น

การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การถ่ายทอดความรู้โดยนำวิทยากรหรือผู้ที่มีประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆในชุมชน การจัดการเสวนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการสาระและการปฏิบัติตนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การสาธิตกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการดำรงชีวิตอย่างพอประมาณ เพื่อการพึ่งตนเอง

ในระดับครัวเรือน นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในครัวเรือน ด้วยการทำกิจกรรมต่อไปนี้ ครอบคลุมกิจกรรม

1. กิจกรรมลดรายจ่าย เช่น การทำของใช้เพื่อใช้เอง ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหารในครัวเรือน กิจกรรมตรวจสอบการใช้จ่ายประจำวัน และลดการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น โดยเฉพาะกับอบายมุข
2. กิจกรรมเพิ่มรายได้ เช่น การแปรรูป พัฒนาผลิตภัณฑ์ กิจกรรมเสริมรายได้ลดต้นทุนการผลิตในกิจกรรมของครัวเรือน เลือกลงวิชา การ เครื่องมือที่สามารถเรียนรู้ ใช้งานได้เหมาะสมกับกิจกรรมและไม่กระทบกับฐานะทางเศรษฐกิจ สำหรับช่วยในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างผลผลิตและผ่อนแรง
3. กิจกรรมการประหยัด มีการแบ่งรายได้เพื่อการสะสมทุนของครัวเรือน ในรูปแบบต่างๆ หรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนต่างๆ ของชุมชน
4. กิจกรรมการเรียนรู้ การทบทวนและเพิ่มพูนความรู้ ความเชี่ยวชาญในงานการอาชีพที่ทำประจำวัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครัวเรือนที่มีกิจกรรม อาชีพคล้ายกัน เพื่อพัฒนาภูมิปัญญา และเพิ่มประสิทธิภาพ รวมถึงการเรียนรู้ปรัชญา ความเป็นมา ค่านิยม ธรรมเนียมของชุมชน
5. กิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในบริเวณบ้านให้สะอาด เรียบร้อยป้องกันการเกิดโรคระบาด ปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ หรือ พืชพันธุ์ไม้ที่ครัวเรือนต้องการ อย่างร่มรื่นสวยงามได้รับประโยชน์ การตัดแปลงวัสดุ วัสดุคืบทางธรรมชาติ เพื่อใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ รวมทั้งเข้าร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน ที่เป็นกิจกรรมของส่วนรวมอยู่เสมอ
6. การแบ่งปัน เอื้ออารี ทั้งกับคนในครัวเรือนและเพื่อนบ้าน สละสิ่งของแบ่งปัน ของเหลือกินเหลือใช้ สละแรงงาน ความรู้ ความสามารถช่วยเหลืองานของกันและกัน โดยไม่มุ่งหวังสิ่งตอบแทน

ตัวชี้วัดที่ 8 ครัวเรือนมีการจัดทำบัญชีครัวเรือน หมายถึง การบันทึก รายการและจำนวนเงินส่วนที่เป็นรายรับ และรายการใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในครัวเรือน หรือเป็นของบุคคล เป็นประจำไม่ว่าจะเป็นการจดบันทึกเป็นรายวัน รายสัปดาห์ หรือรายเดือน พร้อมทั้งสรุปผลเพื่อเป็น

สถิติเปรียบเทียบ เพื่อใช้ในการพิจารณาถึงบุคคลของครัวเรือน พฤติกรรมการใช้จ่ายที่เป็นภัยต่อการดำเนินชีวิต เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการวางแผน กำหนดแนวทางการใช้จ่ายของครอบครัวอย่างพอประมาณ และสามารถนำข้อมูลจากทุกครัวเรือนมาสรุปผลเป็นภาพรวมของชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำ และปรับปรุงแผนชุมชนเพื่อการพัฒนาและแก้ปัญหาของชุมชน ได้ด้วย

ตัวชี้วัดที่ 9 หมู่บ้านหรือชุมชนมีกิจกรรมลดรายจ่ายและสร้างรายได้ หมายถึง ครัวเรือนในหมู่บ้านหรือชุมชน มีกิจกรรมเพื่อการลดรายจ่ายในชีวิตประจำวัน เช่น การตัดแปลงการผลิตของกิน ของใช้ หรือเลือกใช้สิ่งของที่มีอยู่ในครัวเรือนมาใช้ทดแทน หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่เป็นการทำให้รายจ่ายลดลง รวมถึงการนำของเหลือกิน เหลือใช้ มาแปรรูป ตัดแปลง แต่งเติมเพื่อเพิ่มมูลค่า สร้างราคา สามารถจำหน่ายเป็นรายได้เสริมของครอบครัวได้

ตัวชี้วัดที่ 10 หมู่บ้านหรือชุมชน มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพหลักของหมู่บ้าน อาชีพหลัก หมายถึง หมู่บ้านหรือชุมชนประกอบอาชีพใดใด ที่ทำรายได้ให้แก่ครัวเรือนของประชาชนสูงสุดหรือเป็นอาชีพที่ประชาชนใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำงานในรอบปีที่แล้วมากกว่าอาชีพอื่น เช่น การปลูกไม้ผลเพื่อการค้า หมายถึง การทำสวนไม้ผลเป็นอาชีพหลัก และปลูกปริมาณมากเพื่อจำหน่ายผลผลิตเป็นรายได้หลัก เช่น การทำสวนส้ม ลิ้นจี่ ลำไย และมะขาม เป็นต้น

กลุ่มหรือองค์กร หมายถึง คนกลุ่มหนึ่งซึ่งมีการกระทำต่อกันหรือมีการพบปะสังสรรค์กันและมีความรู้สึกผูกพันร่วมกันมีโครงสร้างมีการจัดลำดับตำแหน่งหรือสถานภาพของสมาชิกอื่นในกลุ่มมีความสัมพันธ์ กันหรือการติดต่อระหว่างกันมีบรรทัดฐานหรือกฎระเบียบ ของการประพฤติปฏิบัติ มีค่านิยม ทศนคติ บางอย่างร่วมกันมีกิจกรรมที่มีขึ้นเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของกลุ่มและคงความสัมพันธ์และดำเนินกิจกรรมร่วมกันในช่วงเวลาหนึ่ง

การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพหลัก คือการที่ชุมชนจัดให้มีการรวมกลุ่มประชาชนในชุมชนที่มีอาชีพหลัก เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาระบบการผลิต การเอื้ออำนวยปัจจัยการผลิต โดยมีผลต่อประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพหลักเช่น การรวมกลุ่มกันผลิตน้ำตาลจากมะพร้าวโดยประชาชนส่วนใหญ่ มีอาชีพทำสวนมะพร้าว และใช้กลุ่มเป็นศูนย์กลางในการร่วมผลิต ใช้อุปกรณ์ ใช้แรงงานร่วมกันช่วยกัน คิดหาวิธีการในการลดต้นทุน และเพิ่มคุณภาพ พร้อมทั้งรวมกันขายเพื่อการประกันราคา และเป็นการถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาเพื่อการสืบต่ออาชีพหลักของชุมชนสู่คนรุ่นหลังด้วย

ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน จะได้ประโยชน์ก็ต่อเมื่อเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ และกลุ่มได้จัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาทักษะ ฝีมือ ความรู้หรือส่งเสริมการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ในการประกอบอาชีพแก่สมาชิก เช่นการฝึกสอนทักษะอาชีพ การแข่งขันการตัดแปลงผลผลิต ฯลฯ

ตัวชี้วัดที่ 11 หมู่บ้านหรือชุมชน มีการออมที่มีหลายรูปแบบ การออม หมายถึง การประหยัด การเก็บหอมรอมริบ การถนอม และการสงวน สิ่งที่จะประหยัดหรือเก็บหอมรอมริบ ได้แก่ ทรัพย์สินเงินทอง การใช้สิ่งมีค่ามีคุณค่าทั้งหลายอย่างระมัดระวัง อย่างไม่ประมาท อย่างมีเหตุ มีผล ทั้งในตนและนอกตน การออมมิได้มุ่งที่ออมเงินอย่างเดียว แต่หมายถึง การออมชีวิตตนเอง และปัจจัยในการดำรงชีพทุกอย่าง การออมจะเกิดได้ก็เพราะคนได้รับการศึกษาเรียนรู้ ให้ความสำคัญ ความจำเป็น และได้รับผลหรือคุณประโยชน์ที่เกิดจากการออม เมื่อเวลาผ่านไป เกิดการคิดได้ ทำได้เอง และสอนผู้อื่นต่อไป การออมจึงเป็นเรื่องของการศึกษา การพัฒนาชีวิตของ คนลักษณะหนึ่ง คือ การฝึกให้รู้ ให้คิด และให้ทำในสิ่งดีมีประโยชน์ นอกจากการออมเงิน แล้วยัง รวมถึง การออมทรัพยากรธรรมชาติมีป่าไม้ แหล่งน้ำ แหล่งดิน เพื่อใช้เป็นแหล่งบำรุงรักษาชีวิต ของคนในชุมชนด้วย

ดังนั้น การออมจึงเป็นการกระทำของประชาชนในชุมชน ในการจัดการกับรายได้ที่ เมื่อหักรายจ่ายแล้วจะมีส่วนซึ่งเหลืออยู่ และนำส่วนของรายได้ที่เหลืออยู่ซึ่งไม่ได้ถูกใช้สอยไปเก็บ ไว้ในรูปแบบ สถานที่แตกต่างกัน เช่น กระบุงออมสิน สลากออมสิน ฝากธนาคาร กรมทันทันประกันชีวิต แบบสะสมทรัพย์ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สหกรณ์ กองทุนทางการเงินต่างๆ หรือรูปแบบอื่นที่ เป็นการออมเงิน ฯลฯ หรือชุมชนมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่เป็นการจัดเป็นสวัสดิการระยะยาว เช่น คริวเรือนต้องปลูกต้นไม้เมื่อมีเด็กเกิดใหม่ จำนวนหนึ่งในป่าส่วนกลาง โดยคริวเรือนสามารถนำไม้ ในป่ามาใช้งาน ได้ก็ต่อเมื่อเด็กคนนั้นอายุครบ 20 ปี เมื่อแต่งงานต้องการจะสร้างบ้านแยกครอบครัว ใหม่ ในจำนวนที่ตกลงกันซึ่งอาจน้อยกว่าจำนวนที่ปลูก เป็นการออมป่าไว้ใช้ประโยชน์จากไม้ เป็นต้น

ตัวชี้วัดที่ 12 หมู่บ้านหรือชุมชนมีการดำเนินการสร้างรายได้ในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบกิจการด้วยหลักสามัคคีธรรมของชุมชน โดยชุมชนในการ ผลิตสินค้า การให้บริการและอื่น ๆ เพื่อการเรียนรู้ การพึ่งตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่าง ชุมชน ด้วยการนำทุนของชุมชนมาดำเนินการเพื่อสร้างรายได้ โดยใช้รูปแบบการจัดการที่เหมาะสม ไม่ว่าจะ เป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล ก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมบน พื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เป็นกิจกรรมของชุมชนที่สร้างรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน

ตัวชี้วัดที่ 13 หมู่บ้านมีระบบฐานข้อมูลชุมชน หมายถึง ชุมชนมีข้อมูลที่ดี และระบบ การนำมาใช้โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงเพื่อใช้ประโยชน์ได้ ควรเป็นข้อมูลที่มีคุณลักษณะ ดังนี้ ข้อมูลที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้ (accuracy) ข้อมูลตรงตามความต้องการของผู้ใช้ (relevancy) ข้อมูลมีความทันสมัย (timeliness) ทั้งนี้การจะได้ข้อมูลที่ดีมาใช้งานในชุมชนนั้นขึ้นกับ วิธีการที่ใช้ในการควบคุมข้อมูลนำเข้าคือการสร้างแบบสำรวจ การจัดเก็บ การรวบรวมข้อมูล ทันเวลาเพื่อการใช้งานข้อมูลที่ทันสมัยและการควบคุมการประมวลผล คือ การคำนวณ ประมวลผล

การวิเคราะห์ จำแนกแยกกลุ่ม การควบคุมข้อมูลนำเข้าและการควบคุมการประมวลผล เป็นการกระทำเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าข้อมูลนำเข้ามีความถูกต้อง เป็นข้อมูลที่ทันสมัย ได้ซึ่งจะมีผลต่อการประมวลผลได้นำเชื่อถือด้วย เพื่อให้ผู้ใช้สามารถนำเอาผลลัพธ์ที่ได้ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และทันเวลา เป็นข้อมูลที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศ ใ้โดยทั่ว ๆ ไป ทุกพื้นที่ ข้อมูลของหน่วยงาน เช่น จปฐ. กชช 2 ค บัญชีรับ-จ่ายครัวเรือน ข้อมูลด้านการเกษตร ข้อมูลด้านสุขภาพ ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ การตลาด หรืออาจเป็นข้อมูลที่หมู่บ้านหรือชุมชนจัดทำขึ้นเป็นการเฉพาะเพื่อใช้ประโยชน์ตามสถานการณ์

ดังนั้น การดำเนินงานของหมู่บ้านหรือชุมชนจึงพิจารณาถึงระบบการจัดเก็บ ต้องทำทุกขั้นตอน โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) การเตรียมการ มีการประชุมสร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องให้เกิดความเข้าใจตรงกันในเรื่องของแบบสำรวจ รูปแบบ วิธีการจัดเก็บ บทบาทของอาสาสมัครผู้จัดเก็บ สำรวจข้อมูล 2) การจัดเก็บ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและแบ่งงานกันทำ พร้อมทั้งช่วยตรวจสอบข้อมูลไปพร้อมกันจึงควรเป็นอาสาสมัครในชุมชน 3) การคำนวณและประมวลผลรูปแบบที่คนในชุมชนสามารถเข้าใจและมีส่วนร่วมได้หรือการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ช่วย 4) การประชาสัมพันธ์เพื่อรับรองผล เป็นการนำเสนอข้อมูลที่สำรวจ และประมวลผลได้ มาแจ้งให้กับประชาชนในชุมชนทราบเพื่อตรวจสอบ รับรองผล และเป็นการรับรู้ถึงสภาพของชุมชนร่วมกัน เป็นจุดเริ่มในการเรียนรู้ศักยภาพของชุมชนไปใช้แก้ปัญหาพัฒนาต่อไป 5)บันทึกจัดเก็บข้อมูลเพื่อพร้อมสำหรับการนำไปใช้ประโยชน์ และจัดทำสำเนาข้อมูลจัดเก็บไว้ที่ศูนย์เรียนรู้ของหมู่บ้านหรือชุมชน

ตัวชี้วัดที่ 14 หมู่บ้านหรือชุมชน มีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลและแผนชุมชน การใช้ประโยชน์จากข้อมูลและแผนชุมชน หมายถึง การบริหารจัดการของหมู่บ้านหรือชุมชน บนพื้นฐานความรู้และการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ โดยการจัดการประชุมประชาคมในหมู่บ้านหรือชุมชน แล้วนำข้อมูลของจากระบบฐานข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ คาดหมายเหตุการณ์ เพื่อการคิดตัดสินใจกำหนดเป็นเป้าหมายทิศทาง เลือกลงแนวทาง วิธีการแก้ไขปัญหาและการพัฒนา ทั้งนี้ข้อมูลสามารถใช้ในการร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ใช้ทำแผนพัฒนากลุ่มและองค์กรที่มีอยู่ในชุมชน หรือเครือข่ายของชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โครงการกิจกรรมในแผนชุมชน ด้วยรับผิดชอบการบริหารจัดการกิจกรรมจากแผนให้สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง อาจแบ่งงานกันรับผิดชอบในการประสานหาความสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ จนกิจกรรมดำเนินไปได้

ตัวชี้วัดที่ 15 หมู่บ้านหรือชุมชนมีการค้นหาและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มบุคคลในท้องถิ่น รวมถึงงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ภูมิปัญญาประเภทองค์ความรู้ของกลุ่มบุคคลท้องถิ่น เช่น การผลิตอาหารและเครื่องดื่ม การผลิตผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร การผลิตผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้ และการผลิตผลิตภัณฑ์จากไม้ หิน โลหะ แก้ว เซรามิก ดินเผา เครื่องหนัง เป็นต้น

2. ภูมิปัญญาประเภทงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น เรื่องเล่าพื้นบ้าน กวีนิพนธ์พื้นบ้าน ปริศนาพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน การฟ้อนรำพื้นบ้าน ละครพื้นบ้าน จิตรกรรมพื้นบ้าน ประติมากรรมพื้นบ้าน หัตถกรรมพื้นบ้าน เครื่องแต่งกายพื้นบ้าน และสิ่งทอพื้นบ้าน เป็นต้น

หมู่บ้านชุมชนต้องจัดกระบวนการดังนี้ ทุกขั้นตอน ค้นหา สืบค้น จัดบันทึก รวบรวมความรู้ ภูมิปัญญา จัดเป็นหมวดหมู่ กิจกรรมการเพื่อการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดและสืบทอด การพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาของชุมชน ปรับปรุงให้เกิดความเข้าใจงาน สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้งานเพื่อเพิ่มคุณค่าหรือเพิ่มมูลค่า เช่น การถ่ายทอดการจักสารไม้ไผ่ ให้กับเยาวชน แล้วสามารถ ปรับปรุงรูปแบบ เป็นเครื่องใช้ ชนิดอื่น ๆ เช่น โคมไฟ แจกัน หรือการเผยแพร่วิธีใช้พืชสมุนไพร นำไปสู่การปรับปรุง ประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ รูปแบบต่าง ๆ เช่น เป็นเจล เป็นของเหลว เป็นเคปซูล เพื่อใช้สะดวก มีประสิทธิภาพมากขึ้น หรือมีการบันทึกภูมิปัญญาเป็นชุดความรู้เก็บไว้ที่ศูนย์เรียนรู้ชุมชน ฯลฯ

ตัวชี้วัดที่ 16 หมู่บ้านหรือชุมชนมีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ หมายถึง สถานที่ที่เหมาะสมในการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับผู้ที่มีประสบการณ์ ความรู้ มีความชำนาญ ภูมิปัญญาเฉพาะด้าน อาจเป็นบ้านพัก พื้นที่ปฏิบัติงาน สวน ไร่ นา แปลงทดลอง ลานกลางบ้าน เป็นต้น

ศูนย์เรียนรู้ หมายถึง สถานที่ที่ชุมชนใช้เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ของชุมชน เพื่อสร้างโอกาสและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชน การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยมและเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ของชุมชน โดยเน้นการสร้างนิสัยการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิต ดำเนินการโดยประชาชนเพื่อประชาชน หวังผลการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

ชุมชนที่เป็นแหล่งเรียนรู้ หมายถึง ชุมชนมีกิจกรรมที่เป็นความรู้ มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เกิดการเรียนรู้ในชุมชนเป็นประจำ สามารถถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ ตัวอย่าง ตัวแบบ ในด้านกระบวนการพัฒนา การบริหารจัดการ วิธีการทำงานที่ประสบผลสำเร็จเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ดังนั้นเพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันกับประชาชนในการคาดหมายเหตุการณ์ด้วยความรู้ หมู่บ้านมีการจัดสถานที่สำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ให้คนในและคนนอกหมู่บ้าน ได้ค้นคว้าหาความรู้เรียนรู้ องค์ความรู้และใช้ความรู้ในการดำรงชีวิตและเป็นแบบอย่างในการขยายความรู้สู่สังคม

ภายนอก หมู่บ้านหรือชุมชนมีการจัดสถานที่สำหรับเป็นศูนย์เรียนรู้ และมีการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ให้แก่คนในและนอกหมู่บ้าน

ตัวชี้วัดที่ 17 หมู่บ้านหรือชุมชนมีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับศักยภาพของหมู่บ้านหรือชุมชน เทคโนโลยี หมายถึง การประยุกต์เอาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ในทางปฏิบัติ อาจเป็นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจักรกล อุตสาหกรรมการเกษตร เครื่องใช้สำหรับการทำให้การประกอบอาชีพง่ายขึ้น

การเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ ๆ โดยคนในชุมชนหรือนอกชุมชน คือการจัดกิจกรรมเพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ในการปรับประยุกต์ ใช้งานหรือสร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ หรือเรียนรู้ร่วมกันในการทดลองใช้ความรู้ใหม่หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ดัดแปลงเพื่อใช้ให้เหมาะกับงานประจำ ซึ่งอาจเป็นการฝึกอบรม การจัดการประชุมเฉพาะด้านการถ่ายทอดความรู้ผ่านช่องทางต่าง ๆ ในชุมชน กิจกรรมการสาธิต การเรียนรู้จากเครือข่ายทั้งในและนอกชุมชน เป็นต้น

เทคโนโลยีที่เหมาะสม จะต้องไม่เป็นต้นทุนที่สูงเกินความสามารถของครัวเรือนจะมีไว้ใช้ได้และส่งผลให้เดือดร้อนต่อฐานะทางเศรษฐกิจ พร้อมทั้งนำไปใช้งานอย่างเหมาะสม คือเพื่อการเพิ่มมูลค่าให้กับการประกอบกิจการประจำของครัวเรือนอย่างคุ้มค่า

ตัวชี้วัดที่ 18 หมู่บ้านหรือชุมชนมีการสร้างเครือข่ายภาคีการพัฒนา เครือข่าย หมายถึง การประสานงานรูปแบบหนึ่งที่โยงใยการทำงานของกลุ่มบุคคลหรือ กลุ่ม องค์กรหลายองค์กร ซึ่งมีทรัพยากร มีเป้าหมาย มีกลุ่มสมาชิกของตนเอง ที่มีความคิด มีปัญหา มีความต้องการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเหมือนกันหรือคล้ายกัน มาติดต่อประสานงานแลกเปลี่ยนข่าวสารหรือร่วมกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง มีการจัดระเบียบ โครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระ ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ เท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทร ซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ไขปัญหาหรือสนองความต้องการในเรื่องนั้น ๆ โดยยึดหลักการทำงานร่วมกันบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน เคารพซึ่งกันและกัน มากกว่าการเชื่อฟังและปฏิบัติตามผู้มีอำนาจสั่งการ การติดต่ออาจทำได้ทั้งที่ผ่านศูนย์กลางแม่ข่ายหรือแกนนำ หรืออาจจะไม่มีแม่ข่ายหรือแกนนำแต่จะทำการติดต่อโดยตรงระหว่างกลุ่ม ซึ่งจะมีเป็นการจัดโครงสร้างมีรูปแบบที่คนหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระโดยที่อาจมีรูปแบบการรวมตัวแบบหลวม ๆ เฉพาะกิจ ตามความจำเป็นหรือเป็น โครงสร้างที่มีความสัมพันธ์ชัดเจนก็ได้

การรวมตัวกันของกลุ่ม องค์กรต่าง ๆ ทั้งที่อยู่ในชุมชนและจากภายนอกชุมชน เพื่อประสานงานและกระตุ้น ให้เกิดการพัฒนางาน อาจโดยวิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การทำกิจกรรมร่วมกัน การขยายกิจกรรม การให้การสนับสนุนด้านวิชาการ เงินลงทุน หรืออื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา กลุ่ม องค์กรในเครือข่าย ให้มีความเข้มแข็ง ทั้งนี้ต้องมีผู้ประสานงาน รับผิดชอบ ร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม องค์กรเครือข่าย และมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม เช่น เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เครือข่ายหมู่บ้าน กข.คจ. เครือข่ายพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ในการพัฒนาที่รวดเร็วและมีพลังในการทำงานให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างรวดเร็ว หมู่บ้านหรือชุมชน จึงต้องมีกระบวนการเชื่อมโยงเครือข่ายหน่วยงาน องค์กร สถาบัน ทั้งในระดับกลุ่มและหรือระดับหมู่บ้านเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูลข่าวสาร ประสานงานและทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่นการประชุมร่วมกัน กิจกรรมเพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การอบรมสร้างความรู้ให้กันและกัน การทำกิจกรรมเพื่อการเพิ่มความรู้อันนำมาซึ่งความชำนาญร่วมกัน ผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ และหลากหลายรูปแบบ

ตัวชี้วัดที่ 19 หมู่บ้านหรือชุมชนมีการปฏิบัติตามหลักการของการพึ่งตนเอง การพึ่งตนเอง หมายถึง พฤติกรรมของคนในหมู่บ้านหรือชุมชน มีความรู้ ที่จะคิดเป็น มีความสามารถที่ดำเนินชีวิตด้วยกิจกรรมที่ครัวเรือนกระทำได้ด้วยตัวเองอย่างสมดุล พอประมาณ พอดีในชีวิต คือจัดชีวิตให้สอดคล้องกับสิ่งต่าง ๆ อย่างเหมาะสมทั้งกับคน สังคม สิ่งแวดล้อม ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เพื่อสร้างกิจกรรมสำหรับความมั่นคงในชีวิตในปัจจุบันและอนาคต ไม่จำเป็นต้องอาศัยคนอื่นมากเกินไป สามารถที่จะคิด ตัดสินใจที่จะกระทำการใดใดเพื่อความสุขของตนเอง ครอบครัว และสังคม อย่างอิสระ หมู่บ้านหรือชุมชนจะส่งเสริมการคิด ได้ ทำเป็น แก้ปัญหาร่วมกันของคนในชุมชน ด้วยการจัดกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ตนเอง รู้สภาพของชุมชน จากข้อมูลของชุมชนที่คนในชุมชนช่วยกันค้นหา วิเคราะห์ สังเคราะห์ กำหนดเป้าหมาย เลือกกิจกรรมเพื่อการพัฒนา ป้องกันและแก้ปัญหา ร่วมกันของคนทั้งชุมชน ที่ชุมชนคิดและดำเนินการด้วยตนเอง ซึ่งอาจขอรับความรู้ วิธีการจากภายนอกได้ เช่น กระบวนการแผนชุมชน หรือกิจกรรมอื่นที่จะทำให้รู้คิด เกิดการทำงานและแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง

ตัวชี้วัดที่ 20 หมู่บ้านหรือชุมชนมีจิตสำนึกของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายความว่าความร่วมกันทั้งสิ่งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิต เกิดจากการกระทำของมนุษย์หรือมีอยู่ตามธรรมชาติ เป็นสิ่งที่ใช้แล้วหมดไปหรือใช้แล้วไม่หมดไปก็ตาม เช่น อากาศ ดิน หิน แร่ธาตุ น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง ทะเลสาบ ทะเล มหาสมุทร พืชพันธุ์ สัตว์ต่าง ๆ ภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ และอื่น ๆ สิ่งแวดล้อมดังกล่าวจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

โดยเฉพาะมนุษย์เป็นตัวละครสำคัญยิ่งที่ทำให้สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงทั้งในทางเสริมสร้างและทำลาย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หมู่บ้านหรือชุมชนจะต้องชักชวนสร้างความรู้ สร้างจิตสำนึกรัก เพื่อรักษา และความตระหนักในการมีอยู่และนำมาใช้งานอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ด้วยการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่นการอบรม การศึกษาดูงาน การนำผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาให้ความรู้ กิจกรรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์ ฟื้นฟูต่าง ๆ เช่น การสำรวจพันธุ์ไม้ สมุนไพร ตรวจสอบสภาพพื้นที่ ตรวจสอบคุณภาพแหล่งน้ำ หรือการให้ความรู้ผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่ชุมชนมี และใช้ เช่น หอกระจายข่าว เสียงตามสาย การประชุมประจำเดือน

ทั้งนี้ หมู่บ้านหรือชุมชนต้องจัดให้มีแผนในการอนุรักษ์ รักษา ฟื้นฟู สภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านหรือชุมชน เพื่อการใช้งานอย่างยั่งยืน

ตัวชี้วัดที่ 21 หมู่บ้านหรือชุมชนมีกลุ่ม/องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม หมู่บ้านหรือชุมชนมีกลุ่มหรือองค์กรที่คนในหมู่บ้านร่วมกันทำกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเชื่อมโยง เป็นเครือข่าย กับกลุ่ม/องค์กรด้านสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เพื่อการบริหารจัดการยึดหลักการมีส่วนร่วม เช่น กลุ่มผู้ใช้น้ำ รักษาน้ำฯ ป่าชุมชนต้นน้ำ กลุ่มจัดการขยะ กลุ่มอนุรักษ์ดิน เป็นต้น

หมู่บ้าน/ชุมชน มีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ของแต่ละกลุ่มทั้งในและนอกหมู่บ้านหรือชุมชน

ตัวชี้วัดที่ 22 หมู่บ้านหรือชุมชนมีการใช้พลังงานทดแทนที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน พลังงานทดแทนโดยทั่วไป หมายถึง พลังงานที่มีอยู่ทั่วไปตามธรรมชาติ และสามารถมีทดแทนพลังงานที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน อย่างเช่น ปิโตรเลียม หรือถ่านหิน ได้อย่างไม่จำกัด หรืออาจเป็นแหล่งพลังงานที่ใช้แล้วสามารถหมุนเวียนมาใช้ได้อีก เรียกว่า พลังงานหมุนเวียน ตัวอย่างพลังงานทดแทนที่สำคัญเช่นแสงอาทิตย์ ลม คลื่นทะเล กระแสน้ำ ความร้อนจากใต้ผิวโลก พลังงานจากกระบวนการชีวภาพ เช่น บ่อก๊าซชีวภาพ เชื้อเพลิงจากพืช หรือไบโอดีเซลจากน้ำมันพืชใช้แล้ว

หมู่บ้านหรือชุมชนมีการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ของพลังงานทดแทน การศึกษาค้นคว้า ทดลอง ทดสอบ พัฒนา และสาธิต ให้ประชาชนเลือกใช้ตลอดจนส่งเสริมและเผยแพร่พลังงานทดแทน ซึ่งเป็นพลังงานที่สะอาด ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นแหล่งพลังงานที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อให้มีการผลิต และการใช้ประโยชน์อย่างแพร่หลาย มีความเหมาะสมทั้ง

ทางด้านเทคนิค เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมและสังคม ยังรวมถึงการพัฒนาเครื่องมือ เครื่องใช้ และ อุปกรณ์เพื่อการใช้งานมีประสิทธิภาพสูงสุดด้วย

หมู่บ้านหรือชุมชน จัดให้มีกิจกรรมรณรงค์ สร้างจิตสำนึกการใช้พลังงานอย่างพอประมาณ ในครัวเรือนสามารถดำเนินการได้เอง เช่น การลดการใช้พลังงานไฟฟ้า เช่น การเปลี่ยนหลอดเป็นหลอดไฟฟ้าแบบประหยัดพลังงาน การปิดไฟฟ้าที่ไม่จำเป็น ปรับซ่อมอุปกรณ์ไฟฟ้าที่ใช้พลังงานมาก การลดการใช้พลังงานจากเชื้อเพลิง เช่น สูบน้ำด้วยการใช้กังหันลม หรือพลังงานจากแรงคน การเดิน การใช้จักรยานแทนรถยนต์ในการเดินทางที่ระยะทางไม่ไกล หรือการประหยัดพลังงานในรูปแบบอื่นที่มีผลต่อสังคมอื่น ๆ เช่น ประหยัดการใช้น้ำประปา สามารถช่วยชาติลดการใช้ไฟฟ้าหรือน้ำมัน ในการผลิตน้ำประปาได้ เป็นต้น การผลิตและใช้พลังงานในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การผลิตพลังงานจากสัตว์จากพืช ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งหมู่บ้านหรือชุมชนอาจจัดการรณรงค์การประหยัดพลังงาน เป็นกิจกรรมประจำปี หรือกิจกรรมในวันสำคัญเพื่อส่งเสริมการลดการใช้พลังงาน เช่น การปิดไฟฟ้าพร้อมกันทั้งหมู่บ้าน ในช่วงเวลาหนึ่ง เพื่อให้เห็นคุณค่าของพลังงาน หรือกิจกรรมอื่นที่ร่วมกันทำทั้งหมู่บ้าน

ตัวชี้วัดที่ 23 หมู่บ้านหรือชุมชนมีการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมู่บ้านมีกระบวนการเรียนรู้ มีการพัฒนาและบริหารจัดการเพื่อการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดรายได้อย่างยั่งยืน มีกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดรายได้อย่างยั่งยืน เช่น หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงหัตถกรรม เชิงเกษตร อนุรักษ์ ด้วยการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาที่เป็นของชุมชน ตัวอย่างเช่น ชุมชนมีป่าของชุมชน และคนในชุมชนอาศัยผลิตภัณฑ์จากป่ามาใช้อุปโภค บริโภค หมู่บ้านหรือชุมชน จึงจัดการออกกฎ ระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่า มีการบำรุงรักษา เว้นช่วงการเข้าไปทำประโยชน์ นำผลิตผลจากป่ามาเปลี่ยนสภาพเป็นผลิตภัณฑ์ ที่มีราคามีมูลค่าเพิ่มรายได้ เป็นต้น หรือชุมชนที่มีสถานที่ ทักษิณภาพสวยงามเหมาะแก่การท่องเที่ยว หรือเหมาะแก่การฟื้นฟูสุขภาพร่างกาย ชุมชนก็บริหารจัดการให้เป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหรือชุมชนเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจอื่น ๆ ตามพื้นฐานภูมิสังคมในแต่ละชุมชน หรือการนำวัตถุดิบในธรรมชาติของชุมชนมาเพื่อการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ต่างๆ การทำปุ๋ยหมัก การทำน้ำส้มควันไม้

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิศาล ทำสวน (2550, หน้า 86) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา หมู่บ้านป่าไผ่ หมู่ที่ 2 ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านป่าไผ่ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง คือ ปัจจัยเกี่ยวพัน ได้แก่ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร ด้านจิตใจ และด้านสังคม นอกจากนี้ทางด้านผู้นำชุมชน เป็นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน เพราะผู้นำมีการพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง เป็นแบบอย่างที่ดี จนเป็นที่ยอมรับและนำไปปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรม และผลการวิจัยยังพบว่า กระบวนการในการเรียนรู้สู่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเกิดจากปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ส่งผลให้เกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ โดยผ่านเวทีประชาคมของชุมชนซึ่งทางออกในการแก้ปัญหามุ่งเน้นการพัฒนา ยึดหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก

ไชยรัตน์ ปราณิ (2551, หน้า 34) โครงการวิจัยเอกสารชุมชนต้นแบบที่นำแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน เป็นวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การวิจัยเอกสาร และการวิจัยภาคสนามมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อศึกษานำแนวทางพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนจากชุมชนต้นแบบในภูมิภาคต่าง ๆ จากการวิจัยพบว่าเงื่อนไขในการดำรงอยู่ของชุมชนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงได้ คือ 1) ทูทางสังคม 2) ทูทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3) ทูทางความรู้สติปัญญา/ เทคโนโลยีและ 4) นโยบาย/ กระบวนการพัฒนาจากภายนอกและการศึกษาชุมชนต้นแบบ 38 ชุมชน และลงพื้นที่จริง 6 ชุมชน พบว่า ผลการศึกษาสอดคล้องกับผลที่สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวพระราชดำริและ พบว่า วิธีการผลิตแบบยังชีพเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้เกิดความเชื่อมโยงส่วนผลการกำหนดแนวทางในการนำแนวพระราชดำริไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่เป้าหมายพบว่ามี 2 แนวทาง คือ 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจในตนเองสิ่งแวดล้อมบริหารชุมชนและ 2) การปฏิบัติเพื่อความพอเพียงในระดับตนเองครอบครัวและชุมชน

สมาน พัวโพธิ์ (2551, หน้า 82) ทำการศึกษาเกี่ยวกับระบบบริหารจัดการ และพัฒนารูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยศึกษาในพื้นที่หมู่บ้านต้นแบบการดำเนินงานเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดสกลนคร พบว่า รูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมีการขับเคลื่อนกิจกรรมผ่านระบบบริหารจัดการพัฒนาหมู่บ้าน โดยมีการจัด

องค์กรในหมู่บ้าน 4 ระดับ คือ ที่ปรึกษาหมู่บ้าน คณะผู้บริหารหมู่บ้าน ประชาคมหมู่บ้าน หรือกลุ่มกิจกรรมหรือคุ้มหมู่บ้าน โดยใช้ปัจจัยในการขับเคลื่อนทั้งจากภายในและภายนอกชุมชนจากการผ่านกระบวนการปรึกษาหารือเพื่อเตรียมความพร้อม จากเวทีประชาคม การวางแผน มอบหมาย ภารกิจ การดำเนินการ การติดตามผล การเรียนรู้ และขยายผล โดยมีเจ้าหน้าที่จากภาครัฐมาสนับสนุน ปัจจัยที่ทำให้หมู่บ้านประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้ ด้านผู้นำชุมชน ด้านโครงสร้างของประชาคมหมู่บ้าน ด้านความพร้อมของทุนทางสังคมของชุมชน และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคีการพัฒนาภายนอกชุมชน และรูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสม ในระดับตำบลต้องมีคณะทำงานสนับสนุนการขับเคลื่อน มีแกนประสานดำเนินการหมู่บ้าน มีทีมปฏิบัติการหมู่บ้าน และชุดปฏิบัติการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชุดปฏิบัติการใช้ทรัพยากรจากภายในและภายนอกชุมชนเป็นปัจจัยในการดำเนินการ ผ่านกระบวนการ 7 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างความเข้าใจ 2) ค้นหาปัญหา ความต้องการ และศักยภาพชุมชน 3) หาทางออกและเลือกกิจกรรมความพอเพียง 4) วางแผนหรือปรับแผนที่มืออยู่ 5) ดำเนินการตามแผน 6) ติดตามเรียนรู้และขยายผล และ 7) ประชาสัมพันธ์ การดำเนินการมีเป้าหมายหลักเพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็ง ประชาชนพึ่งตนเองได้ ครอบคลุมมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุข มีการขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กัน ตั้งแต่ระดับบุคคล ครัวเรือน กลุ่ม และชุมชน การดำเนินการคำนึงถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียง อันได้แก่ ความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

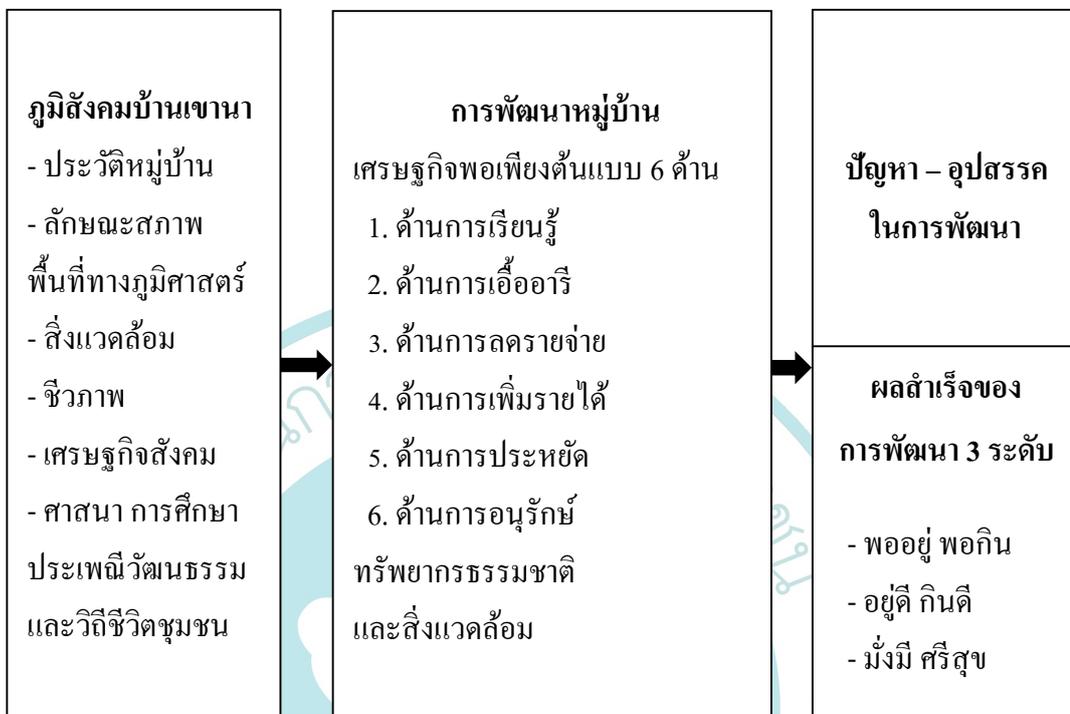
วารรัตน์ พันธุ์สว่าง และคณะ (2552, หน้า 96) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติของหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : บ้านคลองมะพลับ หมู่ที่ 9 ตำบลศรีภิรมย์ อำเภอรามพิราบ จังหวัดพิษณุโลก โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการกำหนดนโยบายไปปฏิบัติของหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) เพื่อทราบปัญหา อุปสรรคในการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติของหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ภาวะผู้นำของกรรมการ ความรู้ความเข้าใจในนโยบาย การมีส่วนร่วมของชุมชน ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การยอมรับนโยบาย และนำไปสู่ผลการนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ รายจ่ายของครัวเรือนลดลง ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น สมาชิกในครัวเรือนมีการออมเงิน ชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ชุมชนส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ชุมชนมีการเอื้ออาทร

กิริติ เกิดคำ (2552, หน้า 93-94) ได้ศึกษาความสำเร็จของนโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บ้านสันติสุข หมู่ที่ 5 ตำบลแม่ลาหลวง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าความสำเร็จในการขับเคลื่อนนโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจนสามารถเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ต้นแบบของอำเภอฯ มีสาเหตุที่สำคัญลำดับที่หนึ่งคือ ผู้นำชุมชน/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน เป็นบุคคลที่มีความสำคัญและเป็นสาเหตุหลักของความสำเร็จในการขับเคลื่อนนโยบายลำดับที่สองคือความมุ่งมั่นตั้งใจของชาวบ้านในชุมชนเป็นสาเหตุแห่งความสำเร็จ ลำดับที่สามคือผู้นำท้องถิ่น ลำดับที่สี่ คือ กลุ่มแม่บ้าน/กลุ่มสตรี/กลุ่มเยาวชน และลำดับที่ห้า คือ ปราชญ์ชาวบ้าน

วันชัย พละไกร (2550, หน้า 29) ได้ศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาบ้านคำแย ตำบลม่วงสามสิบ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ด้านปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ปัจจัยด้านความหลากหลายทางอาชีพ ปัจจัยด้านศาสนา สังคม และวัฒนธรรม ส่วนปัจจัยด้านการเงินในหมู่บ้านคำแย กลุ่มผู้นำได้มีการดำเนินการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของครัวเรือน เพื่อก่อให้เกิดความตระหนักในการใช้จ่ายของครอบครัวด้วยความมีเหตุผลและความพอประมาณ ปัจจัยผู้นำด้านชุมชน ได้แก่ ผู้นำในชุมชนมีภาวะผู้นำสูง ความโปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าคิดนอกกรอบ ความรอบคอบและรอบรู้ ปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ องค์กรบริหารส่วนตำบลให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ แต่แรงงานและวิทยากรใช้บุคลากรในท้องถิ่นและบางครั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ให้การสนับสนุนในการจัดทำบัญชีครัวเรือน บุคลากรจากโรงเรียนบ้านคำแย ให้การสนับสนุนในการอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีสนับสนุนด้านวิชาการแนะนำทางในการจัดเก็บข้อมูล

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาชุมชน จะประสบผลสำเร็จได้นั้น นอกจากการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนแล้วนั้น ยังต้องอาศัยปัจจัยและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะเสริมสร้างความสมดุลของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 1) ด้านการเรียนรู้ 2) ด้านการเอื้ออาทร 3) ด้านการลดรายจ่าย 4) ด้านการเพิ่มรายได้ 5) ด้านการประหยัด 6) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นกระบวนการดำเนินงานของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบต่อไป

7. กรอบความคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2.2 กรอบความคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง บ้านเขานา ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้กำหนดรูปแบบและวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

วิธีการและเทคนิคที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ในรูปแบบของการสัมภาษณ์ (Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus group)

ประชากรเป้าหมาย วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างและขนาดตัวอย่าง

โดยมีกลุ่มประชากรเป้าหมายให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านเขานา ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา โดยวิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) แบบจำเพาะเจาะจง 4 กลุ่ม จำนวนทั้งสิ้น 30 ราย ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 1 คน คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 7 คน 2) ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 6 คน 3) เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ให้การสนับสนุน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคลองทราย จำนวน 1 คน นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรอำเภอนาทวี จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองทราย จำนวน 1 คน 4) ครูการศึกษาในระบบตามอัธยาศัย จำนวน 1 คน ประชาชนในหมู่บ้านที่ดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์ (Interview) (ดังภาคผนวก ก) ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

ส่วนที่ 2 วิธีการพัฒนาหมู่บ้านเขานา 6 ด้าน

ส่วนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรค

ส่วนที่ 4 ผลสำเร็จ 3 ระดับ ตามตัวชี้วัดของกระทรวงมหาดไทย

ส่วนที่ 5 อื่น ๆ

2. แบบสนทนากลุ่ม (Focus group) (ดังภาคผนวก ข) ในประเด็น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 3 ระดับ และแนวทางในการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้ 1) การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ 20 คน ประกอบด้วย

1. นายชัยยุทธ	หมั่นหลัง	ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน
2. นางวัลลดา	หวังและ	ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
3. นายคลตอเหล็บ	หมอดำ	ตำแหน่งกรรมการหมู่บ้าน
4. นายจิตกร	ถายเชื้อ	ตำแหน่งกรรมการหมู่บ้าน
5. นายเจ้หนู	สันเมาะ	ตำแหน่งกรรมการหมู่บ้าน
6. นายชาคริต	ยุงทอง	ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
7. นายชัยพุดดิน	เหล้มอะ	ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
8. นายโก้	เหล้มจิ	ปราชญ์ชาวบ้าน
9. นายโหยบ	หล่ำหลี	ปราชญ์ชาวบ้าน
10. นายสุชาติ	เส้นเหมาะ	ปราชญ์ชาวบ้าน
11. นางมนัชชา	หมั่นหลัง	ปราชญ์ชาวบ้าน
12. นายคนรอม	เส้นเหมาะ	ปราชญ์ชาวบ้าน
13. นางสมพิศ	ไชยพรหม	ปราชญ์ชาวบ้าน

14. นางรัตนวรรณ	วิจิตร	พัฒนาชุมชนตำบลคลองทราย
15. นายนิติ	สมประสงค์	ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบตำบลคลองทราย
16. นางนัชญา	ต้นห้วย	เจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลคลองทราย
17. นายเชิญ	ยอดเอียด	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรตำบลคลองทราย
18. นางนันทิภาพ	เรืองเขียว	ครูการศึกษาอนุเคราะห์ตามอัมมาตย์ ตำบล
คลองทราย

19. นายอีโก้	หลิมจิ	ตัวแทนกลุ่มชาวบ้าน
20. นางรอกีเย๊ะ	หมั่นหลัง	ตัวแทนกลุ่มชาวบ้าน
21. นายอนุวัฒน์	ไชยสมุทร	ตัวแทนกลุ่มชาวบ้าน

รายชื่อผู้ร่วมสนทนากลุ่มประกอบด้วย

1. นางวรรณ	หมอต้า
2. นายเรืองศักดิ์	จักรเล็ก
3. นางอำภา	เหล็ม
4. นางฮาเราะ	หลิวา
5. นางพัชรี	ขาวใส
6. นายไหลหมาน	หมัดแลพ
7. นางมารีหยาบ	หมัดแลพ
8. นายเสม	หล้าหลี่
9. นายเจ๊ะนู	เส้นหมะ

การวิเคราะห์ข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ (Interview) และแบบสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เรียนรู้และแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ครอบคลุมปัญหาทั้ง 6 ด้าน นำมาวิเคราะห์สรุปผลเชิงเนื้อหา

สถานที่ในการวิจัย

บ้านเขานา หมู่ที่ 8 ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

การนำเสนอข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคของชุมชนตามกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการศึกษาภาคสนาม 3) รวบรวม ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาภาคสนามในชุมชน 4) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทั้งหมด โดยทำการเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาสรุปผล

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง บ้านเขานา ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา มีผลการศึกษาที่เกิดขึ้นด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มจากผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ให้การสนับสนุน ตัวแทนกลุ่มชาวบ้าน ที่ดำเนินวิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า

วัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาภูมิสังคมและการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง บ้านเขานา ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา 6 ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้ ด้านการเอื้ออารี ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ภูมิสังคมทั่วไปของหมู่บ้านเขานา

บ้านเขานา หมู่ที่ 8 ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา เดิมเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ประมาณ 20 ครัวเรือน คนในหมู่บ้านประกอบอาชีพการทำนา สวนยางพารา สวนผลไม้ เป็นหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลจากหมู่บ้านอื่น ๆ การคมนาคมไม่สะดวก ในสมัยนั้นเรียกว่า บ้านเขานา มีนายดำ และนายลานควาย เป็นผู้บุกเบิกมาอาศัยเป็นคนแรก เป็นหมู่บ้านที่อยู่กลางหุบเขามีภูเขาล้อมรอบ ส่วนที่เป็นที่ราบลุ่มเชิงเขาที่จะเป็นที่ทำนา ส่วนที่เป็นไหล่เขาและเชิงเขา เป็นที่อยู่อาศัย ปลูกยางพารา สร้างสวนผลไม้ต่าง ๆ เช่น เงาะ ทุเรียน ลองกอง และมังคุด หมู่บ้านนี้เดิมเป็นท้องที่ขึ้นอยู่กับการปกครองของหมู่บ้านล่องมุด อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา และได้แบ่งการปกครองออกเป็นหมู่บ้าน หมู่ที่ 8 บ้านเขานาเมื่อปี พ.ศ.2525 โดยมี นายยี่โก๊ะ ลิมจิ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก มีประชากรประมาณ 72 ครัวเรือน ประชากร 293 คน ระบบเศรษฐกิจในช่วง ปี พ.ศ. 2549-2551 ดีมาก ประชากรมีรายได้ครอบครัวละ 20,000-30,000 บาทต่อเดือน ด้วยเหตุผลยางพารามีราคาแพง กิโลกรัมละ 100-120 บาท ปัจจุบันกิโลกรัมละ 49-55 บาท ทำให้เศรษฐกิจลดต่ำลงกึ่งหนึ่ง โดยเฉลี่ยครอบครัวละ 10,000-15,000 บาท สถานที่สำคัญของหมู่บ้าน คือ มัสยิด และโรงเรียนตาดีกา

เป็นโรงเรียนสอนศาสนาสำหรับชาวชนอิสลาม บ้านเขานามีฐานข้อมูลหมู่บ้านที่ละเอียดครบถ้วน ในทุกด้าน มีผู้นำ คือ นายชัยยุทธ หมั่นหลัง เป็นผู้ใหญ่บ้านและมีคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีหน้าที่รับผิดชอบเขตบ้าน จำนวน 7 เขตบ้าน แต่ละเขตบ้านจะมีจุดเด่น จะมีเอกลักษณ์ที่นำมาตั้งเป็น คำขวัญของเขตบ้านที่ทุกคนในเขตบ้านจะต้องปฏิบัติตามคำขวัญ เพื่อรักษาเอกลักษณ์เขตบ้านของตนเองแต่ละเขตบ้านมีการบริหารจัดการแบบกระบวนการกลุ่มภายในเขตบ้าน มีการวางแผนพัฒนาชุมชน มีการวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเน้นการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกครัวเรือน เช่น หาหนทางลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ประหยัด อดออม ร่วมกันเรียนรู้ ร่วมกันอนุรักษ์ และมีความเอื้ออาทรต่อกัน จากสภาพความเข้มแข็งและมีความพร้อมในทุกด้าน หมู่บ้านแห่งนี้จึงได้รับเลือกจากกรมการพัฒนาชุมชนให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ปีพ.ศ.2558 ของจังหวัดสงขลา โดยมีกิจกรรมด้านการเรียนรู้ มีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มีกองทุนช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ด้านการลดรายจ่าย มีการปลูกผักสวนครัว และเลี้ยงไก่ไข่ แต่ละ ครัวเรือน ลด เลิก อบายมุขทุกอย่าง ด้านการเพิ่มรายได้ ชุมชนมีกิจกรรมกลุ่มเลี้ยงแพะ กลุ่มเลี้ยง ปลาตก และกลุ่มจัดทำน้ำยาล้างจาน ด้านการออมมีกองทุนกลางหมู่บ้าน และกลุ่มออมทรัพย์ และ แหล่งเงินทุนของชุมชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม

รางวัลแห่งความภาคภูมิใจของหมู่บ้าน 1) โล่ห์รางวัลชนะเลิศหมู่บ้านรักษาสงขลา ระดับ จังหวัด ปี พ.ศ.2558 จากหน่วยงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสงขลา 2) รางวัลบ้านหนังสืออัครริยะดีเด่น ระดับตำบล ปี พ.ศ.2558 จากศูนย์การศึกษาตามอัธยาศัย ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัด สงขลา 3) รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 หมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมปลอดโรคไม่ติดต่อ เรื้อรัง จังหวัดสงขลา ปี พ.ศ.2558 จากสำนักงานสาธารณสุขสงขลา 4) โล่ห์รางวัลพระราชทาน เศรษฐกิจหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง (อยู่เย็น เป็นสุข) จังหวัดสงขลา ปี พ.ศ.2558 จากกระทรวงมหาดไทย ประวัติบ้านเขานา เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ ตั้งอยู่กลางหุบเขา มีนายคำ และ นายที่ลานควาย เป็นผู้บุกเบิกในการตั้งถิ่นฐาน มีการทำถ้ำกรรม ทำนา ทำสวนยางพารา และสวน ผลไม้ เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยดินดี น้ำดี ต่อมาเมื่อประชากรมากขึ้น จึงได้แยกเป็น หมู่บ้าน หมู่ที่ 8 บ้านเขานา แยกแยกจากหมู่ที่ 5 บ้านล่องมุด ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัด สงขลา เมื่อปี พ.ศ.2525 โดยมี นายยี่โก๊ะ ล้มจิ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก และปัจจุบันมี นาย ชัยยุทธ หมั่นหลัง เป็นผู้ใหญ่บ้าน ชุมชนบ้านเขานาไม่สามารถระบุให้เป็นที่แน่ชัดได้ว่าเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.ใด จากการบอกเล่าของคนในอดีตกล่าวว่า ที่แห่งนี้ได้อยู่ภายใต้การปกครองของบ้านล่องมุด หมู่ที่ 5 ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ส่วนสาเหตุที่เรียกว่า บ้านเขานา นั้น เนื่องจากมี นายขุนคำ และนายที่ลานควาย ทั้งสองคนเป็นเพื่อนรักกัน ได้พบพื้นที่แห่งหนึ่งมีผืนนา

ตั้งอยู่กลางภูเขาและเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งหากินของสัตว์ป่านานาชนิด นายขุนคำ และ นายที่ลานควาย จึงตั้งถิ่นฐานสร้างที่อยู่อาศัย จึงเป็นที่มาของการตั้งชื่อ บ้านเขานา สืบเนื่องมาจนถึง ปัจจุบัน

ลักษณะภูมิประเทศ/ภูมิอากาศ

บ้านเขานา มีพื้นที่ 4,375 ไร่ เป็นที่ราบเนินเขา และมีภูเขาสลับซับซ้อนกระจายอยู่ทั่วไป ไม่ค่อยได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำท่วม เหมาะแก่การเพาะปลูกทางการเกษตร ได้แก่ ยางพารา ไม้ผล และการเลี้ยงสัตว์ มี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน และฤดูฝน มีความชื้นค่อนข้างสูง

อาณาเขต

ทิศเหนือ จด บ้านคลองแวง ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

ทิศใต้ จด บ้านต๋องมุด ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

ทิศตะวันออก จด บ้านโมย ตำบลนาหมอศรี อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

ทิศตะวันตก จด บ้านทุ่งจิว ตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

การคมนาคมและการสื่อสาร

เส้นทางการคมนาคมระยะทางห่างจากที่ว่าการอำเภอนาทวี 12 กิโลเมตร การสื่อสาร ส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มือถือ

ด้านศาสนา สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม

ประชาชนนับถือศาสนาอิสลาม 95% และศาสนาพุทธ 5%

จำนวนประชากร

จำนวนครัวเรือน 75 ครัวเรือน ไทยมุสลิม 71 ครัวเรือน ไทยพุทธ 4 ครัวเรือน

ประชากร รวมทั้งสิ้น 293 คน แยกเป็นชาย 155 คน หญิง 138 คน จำนวนผู้สูงอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป รวมทั้งสิ้น 20 คน แยกเป็นชาย 10 คน หญิง 10 คน จำนวนคนพิการ 9 คน แยกเป็นชาย 7 คน หญิง 2 คน

การศึกษา

เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาภาคบังคับทุกคน ประชาชนที่อายุ 15-60 ปี ส่วนใหญ่อ่านออกและเขียนภาษาไทย ชาวบ้านบางส่วนได้รับการฝึกอบรมในด้านอาชีพ ด้านการศึกษา ด้านสุขภาพอนามัย เยาวชนได้เรียนต่อ ได้มีโอกาสรับการศึกษาจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและตามอัยาศัย

ด้านเศรษฐกิจ

อาชีพทำสวน จำนวน 50 ครัวเรือน อาชีพค้าขาย จำนวน 5 ครัวเรือน อาชีพรับจ้าง จำนวน 10 ครัวเรือน อาชีพอื่น ๆ จำนวน 7 ครัวเรือน

วัฒนธรรมประเพณี

ไทม์สลิม มีกิจกรรมวันฮาโลวีน กิจกรรมเข้าสู่สู่นัด กิจกรรมประเพณีทำบุญกุโบร์ กิจกรรมการถือศีลอด (เดือนรอมฎอน) กิจกรรมเมอลิด

ไทยพุทธ มีกิจกรรมเข้าพรรษาและออกพรรษา กิจกรรมทำบุญเดือนสิบ กิจกรรมประเพณีทอดผ้าป่า ทอดกฐิน

นายชัยยุทธ หมั่นหลัง มารับตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน กำนันโยบายเรารักสงขลา ซึ่งเป็นนโยบายของผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา นายกฤษฎา บุญราช ในสมัยนั้นที่ต้องการเห็นหมู่บ้านมีการพัฒนา ฟังพาดตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยมีกระบวนการที่งานทั้งราชการอำเภอ ภาศึการพัฒนา ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับหมู่บ้าน ได้ใช้แกนนำ 4 เสาหลัก ได้แก่ ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา และปราชญ์ชาวบ้าน มาร่วมมือร่วมใจกันเป็นพลังขับเคลื่อนหมู่บ้านบ้านเขานา

ดังนั้นในที่สุดผู้ใหญ่บ้านได้บริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และพัฒนาหมู่บ้านให้ดีขึ้นมาเป็นลำดับจนประสบผลสำเร็จในทุกวันนี้ โดยน้อมนำเอายุทธศาสตร์การพัฒนาพระราชทาน คือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแก้ไขปัญหาของประชาชน เพื่อยกระดับความสุข มวลรวมของหมู่บ้านให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข ชุมชนสะอาด สะดวก ปลอดภัย ไม่มียาเสพติด ไม่มีหนี้สินนอกระบบ และก็ไม่มีการโกงกินในชุมชนบ้านเขานาอีกต่อไป

วิสัยทัศน์

ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจพอเพียง ชาวบ้านมีความสุข (เป็นการมุ่งเน้นส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ทั้งทางเศรษฐกิจ ด้านสังคม และวัฒนธรรม โดยการน้อมนำเอาพระราชทาน ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ตั้งตนเองและชุมชน อันจะนำไปสู่ชาวบ้านมีความสุขอย่างแท้จริงตลอดไป)

พันธกิจ

1) เสริมสร้างศักยภาพผู้นำและองค์กรชุมชน 2) ส่งเสริมการใช้ศักยภาพทุนชุมชน 3) สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้และจัดการความรู้ 4) พัฒนาการบริหารจัดการชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วม
คำขวัญหมู่บ้าน

เลิศล้ำกองทุนกลาง กลุ่มน้ำยางพัฒนา โดดเด่นบ่อตกปลา ล้ำสื่อค่าสวัสดิการเสริมสร้าง
ด้านเศรษฐกิจ ก้าวหน้าแนวคิด มัสยิดประสานใจ หนึ่งในตำบล

ยุทธศาสตร์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2) การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3) การเสริมสร้าง

กระบวนการเรียนรู้ให้คนในชุมชน ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5) การเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง

กลยุทธ์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- 1) ส่งเสริมวิถีการดำเนินชีวิตด้วยความพอเพียง พออยู่ พอกิน โดยเน้นความพอเพียงเป็นหลัก
- 2) ส่งเสริมให้มีการออม และการจัดทำบัญชีครัวเรือน
- 3) ส่งเสริมการลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน
- 4) ส่งเสริมให้มีการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ดำเนินชีวิตในทุก ๆ ด้าน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม 1) ส่งเสริมให้มีการบริหารชุมชนแบบมีส่วนร่วม คือ ทุกขั้นตอน ทุกด้านที่ใช้ในการบริหารชุมชนจะต้องได้รับความคิดเห็นจากทุก ๆ ฝ่ายในชุมชนและยึดความเห็นของคนส่วนใหญ่ 2) ส่งเสริมให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในทุก ๆ กิจกรรมของชุมชน 3) ส่งเสริมความรักความสามัคคีให้คนในชุมชน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้คนในชุมชน 1) ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้ในด้านต่าง ๆ เช่นความรู้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ความรู้ในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และอื่น ๆ 2) ส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดความรู้ด้านต่าง ๆ ให้แก่เยาวชนในชุมชน 3) ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้แบบจริงจัง ทำเป็น

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 1) ส่งเสริมให้ปลูกต้นไม้รอบ ๆ ครัวเรือน และรอบบริเวณชุมชนทั้งหมด 2) ส่งเสริมการคัดแยกขยะ 3) ส่งเสริมการแปรสภาพของเหลือใช้มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด 4) ส่งเสริมการแปรสภาพขยะให้เป็นปุ๋ย

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง 1) พัฒนาผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ในชุมชนให้มีคุณภาพ 2) พัฒนากลุ่มกองทุนต่าง ๆ ให้มีความเข้มแข็ง 3) จัดหาช่องทางตลาดเพื่อกระจายผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ 4) ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีอาชีพเสริม

บ้านเขานา มี 72 ครัวเรือน มีฐานข้อมูลหมู่บ้านที่ละเอียดครบถ้วนในทุกด้าน มีผู้นำคือผู้ใหญ่บ้านและมีคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีหน้าที่รับผิดชอบเขตบ้าน จำนวน 7 เขตบ้าน แต่ละเขตบ้านจะมีจุดเด่น จะมีเอกลักษณ์ที่นำมาตั้งเป็นคำขวัญของเขตบ้านที่ทุกคนในเขตบ้านจะต้องปฏิบัติตามคำขวัญเพื่อรักษาเอกลักษณ์เขตบ้านของตนเองแต่ละเขตบ้านมีการบริหารจัดการแบบกระบวนการกลุ่มภายในเขตบ้าน มีการวางแผนพัฒนาชุมชน มีการวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเน้นการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกครัวเรือน เช่น หาหนทางลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ประหยัด อุดออม ร่วมกันเรียนรู้ ร่วมกันอนุรักษ์ และมีความเอื้ออารีต่อกัน จากสภาพความเข้มแข็งและมีความพร้อมในทุกด้าน หมู่บ้านแห่งนี้จึงได้รับเลือกจากกรมการพัฒนาชุมชนให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ปี พ.ศ. 2558 ของจังหวัดสงขลาและรางวัลอื่น ๆ ได้แก่ 1) โล่

รางวัลชนะเลิศหมู่บ้านเรารักสงขลาดีเด่น (พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมให้ประชาชนรักบ้านเกิด ร่วมพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน) ระดับอำเภอ ปี พ.ศ.2557 จากหน่วยงานพัฒนาชุมชนอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา 2) โล่รางวัลชนะเลิศหมู่บ้านเรารักสงขลาดีเด่น (พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมให้ประชาชนรักบ้านเกิด ร่วมพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน) ระดับจังหวัด ปี พ.ศ. 2558 จากหน่วยงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสงขลา 3) รางวัลบ้านหนังสืออัจฉริยะดีเด่น ระดับตำบล ปี พ.ศ. 2558 จาก การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอนาทวี 4) รางวัลโครงการประกวดหมู่บ้านแก้ไขความยากจน รongชนะเลิศอันดับ 2 ระดับอำเภอ ปี พ.ศ. 2558 จากเครือข่ายกองทุนแก้ไขปัญหาคความยากจน อำเภอนาทวี 5) รางวัลกองทุนหมู่บ้านดีเด่นระดับ ตำบล ปี พ.ศ. 2558 จากเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน อำเภอนาทวี 6) โล่รางวัลพระราชทานหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ (อยู่เย็น เป็นสุข) จังหวัดสงขลา ปี พ.ศ. 2558 7) โล่รางวัลชนะเลิศ โครงการ กัมปงอามันดามัย ระดับจังหวัด ปี พ.ศ. 2558 8) โล่รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 หมู่บ้าน ต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ระดับจังหวัด ปี พ.ศ. 2558 จากสำนักงาน สาธารณสุขจังหวัดสงขลา

การปกครอง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 เขตชุมชน เพื่อให้ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านดูแล ชุมชน เขตละ 9-10 คน ดังนี้

เขตที่ 1 บ้านเขาคอก มีนางวัลลดา หล้าแหวะ เป็นประธาน รับผิดชอบ จำนวน 10 ครัวเรือน มีคำขวัญประจำเขต คือ “ศูนย์รวมกองทุนกลาง เสริมสร้างธุรกิจ” เดินตามแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง เขตนี้เป็นศูนย์กลางที่ทำการกองทุนหมู่บ้าน

เขตที่ 2 เขตวังมัจฉา มีนายชาคริต ชูทอง เป็นประธาน รับผิดชอบ จำนวน 9 ครัวเรือน มีคำขวัญประจำเขต คือ “สานสายวัฒนธรรมสัมพันธ์สองศาสนา วังมัจฉาพัฒนา ภูมิปัญญาดีงาม” เขตนี้เป็นเขตที่ชุมชนนับถือศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม อยู่ร่วมกันมีปอดกปลาขนาด 6 ไร่ เป็น แหล่งท่องเที่ยว และจัดกิจกรรมสร้างรายได้ให้กับชุมชน ทุกวันเสาร์-อาทิตย์

เขตที่ 3 เขตบ้านกลาง มีนายมะยาก็ ดาเรซาและ รับผิดชอบ จำนวน 7 ครัวเรือน มีคำ ขวัญประจำเขต คือ “ปลูกผักสวนครัว ทำรั้วกินได้ ร่วมแรง ร่วมใจ ใส่ใจพัฒนา” เป็นเขตที่อยู่กลาง หมู่บ้าน มีการพัฒนาด้านการเกษตรแบบผสมผสาน

เขตที่ 4 เขตรวมญาติ มีนายคตอเลียบ เหม้มอะ รับผิดชอบ จำนวน 8 ครัวเรือน มีคำ ขวัญประจำเขต คือ “น้ำส้มควนไม้ ชื่อขายของเก่า รับหมาไม่ยาง ศูนย์กลางน้ำยาง ปรีภษาร่วม” เป็นศูนย์กลางในการซื้อไม้ยางพาราของหมู่บ้าน และชื่อของเก่า

เขตที่ 5 เขตชมพูไค่เถื่อน มีนายสุรเดช โส๊ะสุ รับผิดชอบ จำนวน 9 ครัวเรือน มีคำขวัญประจำเขต คือ “แรงงานรับจ้าง กริดยาง ค้าขาย อาชีพหลากหลาย พอใช้พอกิน” เป็นศูนย์กลางในการจัดหาแรงงานในหมู่บ้าน ใครไม่มีงานทำมาติดต่อสร้างงาน สร้างอาชีพได้

เขตที่ 6 เขตหลังสวน มีนายจิตรกร ถวายเชื้อ รับผิดชอบ จำนวน 13 ครัวเรือน มีคำขวัญประจำเขต คือ “หลังสวนชุมชน ไม่จนน้ำใจ พอมี พอใช้ ให้อภัยต่อกัน” กลุ่มนี้มีกิจกรรมหลักทำสวน อยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 300 เมตร

เขตที่ 7 เขตบ้านออก มีนายคลตอเหลี่ยม หมอคำ รับผิดชอบ จำนวน 10 ครัวเรือน มีคำขวัญประจำเขต คือ “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นเขตที่อยู่กลางหมู่บ้าน มีการพัฒนาด้านการเกษตรแบบผสมผสาน เสี่ยงอนาคต รู้จักอด รู้จักออม

ระเบียบหรือกฎกติกาหมู่บ้าน

บ้านเขานามีกฎระเบียบของหมู่บ้านที่เกิดจากการทำประชามร่วมกัน เพื่อให้ทุกครัวเรือนได้ยึดถือปฏิบัติ ทำให้ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง ที่สำคัญชาวบ้านมีความสุขในการอยู่ร่วมกันในหมู่บ้าน

กฎ ระเบียบ กติกาหมู่บ้านเขานา หมู่ที่ 8 ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

กฎระเบียบของหมู่บ้าน ทำขึ้นเพื่อใช้บังคับในบ้านเขานา หมู่ที่ 8 ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา เพื่อความสงบ เป็นระเบียบเรียบร้อยของหมู่บ้าน และสอดคล้องกับนโยบายของทางราชการ ดังนั้น หมู่บ้านจึงได้จัดทำประชามหมู่บ้านขึ้น เมื่อวันที่ 9 เดือน มกราคม พ.ศ. 2558 ณ ที่ศาลาหมู่บ้าน เพื่อจัดทำกฎระเบียบของหมู่บ้าน โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมตั้งแต่ร่างและผ่านการพิจารณาของประชาชนและถือปฏิบัติ โดยถือหลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย นอกจากนี้ที่มีบทลงโทษตามกฎหมายแล้ว ทางหมู่บ้านได้ออกกฎระเบียบของหมู่บ้าน มีรายละเอียดดังนี้

- 1) คณะกรรมการหมู่บ้าน แกนนากลุ่มทุกกลุ่มต้องเข้าร่วมประชุมประจำเดือนทุกครั้งที่มีการนัดประชุมเพื่อรับนโยบายและชี้แจงผลการดำเนินงานในรอบเดือนที่ผ่านมา หากขาดประชุมติดต่อกัน 3 เดือน ปรับ 100 บาท
- 2) ครัวเรือนทุกครัวเรือนจะต้องมีตัวแทนเข้าร่วมประชามหมู่บ้านทุกครั้งอย่างน้อย ครัวเรือนละ 1 คน หากครัวเรือนใดไม่มีตัวแทนเข้าร่วมประชุม ให้ถือว่าไม่ให้ความร่วมมือและขาดติดต่อกัน 3 ครั้ง จะถูกตัดสิทธิในการเข้ากลุ่มและกองทุนต่าง ๆ
- 3) หากบุคคลใดทำให้ทรัพย์สินของชาวบ้าน หรือสิ่งของที่เป็นสาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้านเกิดความเสียหาย หรือชำรุด ไม่ว่าจะเจตนาหรือไม่ก็ตามจะต้องชดใช้ค่าเสียหายตามความเป็นจริง
- 4) บุคคลต่างถิ่น หรือญาติพี่น้องของประชาชนใดที่เข้ามาอาศัยในพื้นที่ที่ต้องแจ้งและนำบัตรประชาชนมาให้ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านได้รับทราบในทันทีที่เข้ามาพักอาศัยทุกครั้งเกิน 1 วัน หากฝ่าฝืน ปรับ 100 บาท
- 5) การพัฒนาหมู่บ้าน จะพัฒนาทุก ๆ วันศุกร์ (เฉพาะผู้นำ) หากขาดปรับครั้งละ 500 บาท ยกเว้น

ชาวบ้าน 6) บุคคลใดที่ทำการจับปลาโดยวิธีใดก็ตามที่สระน้ำสาธารณะหมู่บ้านหากไม่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการหมู่บ้าน ปรับ 500 บาท 7) ครอบครัวยุติที่ขายยาเสพติดที่ร้ายแรง หากถูกจับถึง 3 ครั้ง ห้ามผู้นำศาสนาและผู้นำชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมใด ๆ ที่ครัวเรือนนั้น ๆ จัดขึ้น หากฝ่าฝืน ปรับ 1,000 บาท 8) ทุกคนจะต้องยึดถือและปฏิบัติตามกฎระเบียบของหมู่บ้านหากบุคคลใดไม่ปฏิบัติตาม จะถูกดำเนินการตามกฎหมาย กติกาที่วางไว้ทุกประการ

การบริหารในการจัดการชุมชนของหมู่บ้าน มีคณะกรรมการดำเนินงาน 6 ฝ่าย ดังนี้

1. ฝ่ายอำนวยการ

1. นายชัยยุทธ	หมั่นหลัง	ประธาน
2. นางวัลลดา	หล้าแหะ	รองประธาน
3. นายสุรเดช	โห้ะตุ	กรรมการ
4. นางบายาก็	คำเระสาและ	กรรมการ
5. นายชัยยุทธ	หมั่นหวัง	ประธาน

ลักษณะงาน

1) มีระบบการจัดการงานธุรการและเอกสารต่าง ๆ ของหมู่บ้าน อย่างเป็นระบบ ผู้รับผิดชอบ คือ นางสาวมัญญา หมั่นหลัง 2) เป็นผู้เอาใจใส่ในการนำข้อราชการ ประกาศ ระเบียบ กฎหมาย และนโยบายของรัฐ ไปประชุมชี้แจงให้ประชาชนในหมู่บ้านทราบ โดยมีการจัดประชุมคณะกรรมการหมู่บ้านและชาวบ้านอย่างน้อย เดือนละ 1 ครั้ง ประชุมทุก ๆ วันที่ 15 ของเดือน เพื่อแจ้งให้ราษฎรทราบในข้อราชการ ข่าวสาร กฎระเบียบต่าง ๆ หลังจากประชุมข้อราชการจากอำเภอ จะนำผู้นำชุมชนของหมู่บ้านประชุมสัจจร่วมในระดับตำบล ของทุก ๆ เดือน เพื่อรับทราบข้อราชการ และข่าวสารให้พร้อม ๆ กันกับแกนนำหมู่บ้านอื่น ๆ ของตำบลคลองทรายอีกครั้ง และมีการพัฒนาหมู่บ้าน พร้อมพบปะสังสรรค์ วัตถุประสงค์ คือสร้างความรักความสามัคคี และความเป็นหนึ่งเดียวกันในระดับตำบลคลองทราย 3) การรับจ่ายและเก็บรักษาเงิน และทรัพย์สินของหมู่บ้าน จะมีผู้รับผิดชอบในการเก็บรักษาเงินและรายงานในที่ประชุมทราบทุกเดือน 4) การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในหมู่บ้านผ่านทางหอกระจายข่าว ดิถีประกาศในที่สาธารณะต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบบทบาท อำนาจหน้าที่ และผลงานของผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน 5) การประสานงานและติดตามการทำงานคณะทำงานด้านต่าง ๆ ทีมงานประชาสัมพันธ์จะทำหน้าที่ประสานงาน และให้มีการติดตามและรายงานผลการอย่างต่อเนื่อง 6) มีการปฏิบัติงานและติดตามนโยบายของรัฐบาล กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง และส่วนราชการอื่นจนเกิดผลดียิ่ง โดยการขับเคลื่อนหมู่บ้านเรารักสงขลา เป็นนโยบายผู้ว่าราชการจังหวัดบ้านเขานา หมู่ที่ 8 ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ได้รับรางวัลชนะเลิศหมู่บ้านเรารัก

สงขลา ประจำปี พ.ศ.2558 ขับเคลื่อนเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ บ้านเขานา หมู่ที่ 8 ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ได้รับรางวัลชนะเลิศหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบดีเด่น ระดับจังหวัดสงขลา ปี พ.ศ.2558 7) ให้ความร่วมมือ ประสานงานกับหน่วยราชการที่เข้าปฏิบัติงานในพื้นที่รวมทั้งสนับสนุนหน่วยราชการในการจัดกิจกรรม หรือฝึกอบรมประชาชนตามโครงการต่าง ๆ โดยการ ให้ความร่วมมือกับทุกหน่วยงานในการฝึกอบรม และการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมให้ผู้นำและประชาชนได้มีโอกาสไปเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น ฝึกอบรม หลักสูตร “ผู้นำการพัฒนา” จำนวน 7 คน 8) มีการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในรอบปี ส่งเสริมให้คณะกรรมการหมู่บ้านรายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านต่ออำเภอ

2. ฝ่ายการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

1. นายสุรเดช	โഴ๊ะสุ	ประธาน
2. นางสาวสุปรียา	หมั่นหลัง	กรรมการ
3. นายคชรอเหตุ	เส้นหมี่	กรรมการ
4. นายมะยาก็	คาเรสาและ	กรรมการ
5. นายสุชาติ	หมัดขาว	กรรมการ
6. นายสุเมธ	หมอดำ	กรรมการ
7. นายเริงศักดิ์	จักรเล็ก	กรรมการ
8. นายอนูวรรต	ไชยสมุทร	กรรมการ

ลักษณะงาน

- 1) มีการส่งเสริมให้ปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎกติกา ข้อบังคับของหมู่บ้าน
- 2) การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้กลไกของคณะกรรมการหมู่บ้าน ด้วยการสร้างพลังสังคม และพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติด การดำเนินการให้ผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพ/ผู้ติดยาแบบบูรณาการ การดำเนินการแก้ไขปัญหา กลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงในพื้นที่ มีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ประสานพลังแผ่นดินของหมู่บ้าน จำนวน 1 ชุด จัดให้มีการประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง มีคณะกรรมการเขตบ้าน ที่คอยเฝ้าระวัง และแก้ไขปัญหายาเสพติด มีกฎระเบียบและกติกาหมู่บ้านในการแก้ไขปัญหายาเสพติด มีกองทุนแม่ของแผ่นดิน ภายในหมู่บ้าน มีกองทุนกลางหมู่บ้าน จัดให้มีการแข่งขันกีฬาทุกปี และมีการหาเงินทุนสมทบกองทุนแม่ ปีละ 1 ครั้ง ประชาคมหมู่บ้าน เพื่อค้นหาและตรวจสอบผู้เกี่ยวข้องยาเสพติด 2 เดือนครั้ง คณะกรรมการหมู่บ้าน และกรรมการเขตบ้าน พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ เช่น สาธารณสุข ติดตามผล และให้ความช่วยเหลือผู้เสพที่ผ่านการบำบัด เช่น ส่งเสริมอาชีพต่าง ๆ

ให้ความรู้เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างจิตสำนึกในการดำรงชีพด้วยตนเอง ควบคุมมิให้มีแหล่ง
 มั่วสุมาเสพติด และจัดกิจกรรมป้องกันยาเสพติด อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เช่น ออกลาดตระเวน
 แหล่งมั่วสุมาทุกสัปดาห์และจัดให้มีการแข่งขันกีฬาสอดแทรกความรู้ด้านยาเสพติดในเวทีประชาคม
 ของหมู่บ้าน มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดร่วมกับกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เช่น
 แข่งขันกีฬาชมรมก้านัน ผู้ใหญ่บ้านระดับอำเภอ ตำบล และกีฬาร่วมกับ องค์การบริหารส่วนตำบล
 คลองทราย เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนหรือกลุ่มเสี่ยงห่างไกลยาเสพติด มีการตรวจสอบสถานะหมู่บ้าน
 เป็นหมู่บ้านเข้มแข็ง ปลอดภัยเสพติด เดือนละ 1 ครั้ง ร่วมกับหน่วยฐานันบาร์ที่ 17 3) มีการ
 ป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ โดยการตรวจตราและหาข่าวการกระทำความที่เข้าข่ายการค้ำ
 มนุษย์อยู่เสมอ ได้มอบหมายให้หัวหน้าเขตแต่ละเขตสอดส่องดูแลบุคคลภายนอกที่เข้ามาอาศัย
 หากอยู่พักเกิน 1 คืน ให้หัวหน้าเขตเก็บบัตรประชาชนไว้ และรายงานให้ผู้ใหญ่บ้านทราบทันที
 และมีการป้องกัน การแจ้งเหตุการค้ำมนุษย์อย่างเป็นระบบ 4) มีระบบการคุ้มครองดูแลรักษา
 ทรัพย์สิน อันเป็นสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน มีกฎระเบียบหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน และมีการแบ่ง
 หน้าที่ในการดูแลรักษาทรัพย์สิน ของหมู่บ้าน ไม่มีลักเล็ก ขโมยน้อย ชุมชนสามารถดูแลชุมชนเอง
 ได้ เช่น หากผู้ใดจับปลาที่สระน้ำของหมู่บ้าน โดยที่ไม่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการหมู่บ้าน
 ปรับ 500 บาท 5) การป้องกันบรรเทาสาธารณภัย และภัยอันตรายของหมู่บ้าน โดยการปลูกต้นไม้
 ระหว่างสองข้างทางในหมู่บ้าน เพื่อสร้างความสมดุลในภูมิอากาศในหมู่บ้าน แจ้งข่าวสารทางหอ
 กระจายข่าว วิทยุสื่อสาร และโทรศัพท์ เดือนประชาชนล่วงหน้า มีแผนปฏิบัติการในการป้องกัน
 บรรเทาสาธารณภัย มีการซักซ้อมอยู่เป็นประจำ มีเครื่องมือที่เพียงพอที่จะรองรับเมื่อเกิดภัย 6) เอา
 ใจใส่ดูแลทุกข์สุขของประชาชน ประนีประนอมข้อพิพาทของประชาชน เพื่อสร้างความสมานฉันท์
 ให้คณะกรรมการหมู่บ้านทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย จนไม่มีเหตุร้ายแรงเกิดขึ้นในชุมชนบ้านเขานา
 ให้ความสำคัญการกวาดล้างแหล่งอบายมุข ตรวจสอบรักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้านอย่าง
 ต่อเนื่อง 7) ผู้ใหญ่บ้านเอาใจใส่ในการตรวจตราท้องที่ มีการรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน
 หมู่บ้านและมีการป้องกันภัยพิบัติต่าง ๆ อยู่สม่ำเสมอ 8) ผู้ใหญ่บ้านเอาใจใส่ในการสืบสวน
 เหตุการณ์และความเคลื่อนไหวอันอาจเป็นอันตรายต่อความมั่นคงแห่งชาติและราชบัลลังก์ และหา
 แนวทางการป้องกันอันตรายอย่างเต็มความสามารถ 9) มีการส่งเสริม สนับสนุนภารกิจและนโยบาย
 การจัดระเบียบสังคมโดยร่วมกับเจ้าหน้าที่ 10) มีการปราบปรามผู้มีอิทธิพล โดยส่งเสริมความ
 เข้มแข็งของชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการกับภาครัฐ ในการปราบปราม โดยมีการ
 ประสานกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในการตรวจเวรยามหมู่บ้าน และรายงานทางวิทยุสื่อสารทุก ๆ
 คืนในการเฝ้าเวรยาม 11) จัดตั้งเครือข่ายการข่าวในการป้องกันเหตุร้าย การปราบปรามอาชญากรรม
 ร่วมกับอำเภอ จังหวัด และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง 12) ร่วมจัดตั้งชุดคุ้มครองหมู่บ้านจัดเวรยาม

รักษาความสงบ ความปลอดภัย ประสานงานร่วมกับที่ว่าการอำเภอนาทวี สถานีตำรวจนครหลวง ทราบและชุดปฏิบัติการตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่ เพื่อป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ จากผู้ไม่หวังดี 13) มีการอำนวยความสะดวกธรรมชาติแก่ประชาชน รวมทั้งมีการสนับสนุนให้คณะกรรมการหมู่บ้านทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม และมีผลในทางปฏิบัติได้

3. ฝ่ายด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน

1. นายเจ๊ะหนึ่ เสนเหม๊ะ ประธาน
2. นายเสม หว่าหลี กรรมการ
3. นายรียเมืองสิงห์ปาลังกา กรรมการ
4. นายสุชาติ เส้นหะ กรรมการ

ลักษณะงาน

1) มีข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ของหมู่บ้านอย่างเป็นระบบ ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ 2) มีกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ใช้เวทีประชาคมในการแสดงความคิดเห็น และมีแผนพัฒนาหมู่บ้านเป็นรูปเล่ม 3) มีการประสานจัดทำโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านกับ คณะทำงานด้านต่าง ๆ 4) มีการประสานและบูรณาการเชื่อมโยงแผนกับองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น อำเภอและส่วนราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ปีละ 1 ครั้ง 5) มีการทบทวนและปรับปรุงแผน เป็นประจำทุกปี อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง 6) มีการติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรมใน แผนพัฒนาหมู่บ้าน

4. ฝ่ายด้านส่งเสริมเศรษฐกิจฝ่ายการคลัง

1. นายชาคริต ชูทอง ประธาน
2. นางสาวมัญญา หมั่นหลัง กรรมการ
3. นางสาวอภีเษะ หมั่นหลัง กรรมการ
4. นางสาวจามจุรี เสมห๊ะ กรรมการ

ลักษณะงาน

1) มีการนำแนวคิดมาขยายผลการดำเนินงานตาม โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เช่น การทำการเกษตรผสมผสาน(ไร่ นา สวนผสม) 2) มีการพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพ หลักและอาชีพเสริมเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่ง สามารถเป็นหมู่บ้านที่เป็นแบบอย่างได้ 3) สนับสนุนและส่งเสริมผู้ด้อยโอกาสและผู้ว่างงานใน หมู่บ้านให้สามารถไปสู่ความพออยู่ พอกิน พัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านเรารักสงขลา ส่งเสริมให้ ทุกคนดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง และส่งเสริมให้มีการออมกับกลุ่มออมทรัพย์สัจจะวันละ บาท 4) มีการส่งเสริมการตลาดเพื่อกระจายผลผลิต เช่น ส่งเสริมกลุ่มน้ำยาง สามารถสร้างรายได้

ให้กับสมาชิกและสามารถแก้ปัญหาพ่อค้าคนกลางได้โดยชุมชนมีการซื้อขายเอง 5) ประธานเจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงพื้นที่ให้คำแนะนำการส่งเสริมอาชีพและบริหารจัดการโครงการเป็นระยะ 6) สนับสนุนและส่งเสริมการลดต้นทุนและปัจจัยในการผลิตด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเกษตร เพื่อเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย สร้างโอกาสในอาชีพ และเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก จัดให้มีการจัดทำกลุ่มน้ำยางและกลุ่มปุย 7) ส่งเสริมให้ประชาชนเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ให้มีการออม ถ้าจะกู้เงินให้กู้เงินในระบบ โดยเฉพาะจากกลุ่มออมทรัพย์กองทุนหมู่บ้าน และออมเพื่อสร้างสวัสดิการให้กับตัวเอง เช่น กองทุนหมู่บ้าน 8) ส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานด้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองในพื้นที่ เช่น มีการจัดตั้งกองทุนกลางหมู่บ้าน การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มข้าวสาร สัจจะวันละบาท กลุ่มเครื่องแกง กลุ่มเครื่องครัว กลุ่มน้ำยาง และส่งเสริมให้จัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อสามารถวิเคราะห์สถานะการใช้จ่ายของครัวเรือนได้ 9) ใช้กองทุนกลางของหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้าน และบูรณาการกับกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ให้สนับสนุนกองทุนกลางหมู่บ้าน

5. ฝ่ายด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

1. นายจิตรกร	ถวายเป็น	ประธาน
2. นางสาวอัมภา	เหล็กจิ	กรรมการ
3. นางอะหอยะ	หมั่นหลัง	กรรมการ
4. นางสาวฮาเร้าะ	หลิวว่า	กรรมการ
ลักษณะงาน		

1) ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาแก่เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส เช่น ร่วมเป็นที่ปรึกษาให้แก่ผู้บริหารโรงเรียนตาดีกา จัดหาทุนการศึกษา ให้แก่นักเรียนยากจนแต่เรียนดี สนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน เป็นต้น และสำรวจเด็กที่ยากจน แต่เรียนดี จะให้องค์กรชุมชน สนับสนุนการศึกษา ปีละ 1 ครั้ง คนละอย่างน้อย 500 บาท 2) สนับสนุนกิจการด้านการศาสนาภายในท้องถิ่น เช่น ร่วมกิจกรรมสำคัญทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ ประพฤติตนตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ และส่งเสริมให้ประชาชน เยาวชน หันมาสนใจและปฏิบัติตามหลักศาสนา หรือมีส่วนร่วมในการจัดหาทุนหรือสร้างสิ่งก่อสร้างศาสนา เพื่อเป็นสถานที่ดำเนินกิจกรรมทางศาสนาของประชาชน 3) มีการสนับสนุนหรือมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชน ได้เป็นอย่างดี ให้มีการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น 4) จัดทำห้องสมุดชุมชน เพื่อเป็นการส่งเสริมและกระตุ้นให้ประชาชนรักการอ่าน ได้ริเริ่มโครงการสร้างห้องสมุดชุมชนร่วมกับคณะกรรมการมัสยิดบ้านเขานาและมูลนิธิสร้างสุขมุสลิมไทย(ศูนย์ประสานงาน

ภาคใต้ตอนกลาง) ซึ่งเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของคนทุกคนในชุมชนทั้งวิชาการศาสนา วิชาการสามัญ (อยู่ระหว่างการดำเนินการก่อสร้าง) 1 ศูนย์เรียนรู้ 13 ฐานเรียนรู้ 5) การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้คนในหมู่บ้านและผู้สนใจทั่วไปเข้ามาศึกษาดูงาน ตลอดจนเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยในศูนย์ประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ คือ 13 ฐานเรียนรู้ บ่อตกปลาขนาดใหญ่ กองทุนกลาง 6) มีโรงเรียนตาดีกาบ้านเขานา เป็นโรงเรียนแห่งเดียวของหมู่บ้านที่ให้ความรู้เรื่องหลักการของศาสนา คุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนในหมู่บ้าน โดยผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยเข้าไปเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา ตลอดจนให้การสนับสนุนทั้งงบประมาณ 7) มีมัสยิด คือหัวใจของหมู่บ้าน คณะกรรมการมัสยิดจะมีการประชุมร่วมกันเป็นประจำโดยกำหนดให้มีการประชุมร่วมกัน 2 เดือนครั้ง เพื่อปรึกษาหารือในกิจการต่าง ๆ ของมัสยิด โดยผู้ใหญ่บ้าน ชัยยุทธ หมั่นหลัง จะให้การสนับสนุนทั้งงบประมาณ บุคลากร และร่วมมือกันพัฒนาของบประมาณจากหน่วยงานราชการหรือองค์กรอื่น ๆ สนับสนุนการพัฒนา มัสยิด เช่น ได้รับงบประมาณจากชมรมกำนัน จำนวน 120,000 บาท ชุดบ่อบาดาลและถังเก็บน้ำ ปี 58 และมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้มีความสวยงาม ดำเนินการก่อสร้างห้องสมุดร่วมกัน เป็นต้น

6. ฝ่ายด้านสังคมสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข

1. นายคลดอเหล็ม	หมอต้า	ประธาน
2. นายฮามี๊ะ	หมอต้า	กรรมการ
3. นางวรรณยา	หมอต้า	กรรมการ
4. นางสมพิศ	ไชยขอพรหม	กรรมการ

ลักษณะงาน

1) มีกิจกรรมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ มีการพัฒนาสตรีอย่างต่อเนื่อง ในเรื่องการให้ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านสุขภาพและมีการจัดกิจกรรมวันแม่ วันพ่อ เพื่อให้เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมร่วมกัน และเกิดความสุขในการดำรงชีวิตที่มีประสิทธิภาพ เช่น ชมรมผู้สูงอายุ มีสมาชิก 42 คน (ผู้สูงอายุ จำนวน 15 คน) นายนาหวาวิ ดำระสา และประธาน ส่งเสริมให้มีการตรวจสุขภาพ ช่างน้ำหนัก วัดความดัน ให้ความรู้ด้านสุขภาพ ดำเนินการทุกวันศุกร์ที่ 2 ของเดือน เวลา 13.30 น. 2) มีการจัดสวัสดิการในหมู่บ้าน เช่น กองทุนกลางหมู่บ้าน ให้สวัสดิการค่ารักษาพยาบาล 1,000 บาท/คน/ปี มีเงินออมกับกลุ่มออมทรัพย์ วงเงิน 10,000-20,000 บาทขึ้นไป ได้รับสวัสดิการ 1,000 บาท/ครั้ง 3) มีการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ หรือ ผู้ด้อยโอกาส จะได้รับการดูแลทุกคน จาก องค์การบริหารส่วนตำบล สาธารณสุข และองค์กรชุมชน โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านสำรวจข้อมูล และรายงานข้อมูลไปยังหน่วยงานต่าง ๆ

4) สนับสนุนและส่งเสริมการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม และการท่องเที่ยว ส่งเสริมให้มีกลุ่มรักษาสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษารพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 6 ด้าน

1. ด้านการลดรายจ่าย ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีการวางแผนชีวิตที่มีระเบียบ คือ การทำบัญชีครัวเรือน เพื่อจะได้อะไร ครอบคร้ามมีรายรับ รายจ่าย สถานะทางการเงินเป็นอย่างไร และสิ่งใดที่ควรลด วิธีการดำเนินงานเริ่มต้นจาก ครัวเรือนที่เป็นแกนนำ คณะกรรมการหมู่บ้านและผู้นำกลุ่มต่าง ๆ จำนวน 30 ครัวเรือน จัดทำบัญชี เป็นต้นแบบและให้ขยายเพิ่มอีกคนละ 1 ครัวเรือน โดยการจัดทำบัญชีที่ชื่อว่า “บัญชีคูหู” 1 คูหู 1 บัญชี จึงทำให้หมู่บ้านมีการทำบัญชีครัวเรือน 100% และคณะกรรมการหมู่บ้านได้พิจารณา คัดเลือกผู้ทำบัญชีดีเด่นเขตละ 1 ครัวเรือน เพื่อมอบเกียรติบัตรเป็นผู้จัดทำบัญชีดีเด่น และหาก ครอบคร้ามใดไม่ทำบัญชีให้เป็นปัจจุบัน จะไม่มีสิทธิได้รับเงินสนับสนุน หรือเงินทุนจากกองทุน ต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ครัวเรือนปลอดดอกเบี้ย สมาชิกทุกคนไม่เสพสิ่งเสพติด ไม่เล่นการพนัน ประพฤติอยู่ในศีลธรรมอันดี เป็นหมู่บ้านที่ไม่มีบุหรีและสุราขาย การปลูกผักสวนครัว เมื่อมีพื้นที่ว่างบริเวณบ้านให้เกิดประโยชน์ทุกครัวเรือน จะมีการปลูกผักสวนครัวไว้บริโภคทุกครัวเรือน

2. ด้านการเพิ่มรายได้ ทุกครัวเรือนจะต้องมีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ นอกจากอาชีพหลัก การปลูกยางพาราแล้ว อย่างน้อยครัวเรือนละ 1 อย่าง จึงมีกลุ่มส่งเสริมอาชีพ คือ กลุ่มเลี้ยงปลาจุก 15 ครัวเรือน รายได้เฉลี่ย 3,250 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน กลุ่มจักสานกระเปาะและทำน้ำยาล้างจาน จำนวน 30 ครัวเรือน รายได้เฉลี่ยเดือนละ 3,480 บาท ต่อครัวเรือน กลุ่มเลี้ยงแพะ 30 ครัวเรือน รายได้เฉลี่ยเดือนละ 2,500 บาทต่อครัวเรือน นอกจากนี้ประชาชนในหมู่บ้านยังใช้เทคโนโลยีที่เป็น ภูมิปัญญาของชุมชนในการเพิ่มรายได้ คือการเลี้ยงผึ้งป่า และเลี้ยงไส้เดือนดินพันธุ์อาฟริกา เพื่อเอา น้ำเลี้ยงและขี้ของไส้เดือนดินใช้เป็นปุ๋ยในการปลูกผักสวนครัว

3. ด้านการประหยัด การออมทรัพย์ในหมู่บ้านมีแหล่งเงินทุนสำหรับให้สมาชิก ออมทรัพย์ 2 กองทุน คือกองทุนกลางของหมู่บ้าน และกลุ่มออมทรัพย์ โดยที่ทุกคนสามารถเป็น สมาชิกได้ทั้ง 2 กองทุนและกฎระเบียบทุกคนจะต้องฝากเงินออมกองทุนไม่น้อยกว่า 100 บาทต่อเดือน

4. ด้านการเรียนรู้ การเรียนรู้ของชุมชนบ้านเขานา ได้มีการบันทึก และถ่ายทอดภูมิ ปัญญาสู่เยาวชนและประชาชนที่มาศึกษาดูงาน 1) การขยายพันธุ์มะนาว โดยวิธีการปักชำกิ่งมะนาว แบบควมแน่นและการชำใบ ซึ่งเป็นวิธีการที่ได้ ดังนี้ โดยการปักชำในภาชนะขวดพลาสติกใส โดยใช้ดินผสมขี้เถ้า แกลบ อัดให้แน่นแล้วตัดกิ่งมะนาวเท่าดินสอด ตัดใบออก ปักชำแล้วใช้ ถุงพลาสติกคลุม ส่วนการชำใบก็ใช้ใบมะนาวและตัดปลายใบออกมาปักชำในดินผสมทรายและ ขี้เถ้าแกลบเป็นส่วนผสม 2) การผลิตน้ำส้มควันไม้ วิธีการ คือ การใช้ควันไม้จากเตาเผาถ่าน โดยใช้

ควันทาเผาผ่านความร้อนกลายเป็นไอน้ำและหยดน้ำ นำมาใช้ประโยชน์ในการกำจัดแมลง ปลวก และโรคเชื้อราที่เป็นศัตรูพืช ดับกลิ่นในคอกสัตว์และถังขยะ 3) การฟักไข่ด้วยไฟฟ้า วิธีการ โดยใช้ตู้เย็นเก่า ๆ ที่ทิ้งแล้ว นำมาปรับเปลี่ยนเป็นตู้ฟักไข่ด้วยไฟฟ้า 4) การเลี้ยงไส้เดือนดิน วิธีการ ใช้กะละมังใส่ขี้วัวผสมทรายชนิดห่อแล้วปล่อยตัวไส้เดือนกะละมังละ 20 ตัว แล้วค่อย ๆ เติมขี้วัว ทุก 3 วัน จากพื้นที่ทำที่รองรับเยียวไส้เดือน แล้วกวาดขี้ไส้เดือนไปใช้ทำปุ๋ยได้เป็นอย่างดี 5) การเลี้ยงผึ้งป่า โดยการใช้ลังไม้ให้ผึ้งป่าเข้ามาทำรังในลังไม้หาขี้ผึ้งมาต่อ ผึ้งก็จะเข้ามาอยู่ หมั่นสังเกต มด ซึ่งเป็นศัตรูธรรมชาติ หลังจากนั้นควรสังเกตดูว่าน้ำผึ้งเกิดแล้วยังก็สามารถเก็บเกี่ยวน้ำผึ้งได้ อีกวิธีหนึ่งก็คือ จับนางพญาผึ้งไปไว้ในรัง จะมีทหารผึ้งตามมาช่วยทำรัง 6) การผลิตปุ๋ยชีวภาพและปุ๋ยหมักน้ำ โดยการใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ปุ๋ยคอก เศษหญ้า ช้างข้าวโพด นำมาหมักพร้อมกัน แล้วรดด้วยน้ำ EM (Effective Microorganism) เป็นตัวย่อยสลายจะได้ปุ๋ยหมักที่มีคุณภาพดี ส่วนน้ำหมักชีวภาพ โดยการใช้ผลไม้เน่า เช่น สับปะรด มะม่วง ใส้ถั้วหมักใส่น้ำแล้วใช้เอเอ็มผสมด้วย กากน้ำตาล หมักทิ้งไว้ 7-10 วัน สามารถนำไปใช้เป็นปุ๋ยน้ำได้ 7) การทำเฟอร์นิเจอร์จากรากไม้ วิธีการ โดยใช้กิ่งไม้ หรือรากไม้ นำมาแกะสลัก เป็นเฟอร์นิเจอร์รูปต่าง ๆ เป็นของที่ระลึกและใช้ประดับตกแต่งบ้าน 8) พืชสมุนไพร สมุนไพรที่เป็นยาและสมุนไพรเครื่องแกงป่า มีมากมายหลายชนิด มีการอนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลานได้ใช้ประโยชน์ เช่น ปลาไหลเผือก กำแพงเจ็ดชั้น ย่านาง เหล่านี้เป็นสมุนไพรที่หายาก แต่หมู่บ้านเขานาจะอนุรักษ์ไว้ทุกอย่าง

ในเรื่องภูมิปัญญาเป็นฐานเรียนรู้ที่ให้เยาวชนรุ่นหลังและผู้คนที่มาติดต่อเยี่ยมชมหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ได้เป็นความรู้ นำไปปฏิบัติใช้กับวิถีชีวิตได้เป็นอย่างดี ส่วนมากจะเป็นนักเรียน นักศึกษา หน่วยงานภาครัฐ นำเกษตรกรรมมาศึกษาดูงาน โดยเฉพาะเรื่องของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีห้องประชุมจัดนิทรรศการ บรรยายความรู้ สามารถรับคนเข้าเรียนรู้ได้ประมาณ 200 คน มีการถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เดือนละ 2 ครั้งเป็นอย่างน้อย

5. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หลักการของชุมชน “หมู่บ้านสะอาด ปราศจากเชื้อโรค ธรรมชาติที่มีคุณค่า รักษาให้มั่นคง” โดยหมู่บ้านมีข้อตกลงร่วมของชุมชน ดังต่อไปนี้ ทุกวันศุกร์ทุกครัวเรือนจะต้องออกมาพัฒนาหมู่บ้าน มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ 1 กลุ่มมีหน้าที่อนุรักษ์ดูแล บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ มีนายชาคริต ชูทอง เป็นประธาน มีเรือนเพาะชำกล้าไม้ของหมู่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้านร่วมกันปลูกในวันสำคัญ หมู่บ้านจัดทำถนนกินได้ ปลูกตะไคร้ ข่า ตลอดสองข้างทางถนน ระยะทาง 2 กิโลเมตร ทุกครัวเรือนจะต้องปลูกผักสวนครัว จัดให้ดูสวยงาม การจัดการขยะของชุมชน มีสถานที่เก็บขยะและแยกขยะทุกเขตการปกครอง จะสังเกตเห็นได้ว่า หมู่บ้านเขานาทั้งหมู่บ้านจะไม่มีขยะ อยู่อย่างสะอาดมีระเบียบ มีการแยกขยะทาง

หมู่บ้านจะนำไปขายเพื่อนำเงินมาพัฒนาหมู่บ้าน ส่วนขยะที่ย่อยสลายได้ก็จะจัดทำเป็นปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยหมัก จึงทำให้หมู่บ้านมีความสะอาดร่มรื่นน่าอยู่

6. ด้านเอื้ออาทร บ้านเขานาให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในการที่ทำให้ชุมชนมีความรัก ความเอื้ออาทร ความสามัคคีในชุมชน โดยการให้ทุกคนมีส่วนร่วม ชีดหลักการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสุข และสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนรักหมู่บ้าน รักชุมชน รักสังคมทุกคนอยู่ร่วมกันเหมือนพี่เหมือนน้อง เป็นญาติมิตรกัน ร่วมกันพัฒนา โดยเฉพาะการช่วยเหลือ สวัสดิการแก่ชุมชนและคนจน คนด้อยโอกาส โดยมีกองทุนกลางหมู่บ้านจัดสวัสดิการชุมชน ในกรณีสมาชิกเข้ารักษาในโรงพยาบาลเกิน 1 วัน ยกเว้นอุบัติเหตุจากรถ ครั้งละ 1,000 บาท สมาชิกแต่งงานได้รับสวัสดิการ 1,000 บาท สมาชิกเสียชีวิตได้รับสวัสดิการ 1,000 บาท คณะกรรมการ (กลุ่มเผยแพร่ศาสนา) เลี้ยงอาหาร 1 มื้อไม่เกิน 500 บาท การช่วยเหลือกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ไม่เกินครั้งละ 1,000 บาท และการช่วยเหลือกลุ่มผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ป่วยโรคความดัน 14 คน ผู้ป่วยโรคเบาหวาน และความดันโลหิตสูง 4 คน ผู้พิการ 9 คน บุคคลเหล่านี้ได้รับการดูแลจาก อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน เป็นกรณีพิเศษอย่างใกล้ชิด มีปัญหาสามารถนำส่งโรงพยาบาลได้อย่างรวดเร็ว

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และผลสำเร็จ 3 ระดับ ในระดับของ การพัฒนาหมู่บ้านเขานาตามเกณฑ์ตัวชี้วัด กระทรวงมหาดไทย พออยู่ พอกิน 18 ตัวชี้วัด มั่งมี ศรีสุข 23 ตัวชี้วัด

จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค พบว่า
จุดแข็ง (ปัจจัยภายใน)

1) เป็นองค์กรภาคประชาชนมีความเข้มแข็ง 2) คนในชุมชนให้ความร่วมมือในทุกกิจกรรม 3) มีภูมิปัญญาท้องถิ่น(การอนุรักษ์ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา) 4) มีแกนนำชุมชนที่เข้มแข็ง 5) ทุกคนในชุมชนมีความรักสามัคคี 6) มีกลุ่ม องค์กร ที่เข้มแข็ง 7) มีศูนย์เรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง 8) เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ 9) เป็นหมู่บ้านเกษตรต้นแบบของจังหวัดสงขลา ปี พ.ศ. 2558 10) เป็นหมู่บ้านที่ได้รับรางวัลเชิดชูในด้านต่าง ๆ มากมาย 11) มีคณะศึกษามาดูงานด้านเศรษฐกิจพอเพียงทุกเดือน

จุดอ่อน (ปัจจัยภายใน)

1) ขาดความรู้ด้านการประกอบอาชีพเสริม เช่น การแปรรูป ถนอมอาหาร 2) ผลผลิตทางการเกษตรไม่แน่นอน 3) น้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ 4) น้ำดื่มไม่เพียงพอ 5) ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์

โอกาส

บ้านเขานา เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการผลิตสินค้าเกษตร โดยเฉพาะไม้ผล เช่น เงาะ ลองกอง ทุเรียน มังคุด ศักยภาพพื้นที่เหมาะแก่การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงการเกษตรและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยใช้ฐานเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นจุดขาย

อุปสรรค (ปัจจัยภายนอก)

จากเหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา มี กระจะ เทพา นาทวี และ สะบ้าย้อย ส่งผลต่อความมั่นใจในความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการอาชีพในบ้านเขานา ผลผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำ โดยเฉพาะผลไม้ เช่น ทุเรียน มังคุด ลองกอง พ่อค้าภายนอกไม่กล้าเข้ามารับซื้อ หรือเข้ามาถักตราค่าให้ต่ำ

ตารางที่ 4.1 แสดงผลการประเมินเกณฑ์ตัวชี้วัดหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ของกระทรวงมหาดไทย

ค่าคะแนนผ่านเกณฑ์การประเมิน ต้องได้คะแนนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 50 และต้องได้คะแนนครบทุกด้าน
ตัวชี้วัดสำหรับการประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

1. ด้านจิตใจและสังคม ประกอบด้วย 7 ตัวชี้วัด			
ตัวชี้วัดที่	เกณฑ์การประเมิน	หน่วยการประเมิน	ผลการประเมิน
<p>★</p> <p>1. มีความสามัคคีและและความร่วมมือของคนในหมู่บ้าน</p> <p>1.1 การประชุม/จัดเวทีประชาคม เพื่อแก้ไขปัญหา หรือเพื่อการพัฒนา</p> <p>1.2 คนในหมู่บ้าน/ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน</p>	<p>☒ 1. หมู่บ้าน/ชุมชนมีการประชุม/ จัดเวทีประชาคมอย่างน้อย 12 ครั้ง ต่อปี</p> <p>☒ 2. คนในหมู่บ้าน/ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน โดยพิจารณาจากการผ่านเกณฑ์ จปฐ.(ผ่านทั้ง 2 ข้อ)</p> <p>* คนในครัวเรือน อย่างน้อย 1 คน เป็นสมาชิกกลุ่มหรือผ่านเกณฑ์ จปฐ. ข้อ 38</p> <p>* คนในครัวเรือนอย่างน้อย 1 คน เคยร่วมทำกิจกรรมสาธารณะด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน/ชุมชน หรือผ่านเกณฑ์ จปฐ. ข้อ 41</p>	<p>1. หมู่บ้าน/ชุมชน</p> <p>2. ครัวเรือน</p>	<p>☒ ผ่าน 2 ข้อ</p> <p>☐ ไม่ผ่าน</p>
<p>★</p> <p>2. มีข้อปฏิบัติของหมู่บ้าน มีข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้คนใน หมู่บ้าน/ชุมชนต้องปฏิบัติ</p> <p>ควรปฏิบัติและ/หรือข้อห้ามปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณีเพื่อให้เกิดความสงบสุข</p>	<p>☒ 1 หมู่บ้าน/ชุมชน มีการจัดทำข้อปฏิบัติ ตามกฎ ระเบียบ เป็นลายลักษณ์อักษร หรือจารีต วัฒนธรรม ประเพณี ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา ที่ก่อให้เกิดความสงบของคนในหมู่บ้าน/ชุมชน</p> <p>☒ 2. คนในหมู่บ้าน/ชุมชน ร้อยละ 70 ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติของหมู่บ้าน</p>	<p>1. ครัวเรือน</p> <p>2. หมู่บ้าน/ชุมชน</p>	<p>☒ ผ่าน 2 ข้อ</p> <p>☐ ไม่ผ่าน</p>

ตัวชี้วัดที่	เกณฑ์การประเมิน	หน่วยการประเมิน	ผลการประเมิน
<p>★★</p> <p>3. มีกองทุนในรูปแบบสวัสดิการแก่สมาชิก</p> <p>1. หมู่บ้านมีกองทุนสวัสดิการแก่สมาชิกในชุมชน</p> <p>2. มีการจัดสวัสดิการภายในหมู่บ้าน/ชุมชนที่ยากจน ด้อยโอกาส และคนที่ประสบปัญหา</p>	<p>☒ 1. หมู่บ้าน/ชุมชนมีกองทุนในรูปแบบสวัสดิการอย่างน้อย 1 กองทุนและสมาชิกในชุมชนมีโอกาสได้รับบริการจากกองทุนครบทุกคน</p> <p>☒ 2. คนยากจน ด้อยโอกาส และคนที่ประสบปัญหาได้รับ การช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการ อย่างน้อยร้อยละ 50</p>	<p>1. หมู่บ้าน/ชุมชน</p> <p>2. หมู่บ้าน/ชุมชน</p>	<p>☒ ผ่าน 2 ข้อ</p> <p>☐ ไม่ผ่าน</p>
<p>★</p> <p>4. ยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตย</p> <p>คนในหมู่บ้าน/ชุมชนมีความตื่นตัวและรู้จักรักษาสีตทหน้าที และเสรีภาพทางการเมืองและในฐานะพลเมืองของประเทศ</p>	<p>☒ 1. คนในหมู่บ้าน/ชุมชน ที่มีสิทธิเลือกตั้งและอาศัยอยู่จริง ไปใช้สิทธิเลือกตั้งครั้งหลังสุด ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 90 ของคนที่มีสิทธิเลือกตั้งและอาศัยอยู่จริง (ผ่านเกณฑ์ จปฐ.ข้อ 42)</p> <p>☒ 2. การจัดเวทีประชาคม มีตัวแทนคนในครัวเรือนเข้าร่วมเวทีร้อยละ 70 ของครัวเรือนในหมู่บ้าน/ชุมชน</p>	<p>1. หมู่บ้าน/ชุมชน</p> <p>2. หมู่บ้าน/ชุมชน</p>	<p>☒ ผ่าน 2 ข้อ</p> <p>☐ ไม่ผ่าน</p>
<p>★★</p> <p>5. มีคุณธรรม/จริยธรรม</p> <p>หมู่บ้าน/ชุมชนยึดมั่นในคุณธรรม/จริยธรรมอันดีงาม ซึ่งคนในหมู่บ้าน/ชุมชนประพฤติตนและปฏิบัติร่วมกันในการดำรงชีวิต</p>	<p>☒ 1. คนในหมู่บ้าน/ชุมชนปฏิบัติศาสนากิจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน (ทั้งหมู่บ้าน) อย่างน้อยปีละ 3-4 ครั้ง</p> <p>☒ 2. คนในหมู่บ้าน/ชุมชนปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีและมารยาทไทย</p> <p>☐ 3. มีกิจกรรมประกาศเกียรติคุณบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีต่อคนในหมู่บ้าน</p> <p>☒ 4. มีการแบ่งปัน ช่วยเหลือ เกื้อกูล ยกย่องให้เกียรติ</p> <p>☐ 5. หมู่บ้าน/ชุมชน สามารถจัดการ</p>	<p>1. หมู่บ้าน/ชุมชน</p> <p>2. หมู่บ้าน/ชุมชน</p> <p>3. หมู่บ้าน/ชุมชน</p> <p>4. ครัวเรือน</p> <p>5. หมู่บ้าน/ชุมชน</p>	<p>☒ ผ่าน 3 ข้อ</p> <p>☐ ไม่ผ่าน</p>

ตัวชี้วัดที่	เกณฑ์การประเมิน	หน่วยการประเมิน	ผลการประเมิน
	ความชัดเจนได้		
<p>6. มีคนในหมู่บ้าน ชุมชน ปลอดภัย</p> <p>คนในหมู่บ้าน/ชุมชนปฏิบัติตนเพื่อลด ละ เลิกอบายมุข โดยวิธีการต่างๆ หรือไม่ เกี่ยวข้องกับอบายมุขเลย</p>	<p>☒ 1. หมู่บ้าน/ชุมชนปลอดภัยเสพติดในรอบปีที่ผ่านมาร้อยละ 100</p> <p>☒ 2. หมู่บ้าน/ชุมชนมีกระบวนการส่งเสริมการลด ละ เลิก อบายมุข อย่างน้อย 1 กิจกรรม ในรอบปีที่ผ่านมาร้อยละ 100</p> <p>☒ 3. คนในหมู่บ้าน/ชุมชนไม่ติดสุรา ผ่านเกณฑ์ จปฐ. ข้อ 32 ร้อยละ 100</p> <p>☒ 4. คนในหมู่บ้าน/ชุมชนไม่สูบบุหรี่ ร้อยละ 90 (ผ่านเกณฑ์ จปฐ. ข้อ 33)</p> <p>☒ 5. คนในหมู่บ้าน/ชุมชนไม่ติดการพนัน 100 %</p> <p>☒ 6. ครอบครัวอบอุ่น ในรอบปีที่ผ่านมาร้อยละ 100 หรือตามเกณฑ์ จปฐ. ข้อ 21) ครัวเรือนนี้มีโอกาสอยู่พร้อมหน้ากัน มีความเคารพ นับถือซึ่งกันและกัน มีการปรึกษาหารือ สมาชิกในครัวเรือนไม่เคยหนีออกจากบ้าน คนอยู่คนเดียวมีความสุข ซึ่งมีลักษณะเป็นครอบครัวอบอุ่น ร้อยละ 100 หรือตามเกณฑ์ จปฐ. ข้อ 21)</p>	หมู่บ้าน/ชุมชน	<p>☐ ผ่าน 3 ข้อ (ต้องผ่านข้อ 1,2 และข้ออื่นอีก 1 ข้อ)</p> <p>☐ ไม่ผ่าน</p>
<p>7. มีความเชื่อมั่นในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>หมู่บ้าน/ชุมชนเรียนรู้ เข้าใจ และ นำหลักการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต</p>	<p>☒ 1. หมู่บ้าน/ชุมชน นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างน้อย 6 ครั้ง</p> <p>☒ 2. ครัวเรือนหลักนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ อย่างน้อย ร้อยละ 70 ของครัวเรือนในหมู่บ้าน</p>	หมู่บ้าน/ชุมชน	<p>☒ ผ่าน 2 ข้อ</p> <p>☐ ไม่ผ่าน</p>

ตัวชี้วัดที่	เกณฑ์การประเมิน	หน่วยการประเมิน	ผลการประเมิน
2. ด้านเศรษฐกิจ 5 ตัวชี้วัด			
★ 8.มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน คนในครัวเรือนมีการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย ของครัวเรือนเป็นประจำ	☒ มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือนเป็นประจำ ร้อยละ 50 ของครัวเรือนในชุมชน	ครัวเรือน	☒ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน
★★ 9. มีกิจกรรมลดรายจ่ายและสร้างรายได้ คนในหมู่บ้านมีการทำกิจกรรมเพื่อลดรายจ่ายในชีวิตประจำวัน และสามารถสร้างรายได้เพิ่มจากกิจกรรมดังกล่าวได้	☒ ครัวเรือนมีการผลิตและการอุปโภค/บริโภค เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน ร้อยละ 75 ของครัวเรือนในชุมชน (ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก ใช้ทุกอย่างที่ทำ ทำทุกอย่างที่ใช้)	ครัวเรือน	☒ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน
★ 10 มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพหลักของหมู่บ้าน คนในหมู่บ้านมีการเรียนรู้ปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งในด้านการผลิต การตลาด การจัดการ และเงินทุน เพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้นและมีคุณภาพดีขึ้น	☒ 1. คนในครัวเรือนร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน/ชุมชนผ่านเกณฑ์ จปฐ. ข้อ 38 ร้อยละ 95 ☒ 2. กลุ่ม/องค์กรในหมู่บ้าน/ชุมชน มีการพัฒนาทักษะด้านการประกอบอาชีพ และมีกระบวนการจัดการองค์ความรู้	1. ครัวเรือน 2. หมู่บ้าน/ ชุมชน	☒ ผ่าน 2 ข้อ ☐ ไม่ผ่าน
★★ 11 มีกิจกรรมการออมที่หลากหลาย หมู่บ้านมีการส่งเสริมให้คนในหมู่บ้านเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ และ/หรือส่งเสริมกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ พัฒนารูปแบบการออมเงินให้หลากหลาย (กลุ่ม	☒ 1. ครัวเรือนมีการเก็บออมเงิน ร้อยละ 80 ของครัวเรือนทั้งหมด (ผ่านเกณฑ์ จปฐ. ข้อ 31) ☒ 2. หมู่บ้าน/ชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์ และ/หรือกองทุนการเงินอื่น ๆ อย่างน้อยจำนวน 3 กลุ่ม	1. ครัวเรือน 2. หมู่บ้าน/ ชุมชน 3. ครัวเรือน	☒ ผ่าน 2 ข้อ (ต้องผ่านข้อ 1) ☐ ไม่ผ่าน

ตัวชี้วัดที่	เกณฑ์การประเมิน	หน่วยการประเมิน	ผลการประเมิน
ออมสัจจะ กองทุนหมู่บ้าน (เยาวชน) เพื่อนำไปลงทุน	☒ 3.ครัวเรือนมีการออมเงินที่ในรูปแบบอื่น ๆ เช่น ออมวันละ 1 บาท		
12. มีการดำเนินงานในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่มีการดำเนินงานในลักษณะเดียวกับรูปแบบวิสาหกิจชุมชน หมู่บ้านมีการจัดตั้งและบริหารจัดการกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่มีการดำเนินงานในลักษณะเดียวกับรูปแบบวิสาหกิจชุมชน	☒ 1. หมู่บ้าน/ชุมชนมีจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มที่มีการดำเนินงานในลักษณะเดียวกับรูปแบบวิสาหกิจชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในหมู่บ้าน/ชุมชน อย่างน้อย 1 กลุ่ม ☒ 2. กลุ่มตามข้อ 1 มีกิจกรรมให้บริการและสร้างรายได้หรือลดรายจ่ายแก่สมาชิกอย่างน้อย 1 กิจกรรม เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างเพียงพอภายในชุมชน และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน (เช่น โรงสีชุมชนร้านค้าชุมชน บั่มน้ำมัน ฯลฯ)	1. หมู่บ้าน/ชุมชน 2. หมู่บ้าน/ชุมชน	☒ ผ่าน 2 ข้อ ☐ ไม่ผ่าน
3. ด้านการเรียนรู้ประกอบด้วย 7 ตัวชี้วัด			
★ 13. มีข้อมูลของชุมชน มีกระบวนการจัดเก็บ รวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ของชุมชน	☒ หมู่บ้าน/ชุมชนมีกระบวนการจัดเก็บ รวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ของหมู่บ้าน/ชุมชน ครบทุกขั้นตอน ดังนี้ - มีการประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจ ฯ - จัดเก็บ โดยอาสาสมัคร - บันทึก/ประมวลผล - การประชาคม เพื่อรับรองผล - จัดทำสำเนาข้อมูลเก็บไว้ที่ศูนย์เรียนรู้ของหมู่บ้าน/ชุมชน	หมู่บ้าน/ชุมชน	☒ ผ่านทุกขั้นตอน ☐ ไม่ผ่าน
* * ตัวชี้วัดที่ 14 หมู่บ้านหรือชุมชน มีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลและแผนชุมชน	☒ 1.หมู่บ้าน/ชุมชนมีการนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน เช่น การจัดทำแผนชุมชน	1. หมู่บ้าน/ชุมชน 2. หมู่บ้าน/ชุมชน	☒ ผ่าน 2 ข้อ ☐ ไม่ผ่าน

ตัวชี้วัดที่	เกณฑ์การประเมิน	หน่วยการประเมิน	ผลการประเมิน
	แผนการพัฒนากลุ่ม/องค์กร ☒ 2. หมู่บ้าน/ชุมชน สามารถนำกิจกรรม ในแผนชุมชน ไปปฏิบัติจริงอย่างน้อย ร้อย ละ 30 ของแผนชุมชน	ชุมชน	
15.มีการค้นหาและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างคุณค่า หมู่บ้านมีกระบวนการสืบค้น รวบรวม จัดหมวดหมู่ และเรียนรู้ จากความรู้หรือภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่น และใช้ประโยชน์ เพื่อเพิ่มคุณค่าหรือมูลค่า	☒ หมู่บ้าน/ชุมชนมีกระบวนการ สืบค้น รวบรวม จัดหมวดหมู่ และเรียนรู้จาก ความรู้หรือภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ใน ท้องถิ่น และใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มคุณค่า หรือมูลค่า - มีการจัดบันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่น - มีการรวบรวมและแยกหมวดหมู่ - มีกิจกรรมสืบทอดและถ่ายทอด ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น - นำภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้ในการทำ กิจกรรม อย่างน้อย 1 กิจกรรม	หมู่บ้าน/ ชุมชน	☒ ผ่านทุก ขั้นตอน ☐ ไม่ผ่าน
★ 16.มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ในชุมชน หมู่บ้านมีการจัดสถานที่สำหรับ เป็นศูนย์เรียนรู้ให้คนในและนอก หมู่บ้านได้ค้นคว้าหาความรู้ เรียนรู้ องค์ความรู้ และใช้ความรู้ ในการดำรงชีวิต	☒ หมู่บ้าน/ชุมชนมีการจัดสถานที่สำหรับ เป็นศูนย์เรียนรู้ และมีการใช้ประโยชน์จาก ศูนย์เรียนรู้ให้แก่คนในและนอกหมู่บ้าน	หมู่บ้าน/ ชุมชน	☒ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน
★ 17.มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน 1. มีกิจกรรม การเรียนรู้ และ ถ่ายทอดเทคโนโลยีและวิทยาการ	☒ 1. หมู่บ้าน/ชุมชนมีกิจกรรมการเรียนรู้ และถ่ายทอดเทคโนโลยีและวิทยาการ ใหม่ๆ โดยคนในชุมชนหรือนอกชุมชน อย่างน้อย จำนวน 4 กิจกรรม	1. หมู่บ้าน/ ชุมชน 2. ครั้วเรือน	☒ ผ่าน 2 ข้อ ☐ ไม่ผ่าน

ตัวชี้วัดที่	เกณฑ์การประเมิน	หน่วยการประเมิน	ผลการประเมิน
<p>ใหม่ๆ โดยคนในชุมชนหรือนอกชุมชน</p> <p>2. มีการนำไปใช้อย่างเหมาะสมและเกิดความคุ้มค่า</p>	<p>☒ 2. คนในหมู่บ้านที่ได้เรียนรู้แล้วนำไปใช้อย่างเหมาะสมและเกิดความคุ้มค่าไม่น้อยกว่า ร้อยละ 50 ของคนที่เรียนรู้</p>		
<p>18.มีการสร้างเครือข่ายภาคีการพัฒนา</p> <p>หมู่บ้านมีกระบวนการเชื่อมโยงเครือข่ายในระดับกลุ่มและ/หรือระดับหมู่บ้านเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร ประสานงานและทำกิจกรรมต่างๆ</p>	<p>☒ หมู่บ้าน/ชุมชนมีการเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ระดับกลุ่ม/เครือข่ายเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้าน/ชุมชนหน่วยงาน องค์กร สถาบันการศึกษา ฯลฯ</p>	หมู่บ้าน / ชุมชน	☐ ผ่าน ☒ ไม่ผ่าน
<p>★★</p> <p>19. มีการปฏิบัติตามหลักการของการพึ่งตนเอง</p> <p>คนในหมู่บ้าน “คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น”</p>	<p>☒ 1. หมู่บ้าน/ชุมชน สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ด้วยตนเอง อย่างน้อย 2 เรื่องในรอบปีที่ผ่านมา</p> <p>☒ 2. หมู่บ้าน/ชุมชน มีการจัดทำแผนชุมชน โดยกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน</p>	<p>1. หมู่บ้าน/ชุมชน</p> <p>2. หมู่บ้าน/ชุมชน</p>	☒ ผ่าน <p>2 ข้อ</p> ☐ ไม่ผ่าน
<p>4.ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด</p>			
<p>★</p> <p>20. มีจิตสำนึกของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p> <p>หมู่บ้านมีการสร้างจิตสำนึกดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน</p>	<p>☒ 1. หมู่บ้าน/ชุมชน มีกิจกรรมให้ความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p> <p>☒ 2. หมู่บ้าน/ชุมชน มีการวางแผนการอนุรักษ์ ฯ</p>	หมู่บ้าน/ชุมชน	☒ ผ่าน <p>2 ข้อ</p> ☐ ไม่ผ่าน

ตัวชี้วัดที่	เกณฑ์การประเมิน	หน่วยการประเมิน	ผลการประเมิน
<p>★ 21.มีกลุ่ม/องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม หมู่บ้านมีกลุ่ม/องค์กรที่คนใน หมู่บ้านร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อ อนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม และเชื่อมโยงเป็น เครือข่าย กับกลุ่ม/องค์กรด้าน สิ่งแวดล้อมอื่นๆ</p>	<p>☒1.หมู่บ้าน/ชุมชน มีการจัดตั้งกลุ่มๆ เพื่อการบริหารจัดการ ยึดหลักการมีส่วนร่วม (เช่น กลุ่มผู้ใช้น้ำรักษาน้ำๆ) ☒2. หมู่บ้าน/ชุมชน มีการเชื่อมโยง เครือข่ายด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูล ข่าวสาร มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ฯลฯ)</p>	<p>1. หมู่บ้าน/ ชุมชน 2. หมู่บ้าน/ ชุมชน</p>	<p>☒ผ่าน 2 ข้อ ☐ไม่ผ่าน</p>
<p>★★ 22.มีการใช้พลังงานทดแทนที่ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของ ชุมชน หมู่บ้านมีกระบวนการส่งเสริม ให้คนในหมู่บ้านเรียนรู้ ทดลอง และเลือกใช้พลังงานทดแทน ต่างๆที่เหมาะสมสอดคล้องกับ สภาพแวดล้อมและสภาพ เศรษฐกิจ</p>	<p>☒1.ครัวเรือนมีกิจกรรมส่งเสริมการ ลดการใช้พลังงาน ร้อยละ 25 ของ ครัวเรือนในหมู่บ้าน/ชุมชน เช่น การ เปลี่ยนหลอดไฟแบบประหยัด การใช้ รถจักรยานแทนการใช้รถยนต์ ฯลฯ ☒2. ครัวเรือน มีการผลิตและใช้ พลังงานทดแทน ร้อยละ 25 ของ ครัวเรือนในหมู่บ้าน/ชุมชน (เช่น การทำ น้ำมันเชื้อเพลิงจากพืช,สัตว์ หรือน้ำมัน ที่ผ่านการใช้งานแล้ว(ไบโอดีเซล) การ ทำแก๊สหุงต้มจากมูลสัตว์ ฯลฯ) ☒3. หมู่บ้าน/ชุมชน มีกิจกรรมเพื่อการ ลดการใช้พลังงานและมีการผลิตและใช้ พลังงานทดแทน ร่วมกัน อย่างน้อยปี ละ 1 ครั้ง</p>	<p>1. ครัวเรือน 2. ครัวเรือน 3. หมู่บ้าน/ ชุมชน</p>	<p>☐ผ่าน 2 ข้อ ☒ไม่ผ่าน</p>
<p>23. มีการสร้างมูลค่าเพิ่มจาก ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม หมู่บ้านมีกระบวนการเรียนรู้ พัฒนา และจัดการการใช้</p>	<p>☐หมู่บ้าน/ชุมชน มีกิจกรรมการใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดรายได้อย่าง ยั่งยืน (เช่น หมู่บ้านท่องเที่ยว หัตถกรรม เชิงเกษตร อนุรักษ์ แปรรูป</p>	<p>หมู่บ้าน/ชุมชน</p>	<p>☒ผ่าน ☐ไม่ผ่าน</p>

ตัวชี้วัดที่	เกณฑ์การประเมิน	หน่วยการประเมิน	ผลการประเมิน
ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดรายได้ อย่างยั่งยืน	ผลิตภัณฑ์ การทำปุ๋ยหมัก การทำ น้ำส้มควันไม้ ฯลฯ)		

ผลการประเมิน

- ผ่าน ตัวชี้วัด
ไม่ผ่าน ตัวชี้วัด

ระดับของหมู่บ้าน

- ระดับ “พออยู่ พอกิน”
 ระดับ “อยู่ดี กินดี”
 ระดับ “มั่งมี ศรีสุข”

ที่มา : (สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา, 2560)

การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน การพึ่งตนเองของชุมชนมีการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นองค์กร มีจิตสำนึกเอื้ออาทรช่วยเหลือกัน ชุมชนมีความสามารถในการกำหนดทิศทาง แผนพัฒนาชุมชน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการวิเคราะห์ปัญหาและตัดสินใจ แก้ไขปัญหา ร่วมกัน โดยการใช้ภูมิปัญญาของชุมชน สามารถนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจ ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ ในด้านสินค้าเกษตร การลดต้นทุนการผลิต โดยการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ การเพิ่มรายได้โดยการปลูกผัก และรวมกลุ่ม การเลี้ยงแพะ เลี้ยงปลา และกลุ่มรับซื้อน้ำยาพารา 2) ด้านสังคมวัฒนธรรม ชุมชนมีจิตสำนึก พึ่งตนเอง ใฝ่พัฒนา ค้นหาความรู้ มีความขยันในการประกอบอาชีพ ลด เลิก ละ อบายมุข รับรู้ ข่าวสารจากศูนย์เรียนรู้ชุมชน มีวัฒนธรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนทุกครัวเรือนและยึดถือ กฎระเบียบชุมชน 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีอำนาจและสิทธิ์ในการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน โดยมีกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ หมู่บ้าน เป็นองค์การในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง บ้านเขานา ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา สามารถนำมาสรุปผล และข้อเสนอแนะได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยดังกล่าวพบว่า การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง บ้านเขานา ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ดังนี้

ภูมิสังคม

ชุมชนบ้านเขานามีพื้นที่ทั้งหมด 4,375 ไร่ ประชากร 75 ครัวเรือน จำนวน 293 คน ชาย 155 คน หญิง 138 คน อาชีพส่วนใหญ่ทำการเกษตร สวนยางพารา ไม้ผล และเกษตรผสมผสาน มีกลุ่มส่งเสริมอาชีพ 4 กลุ่ม 1) กลุ่มรับซื้อน้ำยาง 2) กลุ่มเลี้ยงแพะ 3) กลุ่มเลี้ยงปลาดุก 4) กลุ่มจักสาน กระเป๋าและทำน้ำยาล้างจาน มีแหล่งเงินทุนกองทุนหมู่บ้าน 2 กองทุน 1) กองทุนกลางหมู่บ้าน บริการด้านสวัสดิการชุมชน เป็นกองทุนในการพัฒนาหมู่บ้าน 2) กลุ่มออมทรัพย์ บริการด้านร้านค้า สวัสดิการและเงินกองทุนให้ชุมชนกู้ยืมเพื่อการผลิต

การปกครองมีกฎระเบียบขกกติกาในการอยู่ร่วมกันของสังคม เพื่อเป็นข้อบังคับและระเบียบปฏิบัติของชุมชน 8 ข้อ 1) คณะกรรมการหมู่บ้าน แคนนำกลุ่มทุกกลุ่มต้องเข้าร่วมประชุม ประจำเดือนทุกครั้งที่มีการนัดประชุม เพื่อรับนโยบายและชี้แจงผลการดำเนินงานในรอบเดือนที่ผ่านมา หากขาดประชุมติดต่อกัน 3 เดือน ปรับ 100 บาท 2) ครัวเรือนทุกครัวเรือนจะต้องมีตัวแทน เข้าร่วมประชาคมหมู่บ้านทุกครั้งอย่างน้อยครัวเรือนละ 1 คน หากครัวเรือนใดไม่มีตัวแทนเข้าร่วมประชุม ให้ถือว่าไม่ให้ความร่วมมือและขาดติดต่อกัน 3 ครั้ง จะถูกตัดสิทธิในการเข้ากลุ่มและกองทุนต่าง ๆ 3) หากบุคคลใดทำให้ทรัพย์สินของชาวบ้าน หรือสิ่งของที่เป็นสาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้านเกิดความเสียหาย หรือชำรุด ไม่ว่าเจตนาหรือไม่ก็ตามจะต้องชดใช้ค่าเสียหายตามความเป็นจริง 4) บุคคลต่างถิ่น หรือญาติพี่น้องของประชาชนใดที่เข้ามาอาศัยในพื้นที่จะต้องแจ้งและนำบัตรประชาชนมาให้ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านได้รับทราบในทันทีที่เข้ามาพักอาศัยทุกครั้ง

เกิน 1 วัน หากฝ่าฝืน ปรับ 100 บาท 5) การพัฒนาหมู่บ้าน จะพัฒนาทุก ๆ วันศุกร์ (เฉพาะผู้นำ) หากขาดปรับครั้งละ 500 บาท ยกเว้นชาวบ้าน 6) บุคคลใดที่ทำการจับปลาโดยวิธีใดก็ตามที่สระน้ำสาธารณะหมู่บ้านหากไม่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการหมู่บ้าน ปรับ 500 บาท 7) ครอบครัวยุติที่ขายยาเสพติดที่ร้ายแรง หากถูกจับถึง 3 ครั้ง ห้ามผู้นำศาสนาและผู้นำชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมใด ๆ ที่ครัวเรือนนั้น ๆ จัดขึ้น หากฝ่าฝืน ปรับ 1,000 บาท 8) ทุกคนจะต้องยึดถือและปฏิบัติตามกฎระเบียบของหมู่บ้านหากบุคคลใดไม่ปฏิบัติตาม จะถูกดำเนินการตามกฎหมายที่วางไว้ทุกประการ

แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 เขต ดังนี้ เขตที่ 1 บ้านเขาคอก เขตที่ 2 เขตวังมัจฉา เขตที่ 3 เขตบ้านกลาง เขตที่ 4 เขตรวมญาติ เขตที่ 5 เขตชมไก่อ่เดือน เขตที่ 6 เขตหลังสวน เขตที่ 7 เขตบ้านออก แต่ละเขตมีสมาชิก 9-10 คน มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าเขต มีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้บริหารหมู่บ้าน 6 ฝ่าย ดังนี้ 1) ฝ่ายอำนวยการ 2) ฝ่ายปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย 3) ฝ่ายด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน 4) ฝ่ายด้านส่งเสริมเศรษฐกิจฝ่ายการคลัง 5) ฝ่ายด้านการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม 6) ฝ่ายด้านสังคมสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข แต่ละฝ่ายจะมีลักษณะงานให้ปฏิบัติที่ไม่ซ้ำซ้อนกัน และเอื้ออำนวยต่อการพัฒนามีการเชื่อมโยงกันอย่างมีระบบ และปฏิบัติอยู่ในกรอบวิสัยทัศน์ของหมู่บ้าน คือ “ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจพอเพียง ชาวบ้านมีสุข” ทุกเดือนจะมีการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน ประธานเขตและประชาชนทุกครัวเรือนเพื่อการรับรู้อาสา การวางแผนพัฒนา การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและงานตามนโยบายของรัฐ มีการประชุมจัดทำแผนพัฒนาปีละ 2 ครั้ง ครั้งแรกประชุมร่างแผน ครั้งที่ 2 ทบทวนแผนที่ทำแล้วว่ามีปัญหาอะไร และโครงการไหนที่ยังไม่ได้ดำเนินการ มียุทธศาสตร์หลักในการพัฒนา 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม 3) การส่งเสริมการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน 4) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5) การเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง

การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 6 ด้าน

1) ด้านการเรียนรู้ มีการค้นหาและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างคุณค่า และการถ่ายทอดความรู้สู่เยาวชนและบุคคลทั่วไปโดยการสร้างศูนย์เรียนรู้ในชุมชนมีฐานเรียนรู้ 7 ฐาน ดังนี้ การขยายพันธุ์มะนาวโดยวิธีการปักชำแบบควบแน่น การผลิตน้ำส้มควันไม้ การปักไฟด้วยไฟฟ้า การเลี้ยงไส้เดือนดิน การเลี้ยงผึ้งป่า การผลิตปุ๋ยชีวภาพและปุ๋ยหมักน้ำ การทำเฟอร์นิเจอร์จากรากไม้ และพืชสมุนไพร 2) ด้านการเอื้ออารี ชุมชนมีความรักความสามัคคี มีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน โดยใช้หลักร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสุข สร้างจิตสำนึกให้ทุกคนรักหมู่บ้าน รักชุมชน รักสังคม อยู่ด้วยกันเหมือนพี่เหมือนน้อง เป็นญาติมิตรกัน มีสวัสดิการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

โดยเฉพาะคนด้อยโอกาส 14 คน ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน 1 คน ความดันโลหิต 4 คน และผู้พิการ 9 คน บุคคลเหล่านี้ได้รับการดูแลจากอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน เป็นกรณีพิเศษ มีปัญหาพร้อมนำส่งโรงพยาบาลได้ทันทีทั้งที่ 3) ด้านลดรายจ่าย คนในหมู่บ้านลดรายจ่ายโดยการไม่เล่นการพนัน เสพยาเสพติด และอบายมุขต่าง ๆ และยังมีกรจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างมีระบบทุกครัวเรือน โดยใช้วิธีการ บัญชีคู่หู 1คู่หู1บัญชี 4) ด้านการเพิ่มรายได้ ตามกฎระเบียบของหมู่บ้าน ทุกคนจะต้องมีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ มีกลุ่มอาชีพ 4 กลุ่ม และสมาชิกทุกคนจะต้องมีการปลูกผักไว้กินเองในครอบครัว เหลือจำหน่าย กองทุนกลางหมู่บ้านเป็นผู้รับซื้อทั้งหมด เป็นผู้จัดการตลาดให้กับชุมชน 5) ด้านการประหยัด การออมทรัพย์ของชุมชน มีแหล่งออมทรัพย์ 2 แหล่งคือ กองทุนกลางหมู่บ้าน และกลุ่มออมทรัพย์กองทุนกลางเป็นแหล่งสวัสดิการชุมชน ส่วนกลุ่มออมทรัพย์เป็นแหล่งเงินทุน ให้สมาชิกกู้เงินลงทุนทำธุรกิจต่าง ๆ ในชุมชน 6) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หลักการชุมชน “หมู่บ้านสะอาด ปราศจากเชื้อโรค ธรรมชาติมีคุณค่า รักษาให้มั่นคง โดยมีข้อตกลงร่วมกันของชุมชน 6 ข้อ ดังนี้ ทุกวันศุกร์ ทุกครัวเรือนจะต้องออกมาพัฒนาหมู่บ้าน มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ 1 กลุ่ม มีหน้าที่อนุรักษ์ดูแล บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ มี นายชาคริต ชูทอง เป็นประธาน มีเรือนเพาะชำกล้าไม้ของหมู่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้านร่วมกันปลูกในวันสำคัญ หมู่บ้านจัดทำถนนกินได้ ปลูกตะไคร้ ข่า ตลอดสองข้างทางถนน ระยะทาง 2 กิโลเมตร ทุกครัวเรือนจะต้องปลูกผักสวนครัว จัดให้ดูสวยงาม การจัดการขยะของชุมชน มีสถานที่เก็บขยะ และแยกขยะทุกเขตการปกครอง จะสังเกตเห็นได้ว่า หมู่บ้านเขานาทั้งหมู่บ้านจะไม่มียยะ อยู่อย่างสะอาดมีระเบียบ มีการแยกขยะทางหมู่บ้านจะนำไปขายเพื่อนำเงินมาพัฒนาหมู่บ้าน ส่วนขยะที่ย่อยสลายได้ก็จะจัดทำเป็นปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยหมัก จึงทำให้หมู่บ้านมีความสะอาดร่มรื่นน่าอยู่และผลการประเมินตามแบบตัวชี้วัดหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ตามแบบกระทรวงมหาดไทย 23 ตัวชี้วัด ผลการประเมินผ่าน 17 ตัวชี้วัด จัดอยู่ระดับหมู่บ้านอยู่ดี กินดี

กรณีศึกษาปัญหา อุปสรรค และสำเร็จการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านเขานา ผลจากการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรค มีดังนี้

จุดแข็ง (ปัจจัยภายใน)

- 1) องค์กรภาคประชาชนมีความเข้มแข็ง
- 2) คนในชุมชนให้ความร่วมมือในทุกกิจกรรม
- 3) มีภูมิปัญญาท้องถิ่น(การอนุรักษ์ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา)
- 4) มีแกนนำชุมชนที่เข้มแข็ง
- 5)ทุกคนในชุมชนมีความรักสามัคคี
- 6) มีกลุ่ม องค์กร ที่เข้มแข็ง
- 7) มีศูนย์เรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง
- 8) เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
- 9) เป็นหมู่บ้านเกษตรต้นแบบของจังหวัดสงขลา ปี พ.ศ.2558
- 10) เป็นหมู่บ้านที่ได้รับรางวัลเชิดชูในด้านต่าง ๆ มากมาย
- 11) มีคณะศึกษามาดูงานด้านเศรษฐกิจพอเพียงทุกเดือน

จุดอ่อน(ปัจจัยภายใน)

ขาดความรู้ด้านการประกอบอาชีพเสริม เช่น การแปรรูป ถนอมอาหาร 2) ผลผลิตทางการเกษตรไม่แน่นอน 3) น้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ 4) น้ำดื่มไม่เพียงพอ 5) ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์

โอกาส(ปัจจัยภายนอก)

บ้านเขานา เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการผลิตสินค้าเกษตร โดยเฉพาะไม้ผล เช่น เงาะ ลองกอง ทูเรียน มังคุด ศักยภาพพื้นที่เหมาะแก่การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงการเกษตรและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยใช้ฐานเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นจุดขาย

อุปสรรค(ปัจจัยภายนอก)

จากเหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลามี ฉะนระ เทพา นาทวี และ ตะบ้าย้อย ส่งผลต่อความมั่นใจในความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบอาชีพในบ้านเขานา ผลผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำ โดยเฉพาะผลไม้ เช่น ทูเรียน มังคุด ลองกอง พ่อค้าภายนอกไม่กล้าเข้ามาสั่งซื้อ หรือเข้ามาก็กดราคาให้ต่ำ

อภิปรายผลการวิจัย

วิธีการดำเนินงานการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านเขานา ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา จากการวิเคราะห์สรุปผลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มถึงวิธีการดำเนินงานการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 6 ด้าน 1) ด้านการเรียนรู้ ชุมชนบ้านเขานามีกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับคนในชุมชนและชุมชนอื่น มี “ศูนย์เรียนรู้ ชุมชน” เพื่อให้คนและชุมชนได้เรียนรู้การ มีการประชุม ประจำเดือนทุกเดือนเพื่อถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงให้กับคนในชุมชน ได้สอดคล้องกับ เสรี พงศ์พิศ (2554) แนวคิดตัวแบบ (Role Model) ของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนเข้มแข็ง ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่ “กระบวนการ” การเรียนรู้และการจัดการชีวิต จัดการทรัพยากร จัดระบบเศรษฐกิจสังคมของชุมชน โดยมี “สถานที่” ใหญ่เล็กไม่สำคัญ ขอให้ผู้คนสามารถไปพบปะ ประชุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทำงานร่วมกันในชุมชน โดยมี “คณะกรรมการ” ซึ่งอาจเรียกสภาผู้นำหรือชื่ออะไรก็ได้ให้เป็นผู้แทนจากทุกชุมชนในตำบลนั้น ร่วมกันพัฒนา “ยุทธศาสตร์” การพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เครื่องมือการทำประชาชาติวิจัย ทำแผนแม่บทชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อทำแผนชีวิตของชุมชน จัดการเพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองให้มากที่สุด

กระบวนการเรียนรู้และการจัดการขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมหรือบริบทของภูมิสังคมของแต่ละแห่ง แต่ก็สามารถสรุปได้ คือเนื้อหาที่เกี่ยวกับการทำการเกษตร ซึ่งเน้น “เกษตรผสมผสาน” เพื่อตอบสนองการบริโภคในครัวเรือนและในชุมชนเป็นหลัก ถ้ามีเกษตรพืชเดี่ยวก็ไม่ควรเอาชีวิตไปผูกไว้กับพืชเดียวนั้นมากเกินไป แลให้สร้าง “ระบบความปลอดภัย” ไว้รองรับในยามที่พืชเดียวนั้นราคาตกหรือเกิดปัญหา 2) ด้านการเอื้ออารีต่อกันชุมชนบ้านเขานาได้มีการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและการรักษาพยาบาลของสมาชิก กรณีเข้ารับรักษาตัวที่โรงพยาบาล สอดคล้องกับวารสารรัตน์ พันธุ์สว่าง และคณะ (2552) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติของหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : บ้านคลองมะพลับ หมู่ที่ 9 ตำบลศรีภิรมย์ อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการกำหนดนโยบายไปปฏิบัติของหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) เพื่อทราบปัญหา อุปสรรคในการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติของหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ภาวะผู้นำของกรรมการ ความรู้ความเข้าใจในนโยบาย การมีส่วนร่วมของชุมชน ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การยอมรับนโยบาย และนำไปสู่ผลการนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ รายจ่ายของครัวเรือนลดลง ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น สมาชิกในครัวเรือนมีการออมเงิน ชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ชุมชนส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ชุมชนมีการเอื้ออารี 3) ด้านการลดรายจ่าย สอดคล้องกับ วารสารรัตน์ พันธุ์สว่าง และคณะ (2552) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติของหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา: บ้านคลองมะพลับ หมู่ที่ 9 ตำบลศรีภิรมย์ อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการกำหนดนโยบายไปปฏิบัติของหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) เพื่อทราบปัญหา อุปสรรคในการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติของหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ภาวะผู้นำของกรรมการ ความรู้ความเข้าใจในนโยบาย การมีส่วนร่วมของชุมชน ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การยอมรับนโยบาย และนำไปสู่ผลการนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ รายจ่ายของครัวเรือนลดลง ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น สมาชิกในครัวเรือนมีการออมเงิน ชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ชุมชนส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ชุมชนมีการเอื้ออารี 4) ด้านการเพิ่มรายได้ ชุมชนบ้านเขานาปลูกพืชผักสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ เพื่อนำมาบริโภคเป็นอาหารและจำหน่ายเพิ่มรายได้ให้กับ ครอบครัว จนทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ได้เช่น การปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อทำการศึกษารื่อง ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับ กรมพัฒนาชุมชน (ม.ป.ป)

ตัวชี้วัดที่ 7 คนในชุมชนมีความเชื่อมั่นในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมเพิ่มรายได้ เช่น การแปรรูป พัฒนาผลิตภัณฑ์ กิจกรรมเสริมรายได้ลดต้นทุนการผลิตในกิจกรรมของครัวเรือน เลือกลงใช้วิชาการ เครื่องมือที่สามารถเรียนรู้ ใช้งานได้เหมาะสมกับกิจกรรมและไม่กระทบกับฐานะทางเศรษฐกิจ สำหรับช่วยในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างผลผลิตและผ่อนแรง 5) ด้านการประหยัด ชุมชนบ้านเขานามีการออมเงินไว้กับกลุ่มออมทรัพย์ ของชุมชนทุกเดือนเพื่อนำไปปล่อยกู้ให้กับ สมาชิกที่ได้รับความเดือดร้อนในอัตราดอกเบี้ยต่ำและปันผลคืนให้กับสมาชิกทุกปีซึ่ง กองทุน ต่างๆ ที่ดำเนินงานและประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ สอดคล้องกับ วรารัตน์ พันธุ์สว่าง และคณะ (2552) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติของ หมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา: บ้านคลองมะพลับ หมู่ที่ 9 ตำบลศรีภิรมย์ อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความสำเร็จในการกำหนดนโยบายไปปฏิบัติของหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) เพื่อทราบปัญหา อุปสรรคในการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติของหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง คือ ภาวะผู้นำของกรรมการ ความรู้ความเข้าใจในนโยบาย การมีส่วนร่วมของชุมชน ความ ร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การยอมรับนโยบาย และนำไปสู่ผลการนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ รายจ่ายของครัวเรือนลดลง ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น สมาชิกในครัวเรือนมีการออมเงิน 6) ด้าน การอนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม ชุมชนบ้านเขานา มีการปลูกต้นไม้ในแหล่งน้ำ สาธารณะ ของหมู่บ้านและป่าชุมชนทุกปีโดยจะจัดกิจกรรมร่วมกัน ของคนในชุมชนในวันสำคัญของชาติมี ความตื่นตัวด้านการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ สอดคล้องกับผลการศึกษา วันชัย พลละไกร (2550) ได้ศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา บ้านคำแย ตำบลม่วงสามสิบ อำเภอวังสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ด้านปัจจัยที่ ก่อให้เกิดความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ปัจจัยด้านความหลากหลายทางอาชีพ ปัจจัยด้านศาสนา สังคม และวัฒนธรรม ส่วนปัจจัยด้าน การเงินในหมู่บ้านคำแย กลุ่มผู้นำได้มีการดำเนินการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของครัวเรือน เพื่อ ก่อให้เกิดความตระหนักในการใช้จ่ายของครอบครัวด้วยความมีเหตุผลและความพอประมาณ ปัจจัย ผู้นำด้านชุมชน ได้แก่ ผู้นำในชุมชนมีภาวะผู้นำสูง ความโปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริต ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ กล้าคิดนอกกรอบ ความรอบคอบและรอบรู้ ปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่นและหน่วยงาน ของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ องค์กรบริหารส่วนตำบลให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ แต่แรงงานและวิทยากรใช้บุคลากรในท้องถิ่นและบางครั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร ให้การสนับสนุนในการจัดทำบัญชีครัวเรือน บุคลากรจากโรงเรียนบ้านคำแย ให้การ

สนับสนุนในการอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีสนับสนุนด้านวิชาการ
แนะนำทางในการจัดเก็บข้อมูล

การประเมินตามตัวชี้วัดหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านเขานา ตำบลคลองทราย
อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ตามแบบของกระทรวงมหาดไทย ผลการประเมินผ่าน 17 ตัวชี้วัด จัดอยู่
ในระดับหมู่บ้าน อยู่ดี กินดี ซึ่งครอบคลุมวัตถุประสงค์ของกระบวนการพัฒนาทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1)
ด้านการเรียนรู้ 2) ด้านการเอื้ออาทร 3) ด้านการลดรายจ่าย 4) ด้านการเพิ่มรายได้ 5) ด้านการประหยัด
6) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีแผนการพัฒนาชุมชนอย่างมีระบบ โดย
การกำหนดวิสัยทัศน์ ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจพอเพียง ชาวบ้านมีสุข และมีแผนยุทธศาสตร์
สอดคล้องกับวิสัยทัศน์คือ 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม 3) ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม 4) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน 5) ยุทธศาสตร์การ
เสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง มีกฎระเบียบหมู่บ้านที่เกิดจากความคิดของชุมชน และทุกคนถือปฏิบัติ
ทุกกิจกรรมทำงานของชุมชนใช้หลักประชาธิปไตย ชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมปฏิบัติ การ
จัดการบริหารหมู่บ้านมีคณะกรรมการ 6 ฝ่าย มีสภาชุมชนประชุมเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อรับทราบ
ข่าวสารจากทางราชการ เพื่อวางแผนการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะ

ในส่วนขอเสนอแนะผู้วิจัยได้แยกประเด็นหลักไว้ 2 ประเด็นด้วยกัน คือ

1. เพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน นำไปเป็นต้นแบบการบริหารจัดการในการพัฒนาชุมชนต่อไป
2. เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์ การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านเขานา
ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ดำเนินการวิจัยโดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
กลุ่มตัวอย่าง นำมาศึกษาวิเคราะห์และเรียบเรียงให้เห็นการพัฒนาของชุมชนในเรื่องการใช้วิถีชีวิต
แบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหมู่บ้านต้นแบบในการพัฒนาเพื่อเป็นตัวอย่างแก่ชุมชนอื่นต่อไป และ
องค์กรหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนสามารถนำไปศึกษาเรียนรู้ได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษากระบวนการ เรื่อง ปัจจัยที่มีผลสำเร็จต่อการพัฒนา เพื่อยกระดับเป็นหมู่บ้าน
ต้นแบบ ระดับมั่งมี ศรีสุข และการจัดการระบบเศรษฐกิจชุมชน สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2551). แผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2551-2554. กรุงเทพฯ: ไร่ไทยเพรส.
- _____. (2554). คู่มือการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ. กรุงเทพฯ: บีทีเอสเพรส.
- กীরติ เกิดคำ. (2552). ความสำเร็จในการขับเคลื่อนนโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้านสันติสุข หมู่ที่ 5 ตำบลแม่ลาหลวง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. การค้นคว้าแบบอิสระ. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชูพักตร์ สุทธิสา และชุติมา เมฆวัน. (2551). “รูปแบบกระบวนการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบ นำแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ: ศึกษากรณีบ้านหนองแขและบ้านดอนหนอง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม”. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552(ฉบับพิเศษ), 83-94.
- ไชยรัตน์ ปราณี. (2551). การวิจัยเอกสาร ชุมชนต้นแบบที่นาแนวพระราชดำริ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน. นครสวรรค์: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์.
- ทิลิตา เพชรรัตน์. (2551). การพัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านใหม่ริมเมย หมู่ 10 ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ณัฐพงษ์ ทองภักดี. (2550). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความเป็นมาและความหมาย. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2550 เรื่องปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดาราวรรณ พรหมกัลป์. (2551). การศึกษาผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง อำเภอปัว จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- ทองทิพภา วิริยะพันธุ์. (2550). การบริหารทีมงานและการแก้ปัญหา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหธรรมิก.

นิรวิทย์ เพ็ชรราษฎร์. (2553). การศึกษาทัศนคติต่อ ปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและความสุขในการทำงานของนายจ้างและลูกจ้างในสถานประกอบการ นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

บุญเสริม บุญเจริญผล. (2553). แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : ศรีปฐมปริทัศน์.

ประเวศ วะสี. (2550). เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม. กรุงเทพฯ: หอมชาวบ้าน.

ปริญานุษ ธรรมปิยา.(2555). วิกฤตเศรษฐกิจ 2540 กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. (2551). เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง อะไร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยพัฒนา.

มูลนิธิชัยพัฒนา. (2560). เศรษฐกิจพอเพียง. ค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2560, จาก <http://www.chaipat.or.th/index.php>

มาณะ จิตตะสังคะ. (2553). เศรษฐกิจพอเพียงยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนของประเทศ. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

รงค์ ประพันธ์พงศ์. (2550). เศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่. กรุงเทพฯ: เบลโล่การพิมพ์.

ว. วชิรเมธี. (2550,12-18/01). ความสับสนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง. เนชั่นสุดคั่นเมื่อ20เมษายน 2560,จาก http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/54930496/bibliography.pdf

วรรัตน์ พันธุ์สว่าง และคณะ. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการน่านโยบายไปปฏิบัติของหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา: บ้านคลองมะพลับ หมู่ที่ 9 ตำบลศรีภิรมย์ อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

วิศาล ทำสวน. (2550). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาหมู่บ้านป่าไผ่ หมู่ที่ 2 ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- วันชัย พลະไกร. (2550). ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง:กรณีศึกษา บ้านตำแย ตำบลม่วงสามสิบ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา อุบลราชธานี สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วรรัตน์ พันธุ์สว่าง และคณะ. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติของหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา: บ้านคลองมะแพลอบ หมู่ที่ 9 ตำบลศรีภิรมย์ อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สมพร เทพสิทธิ์า. (2550). การเดินตามรอยพระยุคลบาท: เศรษฐกิจพอเพียงช่วยแก้ปัญหาความยากจนและการทุจริต. กรุงเทพฯ : กองทุนอริยมรรค.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2551). การพัฒนาเงื่อนไขคุณธรรมของข้าราชการเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง.
- เสน่ห์ จามริก. (2550). เศรษฐกิจพอเพียงในกระแสโลกาภิวัตน์. พิมพ์ครั้งที่ 2 .กรุงเทพฯ: สำนักงานแนวคิดพัฒนาการศึกษาไทย.
- สุเมธ พรหมรักษา. (2550). การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านนอแล อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สุเมธ ดันดีเวชกุล. (2550). การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาชุมชน.
- _____. (2550 ก). การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาชุมชน.
- เสรี พงศ์พิศ. (2554). เศรษฐกิจพอเพียง เกิดได้ถ้าใจปรารถนา. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- สนั่น สุขเหลือ. (2546). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการส่งเสริมโครงการพระราชดำริ (เศรษฐกิจพอเพียง) จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏสุรินทร์
- สมาน พัวโพธิ์. (2551). รูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 5(19).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อการวิจัย

เรื่อง การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง บ้านเขานา ตำบลคลอง

ทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

สภาพแวดล้อมภายใน

1. ที่ตั้งและขนาดพื้นที่

.....

.....

.....

2. สภาพทางภูมิเศรษฐกิจของพื้นที่ เช่น การคมนาคมขนส่ง ระบบสาธารณูปโภค ความอุดมสมบูรณ์ของดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ

.....

.....

.....

3. จำนวนประชากร ครัวเรือนและลักษณะการตั้งถิ่นฐาน

.....

.....

.....

4. การประกอบอาชีพ เช่น เกษตรกร ค้าขาย รับเหมาก่อสร้าง อาชีพอิสระต่าง ๆ และฐานะทางเศรษฐกิจของกลุ่มคนในพื้นที่

.....

.....

.....

5. การจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย และภาระหนี้สิน

.....

.....

.....

6. การประกอบอาชีพทางการเกษตร เช่น ขนาดฟาร์ม ชนิดพืชและสัตว์ การเกษตรเชิงเดี่ยว หรือผสมผสาน การใช้เทคโนโลยี ประสิทธิภาพการผลิต ผลตอบแทน การตลาดและภาระหนี้สิน

.....
.....
.....

7. แหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการอาชีพการเกษตร เช่น ธกส. สหกรณ์ ธนาคาร เงินกู้ยืมออก ระบบ

.....
.....
.....

8. ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีที่ใช้ในการประกอบอาชีพ.....

.....
.....
.....

9. องค์กร/สถาบันต่าง ๆ ในพื้นที่เช่น วัด โรงเรียน วิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ ธนาคาร และอื่น

.....
.....
.....

10. วัฒนธรรมประเพณีของคนในพื้นที่ และกฎกติการะเบียบ

.....
.....
.....

ส่วนที่ 2 กระบวนการพัฒนาหมู่บ้านเขานา 6 ด้าน

1. ด้านการเรียนรู้

.....
.....
.....

2. ด้านการเอื้ออารี

.....
.....
.....

3. ด้านการลดรายจ่าย

.....
.....
.....

4. ด้านการเพิ่มรายได้

.....

5. ด้านการประหยัด

.....

6. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

.....

ส่วนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรค

1. จุดแข็งและจุดอ่อนในพื้นที่

.....

.....

2. ความเข้มแข็งของชุมชน

.....

.....

ส่วนที่ 4 ผลสำเร็จ 3 ระดับ ตามตัวชี้วัดของกระทรวงมหาดไทย

1. พออยู่ พอกิน

.....

2. อยู่ดี กินดี

.....

3. มั่งมี ศรีสุข

.....

ส่วนที่ 5 อื่น ๆ

.....

.....

ภาคผนวก ข.
แบบสนทนากลุ่มเพื่อการวิจัย
เรื่อง การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง บ้านเขานา
ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

ประเด็นจุดแข็ง

.....

.....

.....

ประเด็นจุดอ่อน

.....

.....

.....

ประเด็นโอกาส

.....

.....

.....

ประเด็นอุปสรรค

.....

.....

.....

ประเด็นความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 3 ระดับ

.....

.....

.....

ประเด็นแนวทางในการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

.....

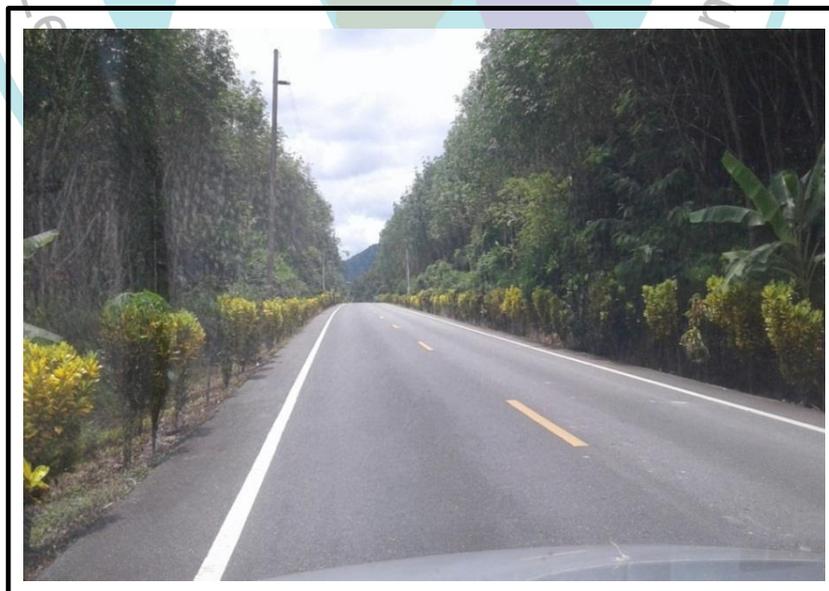
.....

.....

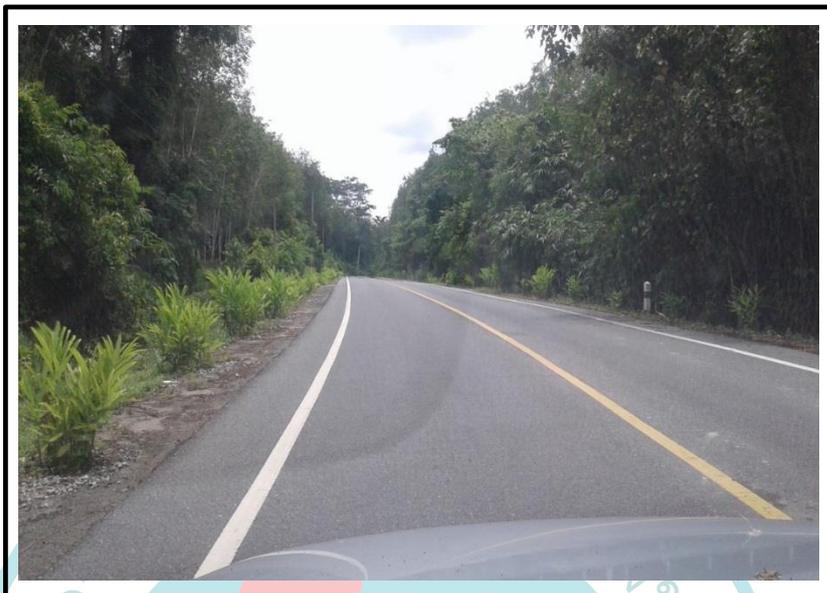
ภาคผนวก ค.
ภาพประกอบการวิจัย

ภาพที่ 1 ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านเขานา

ภาพที่ 2 ทิวทัศน์ภาพทางเข้าหมู่บ้าน

ภาพที่ 3 ถนนกินได้ทางเข้าหมู่บ้าน (ต้นข่า , ต้นตะไคร้)

ภาพที่ 4 ถนนกินได้ทางเข้าหมู่บ้าน (ต้นมะม่วงหิมพานต์)

ภาพที่ 5 ถนนกินได้ทางเข้าหมู่บ้าน (ต้นจี้เหล็ก)

ภาพที่ 6 ป้ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล	นายวิฑูร พรหมเพชร
วันเดือนปีเกิด	5 ตุลาคม 2501
ที่อยู่	7 หมู่ที่ 1 ตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา
เบอร์โทรศัพท์	081-3281791
อีเมล	witoon1791@gmail.com
อาชีพ	ข้าราชการ
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรอำเภอเทพา ตำบลเทพา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิตเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันราชภัฏสงขลาปีการศึกษา 2537
ประสบการณ์และตำแหน่งในท้องถิ่น	1. รับราชการในตำแหน่งเกษตรอำเภอและปฏิบัติงาน ส่งเสริมการเกษตรในระดับท้องถิ่นมาเป็นเวลา 37 ปี 2. เคยได้รับรางวัล 2.1 โล่เกียรติยศ คนดีศรีสตูล จังหวัดสตูล พ.ศ. 2535 2.2 ได้รับพระราชทานเกียรติบัตร ข้าราชการ ดีเด่น จังหวัดชายแดนใต้ จากสมเด็จพระเทพ รัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสิริคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี พ.ศ. 2548 2.3 โล่เกียรติยศ เกษตรอำเภอดีเด่น จังหวัดสตูล พ.ศ. 2556